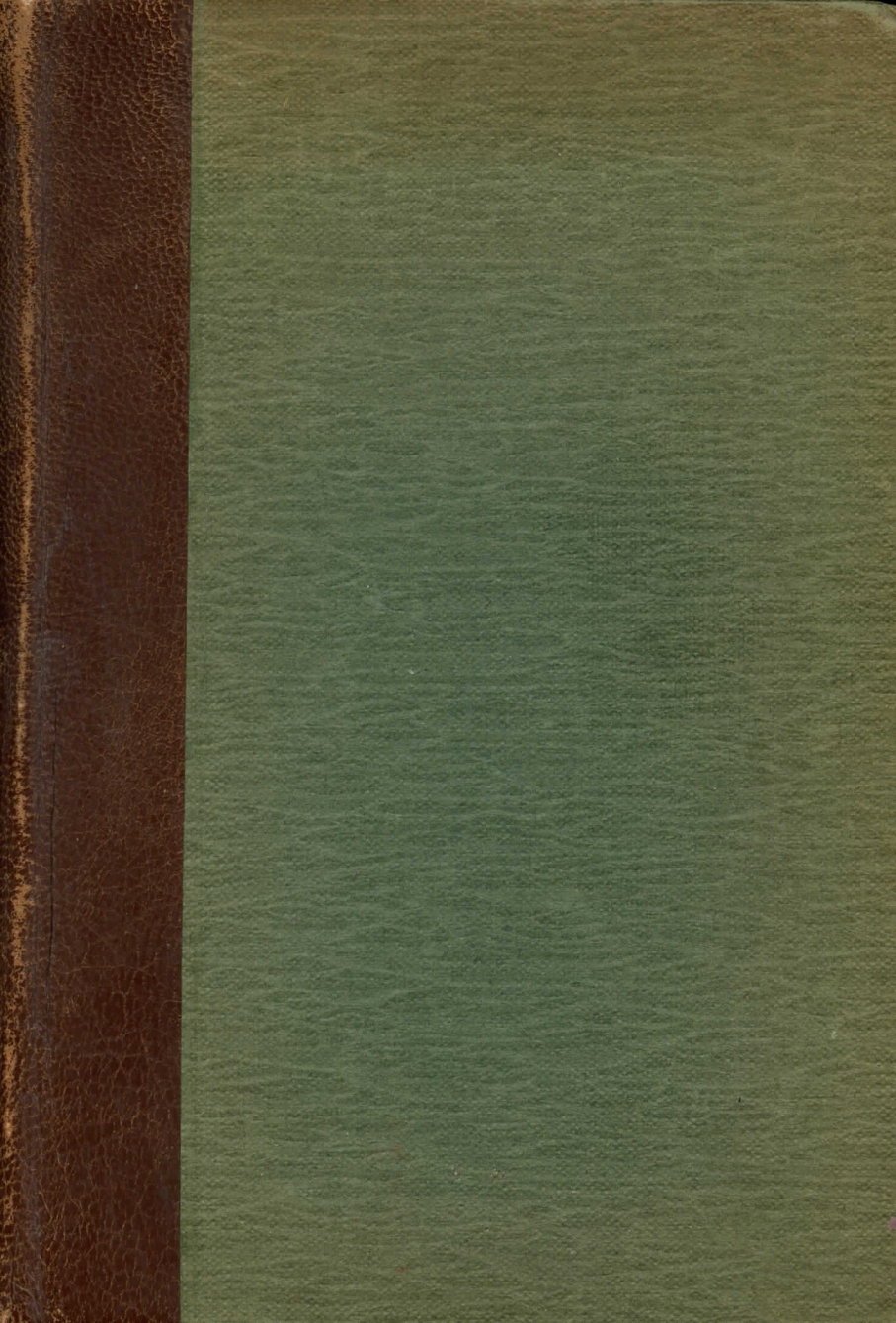
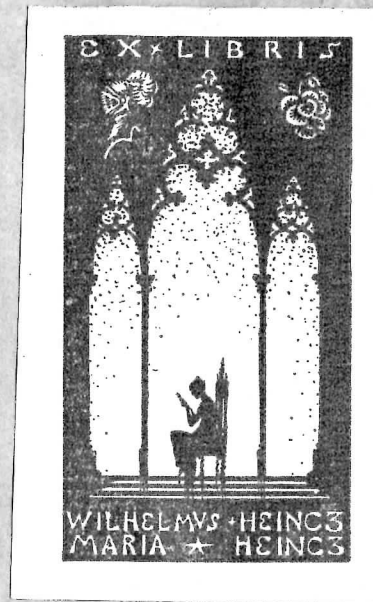

13440

THESAURUS LINGUAE LATINAE

BLAGO LATINSKOG JEZIKA

*ŽBIRKA LATINSKIH CITATA
ENTENCA - POSLOVICA - KRILATICA - UZREČICA.
CURIOSA - VARIA - PJESME*

*SABRALI - PROTUMAČILI - SREDILI
PROF. ŽVONIMIR DOROGHY i MR. DINKO CHUDOBA*

NAKLADA
TISKARE C. ALBRECHT (P. ACINGER), RADIĆEVA ULICA 26
ŽAGREB 1933

*Indocti discant et
ament meminisse periti.*

Pope.

SADRŽAJ

	Strana
Kratak naputak za čitanje latinskog jezika .	6
Pisci i djela spomenuta u ovoj knjizi .	7
Citati — Sentence — Poslovice — Krilatice	
— Uzrečice	11
D o d a t a k :	
Crkvene pjesme	197
Svjetovne pjesme	203
Curiosa — Varia	214

POPRAVI

na str.	26	red.	13	odozdo	Auditur u Audiatur
» »	29	»	5	»	iliis u aliis
» »	42	»	10	odozgo	ocius u ocior
» »	44	»	13	odozdo	dispuntandum u disputandum
» »	45	»	2	odozgo	lega u lege
» »	68	»	18	»	Genius irritabile, u Genus irritabile
» »	96	»	1	»	bolježimo u bilježimo
» »	119	»	6	odozdo	dolazi pod red. 5 odozdo
» »	142	»	13	odozgo	foederi u foedari
» »	143	»	1	»	speciam u speciem
» »	149	»	18	odozdo	deliquunt u delinquent
» »	150	»	13	odozgo	moli u molli
» »	155	»	2	odozdo	Qod u Quod
» »	166	»	15	odozgo	satest u sat est
» »	166	»	19	»	impigere u impingere
» »	223	»	9	odozdo	pred stih metni Ne
» »	223	»	6	»	munde u mundo

NAPUTAK

za čitanje latinskog jezika

Latinski jezik ima ova 24 znaka:

A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q,
R, S, T, U V, X, Y, Z.

Samoglasnici su: a, e, i, o, u, y.

Dvoglasnici su: ae, oe, au, eu, ei, ui.

Ostali glasovi su suglasnici.

Izgovaraj ovako:

ae kao e

au kao au

e pred **i i e** (i, y, e, ae, oe, eu) kao **c**, inače
kao **k**

ch kao h

i na početku riječi pred samoglasnicima i u
riječi između dva samoglasnika kao **j**

ngu pred samoglasnicima kao **ngv**

oe kao e

ph kao f

qu kao kv

s među samoglasnicima kao **z**

su pred samoglasnicima **sv**

kratak slog **ti** pred samoglasnicima kao **ci**;
ali kao **ti** 1) kad je slog dug, 2) kad je pred
njim **s, t, x, 3)** u tuđim riječima

x kao ks

y kao i

PISCI I DJELA SPOMENUTA U OVOJ KNJIZI

Acc. — L. Accius.

Afran. — L. Afranius.

Am. Marcell. — Ammianus Marcellinus: Res
gestae.

Apol. Sid. — Apollinaris Sidonius.

Apul. — Apuleius: Metamorphoseon libri.

Auct. ad Herenn. — Nepoznati autor djela: Rhetorica ad C. Herennium.

August. — Aurelius Augustinus: Disciplinarum
libri. Epistulae.

Auson. — Dec. Magnus Ausonius: Epigrammata,
Idyllia, Praefatio ad monosyll.

Caes. — C. Iulius Caesar: Bellum civile, Bellum
Gallicum.

Cato — M. Porcius Cato Censorius: De agricultura, Orationes.

Cato Dist. — Disticha moralia Catonis.

Cato Mon. — Collectio monostichorum.

Catull. — C. Valerius Catullus.

Cic. — M. Tullius Cicero: Academica, Ad Atticum, Ad familiares, Ad Quintum fratrem, Brutus, Cato maior, De divinatione, De fato, De finibus bonorum et malorum, De haruspicum responsis, De legibus, De natura deorum, De officiis, De oratore, In Catilinam, In Verrem, Laelius, Paradoxa, Philippicae orationes, Pro Archia, Pro Ligario, Pro Milone, Pro Murena, Pro Plancio, Pro Roscio, Pro Sextio, Topica, Tusculanae disputationes.

Claudian. — Claudius Claudianus: De laudibus Stilichonis, In Eutropium.

- Col.** — L. Iunius Moderatus Columella: De re rustica.
- Corn. Nep.** — Cornelius Nepos: Atticus, Chabrias, Epaminondas.
- Curt.** — Q. Curtius Rufus: Historiarum Alexandri Magni libri.
- Enn.** — Q. Ennius: Annales, Saturae.
- Erasmus** — Erasmus Roterdamus: Adagia.
- Fronto** — M. Cornelius Fronto.
- Gell.** — Aulus Gellius: Noctes Atticae.
- Greg. Tur.** — Gregorius Turonensis: Historia Francorum.
- Hieron.** — Hieronymus: Contra Rufinum, Epistulae ad Ephesios prooemium.
- Hor.** — Q. Horatius Flaccus: Ars poetica, Carminum libri, Epistularum libri (Ep), Epodon liber, Satirarum libri.
- Isid.** — Isidorus Hispalensis.
- Iust.** — M. Iunianus Iustinus.
- Iuv.** — D. Iunius Iuvenalis: Satirarum libri.
- Lampr.** — Aelius Lampridius.
- Liv.** — T. Livius: Ab urbe condita libri.
- Luc.** — M. Annaeus Lucanus: Pharsalia.
- Lucret.** — Lucretius Carus: De rerum natura.
- Macrob.** — Macrobius Theodosius: Saturnalia.
- Manil.** — Manilius: Astronomica.
- Manut.** — Paulus Manutius.
- Mart.** — M. Valerius Martialis: Epigrammata.
- Nem.** — M. Aurelius Olympius Nemesianus.
- Ov.** — P. Ovidius Naso: Amores, Ars amatoria, Ex Ponto, Fastorum libri, Heroides, Metamorphoseon libri, Tristium libri.
- Pallad.** — Palladius Rutilius: De re rustica.
- Pers.** — A. Persius Flaccus.
- Petron.** — Petronius Arbiter: Cena Trimalchionis.
- Phaed.** — Phaedrus: Fabularum libri.

- Philippi** — F. Philippi. Kleines lat. Konversationslexicon.
- Plin.** — C. Plinius Caecilius Secundus: Epistulae.
- Plin. Mai.** — C. Plinius Secundus Maior: Naturalis historia.
- Plaut.** — T. Maccius Plautus: Amphitruo, Asinaria, Aulularia, Bacchides, Captivi, Casina, Cistellaria, Curculio, Epidicus, Mostellaria, Menaechni, Mercator, Miles gloriosus, Persa, Pseudolus, Rudens, Stichus, Trinummus.
- Prop.** — Sextus Propertius.
- Pseudo-Sall.** — Pseudosallustiana: Ad Caesarem de rep. ordine.
- Publ. Syr.** — Publilius Syrus.
- Quint.** — M. Fabius Quintilianus: De institutione oratoria.
- Sall.** — C. Sallustius Crispus: Catilina, Iugurtha.
- Sen.** — L. Annaeus Seneca: Apocolocyntosis, De clementia, De ira, De moribus, De providentia, De tranquillitate animi, Epigrammata, Epistulae, Hercules furens, Medea, Naturalium quaestionum libri, Troades.
- Sen. Rh.** — Seneca Annaeus Rhetor: Controversiae.
- Sil. It.** — C. Silius Italicus: Punica.
- Solin.** — C. Iulius Solinus: Collectanea rerum memorabilium.
- Spart.** — Aelius Spartianus: Caracalla.
- Stat. Caec.** — Statius Caecilius.
- Stat. Pap.** — P. Papinius Statius: Thebais.
- Stob.** — Ioannis Stobaei: Florilegium.
- Suet.** — C. Suetonius Tranquillus: Augustus, Caesar, Caligula, Galba, Titus, Vespasianus.
- Tac.** — Cornelius Tacitus: Agricola, Annales, Historiae.
- Ter.** — P. Terentius (Afer): Adelphi, Andria, Eunuchus, Heautontimorumenus, Phormio.

Tert. — Q. Septimius Florens Tertullianus: Ad nationes, Apologeticum.

Tib. — Albius Tibullus.

Val. Flacc. — C. Valerius Flaccus: Argonautica.

Val. Max. — Valerius Maximus: Factorum et dictorum memorabilium libri.

Varro — M. Terentius Varro Reatinus: De lingua latina, De re rustica, Saturae Menippeae.

Veget. — Flavius Vegetius Renatus: Epitome rei militaris.

Verg. — P. Vergilius Maro: Aeneis, Bucolica, Georgica.

— x —

C I T A T I
S E N T E N C E
P O S L O V I C E
K R I L A T I C E
U Z R E Č I C E

Ab absurdo — Besmislicom. Ab absurdo nešto dokazati znači, da u svakom slučaju nastaje nešto oprečno pravoj istini.

A baculo ad angulum — Od stranice na kut (tj. zaključivati); sasma nelogično.

Ab alio amentatas hastas torquere — Upravlјati koplja od drugog zavitlana. Cic. De orat. 1, 57, 242.

Ab alio (altero) exspectes, alteri quod feceris — Očekuj od drugoga, što ti drugom učiniš. Publ. Syr. 2. Tko drugomu jamu kopa, sam će u nju pasti.

Abderitanae pectora plebis habet — Ima srce kao pućanin iz Abdere. Mart. X 25, 4. Bezazlen je i ogranićen.

Abducet praedam, qui occurrit prior — Odnijeće plijen tko prije dođe. Plaut. Pseud. IV 7, 101. Tko prije dođe, prije melje.

Ab hoc et ab hac et ab illa — O ovom i o ovoj i o onoj tj. bez reda, ispremiješano. Vidi: **Quando conveniunt...**

Abi atque abstine manum — Otiđi i okani se toga.

Ab igne ignem — Od vatre vatru. Cic. De off. I 16, 32. Tako vele u šali pušaći kad koji hoće da zapali svoju cigaretu na tuđoj. Na to se u šali kao odgovor citira: **Dabitur ignis** — Daćemo vatre. Plaut. Trin. III 2, 53.

Abi in crucem — Idi do križa. Plaut. Persa V 2, 73. Nosi se! Vidi: **I in malam crucem.**

Abi in malam rem — Idi do bijesa. Ter. Andr. II 1, 17.

- Abiit, excessit, evasit, erupit** — Otišao je, izišao je, ispaao je, provalio je. Cic. In Cat. II 1.
- Ab imo pectore** — Iz dna duše.
- Ab initio nullum, semper nullum** — U početku ništa, uvijek ništa.
- Ab intestato** — Baštiniti nekoga, koji nije načinio oporuku.
- Ab invisio (incisis)** — Ne vidjevši. (Nešto potpisati u uvjerenju da je dobro.)
- Ab love principium** — Od Jupitera početak. Verg. Buc. 3, 60. Počnimo s onim što je najvažnije.
- Ab irato** — U srdžbi.
- Ab ore ad aurem** — Od usta k uhu; o došaptavanju.
- Ab origine** — Od početka.
- Ab ovo** — Od jajeta, od zametka, od početka. Hor. Ars poet. 147.
- Ab ovo usque ad mala** — Od jajeta do jabuka tj. od početka do kraja. (Kod starih je Rimljana ručak započinjao s jajima a svršavao voćem). Hor. Sat. I 3, 6.
- Abrupte cadere in narrationem** — Naprečac upasti u pripovijedanje. Quint. De inst. or. 4, 1, 79.
- Absit omen** — Ne bio loš predznak. Bog nas čuvao!
- Ab uno disce omnes** — Po jednom upoznaj sve. Verg. Aen. II 65.
- Ab urbe condita** — Od sagrađenja grada tj. Rima. Natpis djelu Livijeju. Kao kratica: **A. u. c.**
- Abusus non tollit usum** — Zloupotreba ne ukida upotrebu. Stara pravnička zasada: L' abus n' enlève pas l' usage.
- Abyssus abyssum invocat** — Ponor izaziva ponor. Tj. jedan grijeh povlači za sobom drugi. Davidov psalam 42, 8.
- A capillo usque ad ungues** — Od kose do nokata. Od glave do pete.
- A capite usque ad calcem** — Od glave do pete.

- Accidere ex una scintilla incendia passim** — Od jedne iskre nastaju mnogobrojne vatre. Lucret. De rer. nat. V 609. Od male iskre velik oganj.
- Accidit in puncto, quod non speratur in anno** — Dogodi se u jednom času, čemu se ne nadaš čitavu godinu. Štošta dođe nenadano.
- Accipere quam facere praestat iniuriam** — Bolje je nepravdu trpjeti nego činiti. Cic. Tusc. V 19, 56.
- Accipitri columbas credere** — Povjeriti golubice jastrebu. Dati vuku da čuva ovce. Ov. Ars am. 2, 363.
- Acer potior** — Ljuta pijanica. Hor. Sat. II 8, 37.
- Acheronta movebo** — Vidi: **Flectere si nequeo...**
- Acta est fabula** — Komediya (drama) je gotova. Tim su riječima u rimskom kazalištu oglašivali konac drame. Kažu da su to bile i zadnje riječi cara Augusta, kao što su i Rabelaisu zadnje riječi bile: La farce est jouée tj. la krdija je odigrana.
- Acti labores iucundi** — Dopršeni su poslovi ugodni. Ugodno je sjećanje na dovršene napore. Vidi: **Iucundi acti...**
- Acu tetigisti** — Taknuo si iglom. Dobro si pogodio. Plaut. Rud. V 2, 17.
- Ad absurdum** — Do besmislenosti. Do gluposti.
- Ad acta** — Među spise. U koš.
- Ad alienam voluntatem loqui** — Govoriti po tuđoj volji, u tuđu korist.
- A dato** — Od označena dana. Od danas.
- Ad audiendum verbum** — Pozvati nekoga na red ili odgovornost.
- Ad augusta per angusta** — Do slave se dolazi tiješnim putem. Geslo urotnika u IV činu drame Hernani od Victora Hugo-a.
- Ad decretum** — Po odredbi, odluci.

- Ad depositum** — U pohranu. Na čuvanje.
Ad exemplum — Na primjer.
Ad gloriam — Raditi za slavu, i onda ironički ni za što.
Ad hoc — Za ovo. Za ovu zgodu.
Ad honores — Počasti radi.
Adhuc sub iudice lis est — Prijepor je još pred sucem, nije još riješen. Hor. Ars poet. 78.
Adhuc tua messis in herba est — Tvoja žetva tek niče. Ov. Her. 16, 263. Još je žito u klasu. Nar. posl. Daleko si od cilja.
Ad infinitum — U nedogled. Beskonačno.
Ad informandum — Radi upute u nešto.
Ad interim — Privremeno. Međutim.
Ad Kalendas Graecas — O grčkim kalendama. Kalende su kod Rimljana bile prvi dan u mjesecu. Grci ih nisu poznavali. Znači dakle isto kao kod nas: Na svetoga Živka.
Ad libitum — Po volji.
Ad limina apostolorum — Do praga apostola. Do Svete stolice.
Ad litteram — Doslovce.
Ad loca — Na mjesta! Sjednite!
Ad maiorem Dei gloriam — U što veću slavu Božju. Geslo Isusovačkog reda. Većina knjiga izdanih od tog reda nosi to geslo u kraticama: A. M. D. G.
Ad mandatum Serenissimi proprium — Po najvišoj zapovijedi.
Ad meliorem (fortunam) — Na bolju sreću!
Admodum tenui filo suspensum esse — Visjeti o vrlo tankoj niti. Lebđjeti u opasnosti. Val. Max. 6, 4, 1.
Ad notam — Na znanje.
Ad oculos — Pred oči. Vidljivo.
Adolescentia deferbuit — Mladost je dokipjela.

- Ad ostentationem** — Poradi razmetanja. Radi isticanja.
Ad paenitendum properat, cito qui iudicat — Tko brzo sudi, brzo se i kaje. Publ. Syr. 32.
Ad patres — K predima (otići). Umrijeti.
Ad perpetuam rei memoriam — Za vječnu uspomenu na neku stvar. Ta se formula nalazi na čelu nekih papinskih bula. Vidjeva se i na nekim spomenicima i medaljama.
Ad pias causas — U dobrotvorne svrhe.
Ad referendum — Na izvještaj. Na opravdanje.
Ad rem — Na stvar. Bez okolišanja.
Ad unguem — Do nokta. Hor. Sat. I 5, 32. Stari su kipari noktom kušali je li kip dovoljno gladak. Kaže se: Znati neku stvar ad unguem tj. vrlo dobro.
Ad unum — Sve do jednoga. Sve do zadnjega.
Ad usum — Na upotrebu. Prema običaju.
Ad usum Delphini — Na upotrebu Dauphinu. To se ime dalo izdanjima latinskih klasika za Dauphina, sina Ljudevita XIV. U tim su izdanjima bila uklonjena sva grublja mjesta. Danas se ta fraza ironički upotrebljava za izdanja pročišćena i priređena u neku svrhu.
Ad usum proprium — Za vlastitu upotrebu.
Ad valorem — Prema vrijednosti.
Ad verbum — Od riječi do riječi. Doslovce.
Adversae res admonent religionum — Nevolja uči vjerovati i moliti. Liv. V, 51, 8.
Adversum stimulum calces iactare — Protiv ostana dizati pete. Ter. Phor. I 2, 28. Suproć šiljku kopitom. Nar. posl.
Ad vocem — Na riječ. Što se tiče nečega.
Aequa lege Necessitas sortitur insignes et imos — Nužda po pravičnom zakonu ždrijeba odlične i najniže. Hor. Carm. III 1, 14—15.

- Aequam memento rebus in arduis servare mentem** — Sjeti se da u nevolji sačuvaš ravnodušnost. Hor. Carm. II 3, 1. Ne kloni duhom, i ako te snađe nevolja.
- Aequo animo** — Ravnodušno. U dobru se ne ponesi, a u zlu se ne poništi.
- Aequo pulsat pede (sc. mors)** — Smrt udara pravičnom nogom tj. ne birajući jesu li to koliba siromaha ili dvorovi kraljeva. Hor. Carm. I 4, 13.
- Aequum et bonum** — Pravo i dobro.
- Aequus animus optimum aerumnae condimentum** — Ravnodušnost je najbolji začim u brigama. Plaut.
- Aere perennius** — Trajniji od mjedi. Vječan. Hor. Carm. III 30, 1.
- Aeris alieni comes miseria** — Bijeda je pratilica duga.
- Aes alienum conflare** — Zadužiti se.
- Aetas volat** — Vrijeme leti.
- Aetatem aliam aliud factum condecet** — Drugoj dobi priliči drugi čin. Plaut. Mercat. V 4, 24. Jedno se goloj, a drugo sijedoj bradi pristoji. Nar. posl.
- Afflavit Deus et dissipati sunt** — Bog je puhnuo i raspršeni su bili. Natpis na novcu za spomen na propast Armade 1588.
- A fortuna desertum esse** — Biti ostavljen od sreće. Nikad na zelenu granu.
- A fronte praecipitium est, a tergo lupi** — Sprijeda ponor, straga vukovi. Publ. Syr. Pred njim jazovi, a za njim vukovi. Nar. posl.
- Age, libertate Decembri utere** — Ded, okoristi se slobodom decembra. Hor. Sat. II 7, 4. U decembru su se slavila Saturnalia, kad su robovi imali najveću slobodu.

- Age quod agis** — Što radiš radi, tj. ne daj se rastresti.
- Ager spurcus sterilis est** — Loša njiva ne daje ploda.
- Agnosco vestigia veteris flammae** — Prepoznajem tragove stare ljubavi. Verg. Aen. IV 23. Kaže se o nekoj strasti, koja još uvijek tinja.
- Ah, Corydon, Corydon, quae te dementia cepit?** -- Ah, Koridone, Koridone, kakva te spopala ludost? Verg. Buc. II 69.
- Agnus Dei** — Jaganjac Božji.
- Alunt multum legendum esse non multa** — Kaži da treba mnogo čitati a ne mnogovrsno. Plin. Ep. 7.
- A latere** — S boka. Sa strane.
- Albae gallinae filium esse** — Biti sin bijele kokoši tj. roditi se pod sretnom zvijezdom. Prema Iuv. Sat. 13, 141.
- Albo notare diem** — Označiti dan bijelim kamačkom. Smatrati neki dan srećnim. Vidi i: **Nigro notanda...**
- Alea iacta est** — Kocka je bačena! Riječi Cezarove, kad je prešao Rubikon. Suet. Caes. 32. Kaže se, kad se netko poslije duga kolebanja na nešto odvaži.
- Aliena negotia non curare** — Ne brinuti se za tuđe poslove. Hor. Sat. II 3, 19. Mesti pred svojim vratima.
- Aliena vitia in oculis habemus, a tergo nostra sunt** — Tuđe mane imamo pred očima, naše su nam za leđima. Sen. De ira 2, 28, 6. U tuđem oku vidiš trn, a u svome ne vidiš brvna.
- Aliena vitia reprehendi quisque mavult quam sua** — Svak voli da se kore tuđe mane a ne njegove. Quint.
- Alienis gloriari bonis** — Dičiti se tuđim dobrom. Kititi se tuđim perjem.

- A limine** — Od početka. Od samog praga. Potpuno.
- Aliorum vitia cernere, oblivisci suorum** — Tuđe mane vidjeti, a zaboravljati svoje. Cic. Tusc. III 30, 73.
- Aliquando et insanire iucundum est** — Katkada je ugodno i ludovati. Sen De tranquill. an. 17, 10.
- Aliud ex alio malum** — Jedno zlo iz drugoga. Ter. Eun. V 5, 17. Nijedno zlo samo ne dode. Nar. posl.
- Alma mater** — Majka hraniteljica. Obično se misli sveučilište.
- Alpha et omega** — Od početka do svršetka. Prvo i posljednje.
- Altera manu fert lapidem, panem ostentat altera** — U jednoj ruci nosi kamen, drugom pokazuje kruh. Plaut. Aulul. II 2, 18.
- Alter pars** — Drugi dio; druga strana.
- Alter ego** — Drugi ja. Prisni prijatelj.
- Alterius ingenio uti** — Koristiti se tuđim umom, tuđom mukom.
- Alterius non sit, qui suus esse potest** — Neka ne bude tuđi sluga koji može biti svoj gospodar. Geslo Paracelsusovo.
- Alteri vivas oportet, si vis tibi vivere** — Za drugog treba da živiš, ako hoćeš živjeti za sebe. Seneca. Samo ako svoj život posvetimo drugima, dobiće i naš život neku unutarnju vrijednost.
- Alterum pedem in cumba Charontis habet** — Jednu nogu ima u Haronovu čamcu. Jednom je nogom u grobu.
- Alterum tantum** — Još jednom toliko.
- Altior adversis** — Iznad nevolja; iznad gadosti.
- Altum silentium** — Duboka, grobna tišina. Verg. Aen. X 63.
- Amabilis insania** — Ljupka mahnitost. Hor. Carm. III 3, 5.

- Amantes, amentes** — Zaljubljenici su ludi. Prema Ter. Andr. I 3. **Inceptio est amentium haud amantium** — To je pothvat ludaka a ne zaljubljenika.
- Amantium irae amoris integratio est** — Svada zaljubljenih je obnavljanje ljubavi. Ter. Andr. III 3, 23.
- Amare et sapere vix deo conceditur** — Ljubiti i biti pametan, jedva je moguće kojem bogu. Publ. Syr. 17.
- Amat victoria curam** — Pobjeda je povezana s brigama. Geslo Matije II.
- Ambages narras** — Govoriš u zagonetkama. Ovi jaš se tajanstvenošču.
- Ambitio multos mortalis falsos fieri subegit** — Častohleplje je mnoge ljude prisililo da budu neiskreni. Sall. Cat. 10, 5.
- Ambitionis meta est tumba** — Slavičnosti cilj je grob. Natpis na grobu P. Zrinjskoga. Vidi: **Hoc in tumulo...**
- Amicitiae immortales, mortales inimicitiae esse debent** — Prijateljstva treba da su besmrtna, neprijateljstva smrtna. Liv.
- Amicitia nisi inter bonos esse non potest** — Prijateljstvo može biti samo među dobrima.
- Amicos secundae res parant, adversae certissime probant** — Sreća stvara prijatelje, nesreća ih najsigurnije iskuša. Sen. De morib. 51.
- Amicum an nomen habeas, aperit calamitas** — Nevolja pokazuje imaš li prijatelja ili samo prazno (njegovo) ime. Publ. Syr. 42.
- Amicum secreto mone, palam lauda** — Prijatelja nasamo kori, javno hvali. Sen. De morib. 12.
- Amicus certus in re incerta cernitur** — Pravi se prijatelj upoznaje u nevolji. Cic. Lael. 17, 64.
- Amicus est tamquam alter idem** — Prijatelj je kao drugi »ja«. Cic. Lael. 21, 80.

- Amicus fidus rarus** — Vjeran je prijatelj rijedak.
Amicus optima vitae possessio — Prijatelj je najbolja svojina u životu. Geslo Albrechta II.
Amicus Plato, sed magis amica veritas — Drag mi je Plato, ali mi je draža istina. Ammonius: Život Aristotelov.
Amittit famam, qui se indignis comparat — Gubi dobar glas tko se poredi s nedostojnima. Phaed. Fab. I 16, 11.
Amor et deliciae generis humani — Ljubav i naslada roda ljudskoga. Nadimak cara Tita.
Amore, more, ore, re iunguntur amicitiae — Prijateljstva se sklapaju iz ljubavi, radi sličnih običaja, radi izjava i djela.
Amor est parens multarum voluptatum — Ljubav je majka mnogih naslada.
Amor vincit omnia — Ljubav pobjeđuje sve. Verg. Buc. 10, 69.
Anathema sit — Neka bude proklet! — Poslanica Kor. I 16, 22.
Anceps malum urget — Pritište dvostruko zlo. Liv. III 28, 9. Zapasti među dvije vatre.
Anguilla est, elabitur — Jegulja je, izmiče. Plaut. Pseud. II 4, 57. Zna si uvijek pomoći.
Anguis in herba — Vidi: **Latet anguis...**
Anima candida — Čista, poštena duša.
Animam debere — Dugovati i dušu. Biti zadužen preko glave.
Animo cupienti nihil satis festinatur — Kad srce nešto želi, ništa mu se dosta brzo ne zbiva. Sall. Iug. 64.
Animum rege; qui nisi paret, imperat — Obuzdaj duh, on zapovijeda, ako se ne pokorava. Hor. Ep. I 2, 62.
Animus in patellis est — Duh mu je kod žrtvenih plitica tj. nije kod stvari, odsutan je duhom. Ter. Andr. IV 7, 46.

- Animus meminisse horret** — Duša se straši sjećanja. Verg. Aen. II 12.
Anno aetatis suae — ... godine svog života. (Vidi se često na nadgrobnim spomenicima.)
Ante festum — Prije svečanosti. Prerano.
Ante mare, undae — Prije mora bili su valovi. Uzroci su prije posljedica.
Antemurale Christianitatis — Predziđe kršćanstva. (Hrvati u borbi s Turcima.)
Ante victoriam ne canas triumphum — Prije pobjede ne slavi triumf. Ne veseli se prerano.
Apape, Satanas! — Odlazi, đavole! Ev. Matej 4, 10.
A pedibus usque ad caput — Od pete do glave. (Nalazi se kod crkvenih pisaca.)
Apelles post tabulam — Apel iza slike. (Slikar Apel postavio je sliku u izlog i iza nje prisluškivao što će ljudi reći o slici.) Dakle: prisluškivač. Vidi: **Ne sutor...**
Aperta transire — Prelaziti preko otvorena tj. ne vidjeti šume od stabala. Sen. Ep. 68, 4.
Aperto capite — Otvorena čela. Na pr. Plaut. Capt. III 1, 15. kaže: **Ipsi de foro tam aperto capite ad leones eunt** — Sami idu s fora k lavovima tako otvorena čela.
Apes debemus imitari — Moramo nasljedovati pčele. Sen. Ep. 84, 3.
A posse ad esse non valet consequentia — Od mogućnosti ne valja odmah zaključivati na stvarnost.
A posteriori — Unatrag. Iz posljedica zaključivati na uzroke.
A potiori fit denominatio — Stvar dobiva ime po najvažnijem svom dijelu.
Apparet id quidem etiam caeco — To vidi i slijepac. Liv. 32, 34, 3. To je jasno.

Apparent rari nantes in gurgite vasto — Ukažu se rijetki plivači u pustom vrtlogu. Verg. Aen. I 118. Malen je broj onih koji se usuđuju izvrgevati pogiblima. Vidi: **Rari nantes** . . .

A priori — Već unaprijed. Protivno je: **A posteriori**.

A puro pura defluit aqua — S čistoga teče čista voda. Erasmus. Čistu obrazu malo vode treba. Nar. posl.

Aqua dentes habet — Voda ima zube. Petron. 42. Što se često pere, brzo se podere. Nar. posl.

Aquae potoribus — Od vodopija. Hor. Ep. I 19, 3, kaže: . . . **nec vivere carmina possunt**,

Quae scribuntur aquae potoribus tj. ne mogu dugo živjeti pjesme, što ih pišu vodopije.

Aqua et panis - est vita canis — Voda i kruh - pasji je život. Samo pas može živjeti o kruhu i vodi.

Aqua haeret — Voda je stala. Cic. Ad Quint. fr. III 8, 2. Tu ti zapinje.

Aquam a pumice postulare — Tražiti vodu od kamena. Plaut. Pers. I 1, 42. Tražiti vodu od onoga, koji je sam nema.

Aquam foras, vinum intus — Vodu van, vino unutra. Petron. 52.

Aquam praebere — Pozvati na ručak. Častiti nekog. Hor. Sat. I 4, 88.

Aquila non capit muscas — Orao ne hvata muhe. Bolji se čovjek ne bavi onim, što je ispod njegova dostojanstva.

Arare bove et asino — Orati s volom i magarcem. Nešto loše, krivo započeti.

Arare mavelim quam sic amare — Radije ću orati nego ovako ljubiti. Plaut. Merc. II 3, 22.

Arbore delecta ligna quivis colligit — Kad je stablo oboreno, svak pobire drva. Publ. Syr.

Kad dub pade, svak mu drva krade. Nar. posl.

Arcades ambo — Obojica Arkadani; dakle spretni za pjevanje. Verg. Buc. VII 4. Danas se to kaže ironički za par, koji je uvijek spreman na kakovu psinu.

Arcem facere e cloaca — Praviti kulu iz kanala. Cic. Pro Cn. Plan. 40, 95. Praviti iz muhe slona.

Argumentum ad crumenam — Dokaz kesom. U nestašici dokaza otvoriti kesu.

Argumentum baculinum — Dokaz batinom.

Arrectae (sunt) horrore comae — Nakostriješila se od užasa kosa. Verg. Aen. IV 280.

Ars longa, vita brevis — Umjetnost je duga, život je kratak. Latinski prijevod jedne Hipokrato-ve rečenice.

Arte citae veloce rates remoque moventur

Arte leves currus: arte regendus Amor — Umjetnošću, jedrom i veslom pokreću se brze lađe i laka kola: umjetnošću treba ravnati i ljubav. Ov. Ars am. I 3—4.

Arte et Marte — Umjetnošću i ratom. Geslo Karla XII.

Arti Musices — Umjetnosti glazbe. Natpis na Muzičkoj akademiji u Zagrebu.

Asinus ad liram — Kao magarac uz liru. Pristaje ti kao prasici sedlo. Prema Gell. III 16, 13.

Asinus asinum fricat — Magarac gladi magarca. Kad jedan previše hvali drugoga.

Asinus in pelle leonis — Magarac u lavljoj koži. Prema Ezopovoj basni. Magarac ostaje magarac pa makar i navukao na sebe lavlju kožu.

Asinus in tegulis — Magarac na krovu. Petron. 63, 2. Osebuju slučaj.

Aspergere alicui aquam — Nekoga poškopiti vodom. Ohrabriti nekoga, iznovice oživiti.

Assem habeas, assem valeas; habes, habeberis — As imaš, as vrijediš; imaš para, imaš čara. Petron. 77. Iman, štiman. Nar. posl.

- At pulchrum est digito monstrari et dicier: hic est** — Lijepo je kad ljudi pokazuju na tebe i kažu: To je on! Pers. Sat. I 28.
- Atqui soles duabus sellis sedere** — Običavaš sjediti na dva stoca. To je rekao Laberije Ciceronu nišaneći na njegovu političku prevrtljivost. Na dva stoca ne može se sjediti. Nar. posl.
- Audaces fortuna iuvat** — Smionima pomaže sreća. Plin. Sec. VI 16. Inače: **Audentes fortuna iuvat.** Verg. Aen. X 284.
- Audacter calumniare, semper aliquid haeret** — Opadaj smiono, uvijek se nešto prilijepi! Od svake klevete nešto ostane. Prema Plutarhu: O laskavcu 24 napravljena rečenica Baconova.
- Audax est ad pocula sermo** — Smion je govor uz čaše. Tko se napije ne pozna opasnosti.
- Audax Iapeti genus** — Smioni rod Japetov. Hor. Carm. I 3, 27. Ljudi su smioni.
- Audax omnia perpeti gens humana ruit per vetitum nefas** — Smion da sve podnese ljudski rod srće u zabranjeno zlo. Hor. Carm. I 3, 25-6.
- Audentes fortuna iuvat** — Vidi: **Audaces fortuna iuvat.**
- Auditur et altera pars** — Neka se sasluša i druga (protivnička) strana. Prema Sen. Med. II 2, 199.
- Audit quod non vult, qui pergit dicere quod vult** — Sluša što neće koji uporno govori što hoće. Cato Mon. 10.
- Audi, vide, tace, si vis vivere in pace** — Slušaj, gledaj i šuti, ako želiš živjeti u miru.
- Augiae cloacas purgare** — Očistiti Augijevu staju. Obaviti neki vrlo težak posao. Sen. Apoc. 7.
- Aura popularis** — Hir svjetine. (Često se spominje, među ostalim Hor. Carm. III 2, 20; Verg. Aen. VI 816).

- Aurea mediocritas** — Zlatna sredina. Prema Hor. Carm. II 10, 5.
- Aurea sunt vere nunc saecula: plurimus auro** — **Venit honos, auro conciliatur amor** — Sad je zaista zlatno doba: najveća čast ide zlato, zlatom se stiče ljubav. Ov. Ars. am. II 277-8.
- Aures habent et non audiunt** — Imaju uši, a ne čuju. Davidov psalam 115, 6.
- Auri sacra fames** — Kleta glad za zlatom. Verg. Aen. III 57.
- Auro loquente nil pollet quaevis oratio** — Gdje govori zlato, suviše su sve druge riječi.
- Aurora Musis amica** — Zora je prijateljica muzama. Ujutro je svaki duševni rad lakši.
- Aurum probat ignis et miseria bonos viros** — Zlato se u vatri kuša, a dobri ljudi u nevolji. Hieron. Zlato se u vatri probira, a čovjek u nesreći. Nar. posl.
- Aurum Tolosanum** — Tolosansko blago. Kad je konzul Kvint Cepije razorio grad Tolosu (danas Toulouse), našao je u hramovima silno blago. No tkogod je od tog blaga što uzeo, snašla ga je nesreća. Otuda Tolosansko blago znači nesreću.
- Austriac est imperare orbi universo** — Na Austriji je da vlada cijelim svijetom! Slavično geslo austrijskih vladara. Označuje se kraticom s pet samoglasnika AEIOU. To se može čitati i ovako: **Austria erit in orbe ultima** — Austrija će biti zadnja na svijetu!
- Aut amat aut odit mulier, nihil est tertium** — Žena ili ljubi ili mrzi, trećega nema. Publ. Syr. 6.
- Aut Caesar aut nihil** — Ili car ili ništa. To se geslo pripisuje Cesaru Borgiji.
- Aut prodesse volunt aut delectare poetae** — Pjesnici žele ili da nam koriste ili da nas naslađuju. Hor. Ars poet. 333.

Aut vincere aut mori — Ili pobijediti ili umrijeti.
Avaritia omnia vitia habet — Škrtost je izvor svih zala. Cato kod Gell. 11, 2, 2.

Avaritia prima scelerum mater — Škrtost je prva majka zala. Claudian. De laud. Stil. 2, 111.

Avarus animus nullo satiatur lucro — Lakom se duh ne zasićuje nikakovim dobitkom. Sen. Ep. 94, 43.

Ave, Caesar (ili: Imperator), morituri te salutant — Zdravo, care, pozdravljaju te oni koji će umrijeti. Tima su riječima pozdravljali cara gladijatori polazeći u borbu.

A verbis ad verbera — Od riječi na šibe.

A vertice ad imos talos — Od glave do pete.

A vestigio ad verticem — Od tabana do šije. Plin. Nat. hist. VII 77.

Avis ipsa sibi mortem creat — Ptica si sama sprema smrt. Poslovica. Dрозd naime pojede bobu imele, ali sjeme ne probavi. Iz njega izađe sjeme i padne na granu gdje izraste nova imela, od koje ljudi naprave ljepak, i na nj uhvate drozda. Naša narodna poslovica kaže: Svaka ptica od svog kljuna gine.

Balbus melius balbi verba cognoscit — Mutav bolje razumije riječi mutavoga. Hieron. Ep. 50, 4. Mutav mutavoga najbolje razumije. Nar. posl.

Barba decet virum — Brada resi muškarca.

Barba maiorum dignus est — Dostojan je brade preda.

Barbarus hic ego sum, quia non intelligor ulli — Tu sam ja barbar, jer me nitko ne razumije. Ov. Trist. V 10, 37.

Beati possidentes — Blaženi koji posjeduju. Hor. Carm. IV 9, 45. Ove riječi kod Bismarcka znače: Ako hoćeš da s uspjehom prisvajaš neku zemlju ili neko pravo, treba da ga prije svega posjeduješ.

Beatus ille homo qui sedet in sua domo — Eichen-dorf. Vidi u Dodatku pod: Zadovoljstvo.

Beatus ille, qui procul negotiis — Blago onomu, koji daleko od državnih poslova (očinska polja obrađuje svojim volovima.) Blago onom koji je daleko od dnevnih trzavica. Hor. Epod. 2, 1.

Bella gerant alii, Protesilaus amet — Ratove neka vode drugi, Protezilaaj neka ljubi. Ov. Her. 13, 94.

Bella gerant alii, tu felix Austria nube,

Nam quae Mars iliis, dat tibi regna Venus — Drugi neka ratuju, ti, Austrijo, traži sreću u ženidbama. Ta kraljevstva što ih drugima daje rat, tebi daje ljubav. Kralj Matija Korvin.

Bella matribus detestata — Ratovi prokleti od matera. Hor. Carm. I 1, 24.

Bellum omnium in (ne: contra!) omnes — Rat svih protiv svih. Misli se život. Engleski filozof Hobbes.

Bellum se ipsum alit — Rat hrani sam sebe.

Benedicamus Domino! — Slavimo Gospodina!

Bene docet, qui bene distinguit — Dobro uči, koji dobro razlikuje.

Beneficia non obtruduntur — Dobročinstva se ne nameću.

Bene quiescat! — Neka blago počiva!

Bene qui latuit, bene vixit — Koji je živio dobro skriven, dobro je živio. Ov. Trist. III 4, 25. Sretno je živio, tko je živio u zatišju tj. povučenim životom. Citira se i ovako: **Bene vixit, qui bene latuit**.

Bis dat, qui cito dat — Dvostruko daje koji brzo daje. Brza pomoć, dvostruka pomoć. Vidi: **Inopi . . .**

Bis repetita placent — Dvaput ponavljane stvari se sviđaju. Prema Hor. Ars. poet. 365: **Haec decies repetita placebit**.

Bis vincit, qui se vincit in victoria — Dvaput pobjeđuje koji sebe pobjeđuje u pobjedi. Publ. Syr.

Bona fide — U dobroj vjeri, namjeri. Protivno je: **Mala fide**.

Bona mente — U dobroj namjeri.

Bona venia (ili: **Cum bona venia**) — S dobrotivim dopuštanjem.

Boni pastoris est tondere oves non deglubere — Dobar pastir ovce striže a ne dere. Suet. Tib. 32.

Bonis nocet, quisquis pepercit malis — Dobrima škodi tkogod poštedi zle. Publ. Syr.

Bonos corrumpunt mores congressus mali — Zlo društvo kvari dobre običaje.

Bonum commune — Zajedničko dobro.

Bonum est, quod secundum naturam est — Dobro je što je prema prirodi. Sen. Ep. 118, 12.

Bonus vir semper tiro — Dobar će muž uvijek ostati početnik. Prema: **Semper bonus homo tiro est** — Uvijek je dobar muž početnik. Mart. XII 51, 2.

Breve enim tempus aetatis satis longum est ad bene honesteque vivendum — Ta kratko je vrijeme života dosta dugo za dobar i častan život. Cic. Cato 19, 70.

Brevi manu — Na brzu ruku. Bez mnogog zatezanja.

Brevis esse laboro, obscurus fio — Trsim se da budem kratak, ali postajem nejasan. Hor. Ars. poet. 25.

Caecus caecum duxit, ambo in hanc foveam ceciderunt — Slijepac je vodio slijepca i obojica su pala u ovu jamu. Natpis na grobu Petra Zrinjskoga i Krste Frankopana. Vidi: **Hoc in tumulo . . .**

Caelo tonantem credidimus Iovem regnare — Vjerovali smo da Jupiter vlada nebom, kad smo čuli, gdje grmi. Hor. Carm. III 5, 1. Moć prepoznavamo po udarcima, kojima udara.

Caelum ipsum petimus stultitia — Na samo nebo navaljujemo u svojoj ludosti. Hor. Carm. I 3, 38.

Caelum non animum mutant, qui trans mare currunt — Podneblje, a ne svoju ćud mijenjaju oni koji odu preko mora. Hor. Ep. I 11, 17.

Caesar ad Rubiconem — Cezar na Rubikonu. Kad netko stoji pred važnom odlukom. Isto kao i: Heraklo na raskršću.

Caesar non supra grammaticos — Car ne stoji nad gramatikom. Svačija vlast ide do nekih granica. Car Sigismund je na koncilu u Konstanzi krivo upotrijebio riječ »schisma«, kao da je ženskoga roda, i nije u tom popuštao.

Calumniare audacter, semper aliquid haeret — Vidi: **Audacter calumniare . . .**

Camelus cupiens cornua aures perdidit — Želeći rogove izgubila je deva uši. Publ. Syr. 122. Ištući kamilja roge i uši izgubi. Nar. posl.

Camera obscura — Tamna izba.

Canis a non canendo — Tačno: Pas (se zove zato) što ne pjeva. Kad se netko zove upravo protivno nego uistinu jest na pr. Suić a debeo je, Debelić a suh je itd. Varro: De lingua latina VII 32. Vidi: **Lucus a non lucendo.**

Canis caninam non est — Pas ne jede pseće meso. Varro: De l. lat. VII 31. Pas od psa ne jede. Nar. posl.

Canis timidus vehementius latrat quam mordet — Plašljiv pas žešće laje nego grize. Curt. VII 4, 13.

Cantabit vacuus coram latrone viator — Prazan će putnik pred razbojnikom pjevati. Iuven. Sat. X 22. Tko ništa nema ne boji se tatova.

Cantet, amat quod quisque: levant et carmina curas — Neka svak pjeva o onom što ljubi: i pjesme ublažuju brige. Nem.: Refrain u IV eklogi.

Canterio vectum post mulum conscendere — Voziti se najprije na konju, pa onda uzjašiti na mazgu tj. pasti s konja na magarca. Cic. Ad fam. IX 18, 4.

Cantilenam eandem canis — Pjevaš istu staru pjesmu. Ter. Phorm. III 2, 10. Jednu kozu dereš.

Cantores amant humores — Pjevači vole mokrinu. Pjevači rado piju.

Capitis deminutio — Gubitak prava.

Captatio benevolentiae — Nastojati steći nečiju dobrohotnost.

Capta urbe nihil fit reliqui victis — Kad je grad osvojen pobijeđenima ništa ne preostaje. Sall. Cat. 52, 4.

Caput eius agitur — Radi se o njegovoj glavi.

Carmen et error — Pjesma i zablude. (Ovidije je to dvoje navodio kao razlog svoga progonstva.)

Carminibus di superi placantur et inferi — Pjesmama se ublažuju bogovi na gornjem i donjem svijetu.

Carpe diem — Upotrijebi današnji dan. Hor. Carm. I 11, 8. Život je kratak, zato ga treba iskoristiti.

Carpent tua poma nepotes — Tvoje će jabuke brati unuci. Verg. Buc. IX 50. Treba misliti i na budućnost.

Carpionem a capite, lucium a cauda laudo — Šaran je dobar od glave, štuka od repa.

Caseus sanus, si dat avara manus — Sir je zdrav, ako ga daje škrti ruka tj. ako ga ne jedeš previše.

Casta placent superis — Čisto se sviđa višnjima. Tib. I 1, 13. Čistoća je Bogu mila. Nar. posl.

Castigat ridendo mores — Izrugivanjem kažnjava zle običaje. Geslo za komediju. Sastavio ga je latinski pisac Santeul iz Lyona.

Castis omnia casta — Čistima je sve čisto. Sv. Pavao Poslanica Titu 1, 15.

Casum sentit dominus — Štetu nastalu od slučaja snosi vlasnik stvari.

Casus belli — Povod ratu.

Casus foederis — Povod savezu ili ugovoru.

Casus nocet domino — Slučaj škodi gospodaru. Znači isto što: **Casum sentit dominus**.

Cato esse, quam videri bonus malebat — Kato je volio dobar biti nego dobrim se činiti. Sall. Cat. 45, 5.

Cauda de vulpe testatur — Rep svjedoči o lisici. Po repu se lisica pozna. Nar. posl.

Causa aliqua subest (ili: subest aliquid) — U stvari ima neka kvačica. Cic. De fin. V 10, 29.

Causa finita est — Stvar je dovršena.

Causa mortis — Uzrok smrti.

Cautis pericula prodesse aliorum solent — Opreznima obično koriste pogibli drugih. Phaed. Fab. 1, 30, 8.

Cautius loquitur — Opreznije govori. Važe svoje riječi.

Caveant consules — Vidi: **Videant consules** . . .

Cave canem — Čuvaj se psa. Običajni natpis na rimskim kućama.

Cave ne cadas — Pazi da ne padneš. (Te je riječi govorio rimskim triumfatorima rob koji je stajao iza njih na kolima.)

Cave tibi a cane muto et aqua silenti — Čuvaj se psa koji ne laje (jer pas koji laje ne grize) i tihe vode (jer je duboka).

Cedere ovile lupo — Prepustiti ovčinjak vuku. Ov. Ars am. II 363.

Cedant arma togae, concedat laurea laudi — Neka oružje ustupi mjesto togi (građanskom odijelu), neka lovorvijenac (pobjedonosna voj-skovode) bude iza slave (za građanske za-sluge). Cic. De off. I 22, 77. Taj je stih pripadao Ciceronovoj pjesmi »De consulatu meo«, pa su ga njegovi politički protivnici izvr-gavali ruglu i smijehu.

Cedo maiori — Ugibam se pred jačim.

Cedo nulli — Ne uzmičem ni pred kim.

Cessante causa, cessat effectus — Kad prestane uzrok, prestaje posljedica.

Cetera desiderantur — Ostalo nedostaje. (Veli se za nedovršenu knjigu.)

Ceteris paribus — Uz inače jednake prilike.

Ceterum censeo Carthaginem esse delendam — Uostalom mislim da Kartagu valja razoriti. Florus Hist. Rom. II 15. S tima je riječima Katon Stariji svršavao svaki svoj govor u se-

natu. Danas to kažemo da istaknemo nešto na što stalno mislimo, i što se po našem uvjerenju mora izvršiti.

Charta non erubescit — Papir ne porumeni (od stida).

Cibi condimentum fames est — Glad je začim hrani. Cic. De off. II 28, 90.

Cicero pro domo sua — Cicero za svoju kuću. Cicero je 57 god. govorio govor **De domo sua**. Govoriti u svoju korist.

Circulus in definiendo — Pogreška u definiciji, kad se jedan pojam razjašnjuje drugim, a ovaj onim prvim. Na pr. Dužnost je ono što treba činiti, a treba činiti ono, što je dužnost. Vidi: **Circulus vitiosus**.

Circulus in demonstrando (ili: **probando**) — Dokazivati samim sobom ono što treba dokazati.

Circulus vitiosus — Pogreška u dokazivanju; sastoji u tom da se nešto dokazuje samo sobom, tj. izmjenjuju se samo riječi. Takvu pogrešku čini liječnik u Molierovoj komediji »Umišljeni bolesnik«, kad kaže: »Opium facit dormire, quia in eo est virtus dormitiva«. (Opium tjera na san, jer je u njemu uspavljiva moć).

Cita mors ruit — Smrt brzo dođe.

Cito rumpes arcum, semper si tensum habueris — Brzo ćeš slomiti luk, budeš li ga uvijek držao napetim. Phaed. Fab. III 14, 10.

Clara pacta boni amici — Čisti računi - dobri prijatelji. Čist račun duga ljubav.

Claude os, aperi oculos — Zatvori usta, otvori oči. Šuti i slušaj.

Claudite iam rivos, pueri, sat prata biberunt — Zatvorite već potoke, dječaci, livade su dosta pile. Zadnji stih treće Vergilove ekloge. Ironički znači: Dosta je, svršimo!

Claudo pede poena improbos sequitur — Kazan hromom nogom progoni nepoštene. Pedepsa je hroma, ma istom dohodi doma. Nar. posl. — Bog je spor, ali dostižan.

Clavum clavo eicere — Klin se klinom izbija. Cic. Tusc. IV 35, 75.

Clavus clavum expellit — Klin izbija klin. Isid. Sent. II 39, 23.

Clotho colum versat, Lachesis net, Atropos secat — Klota preslicu vrti, Laheza prede, Atropa reže nit. — Rad triju Sudenica ili Parka.

Cogitare de lana sua — Misliti samo na svoj posao. Ter.

Cogito, ergo sum — Mislim, dakle jesam. Descartes Princ. phil. I 7.

Colludere cum aliquo — Puhati s kim u istu tikvu. Cic. In Verr. II 24, 58. Dogovoriti se s kim.

Colubra restem non parit — Zmija ne rađa uže (nego zmiju). Petron.. 45. Kakav otac, takva kći.

Compedes, quas ipse fecit, ipse ut gestet faber — Kovač će sam nositi okove, što ih je skovao. Ausonius: Id. 7. Tko pod drugim jamu kopa, sam u nju padne.

Compesce mentem — Stišaj duh. Svladaj se. Hor. Carm. I 16, 22.

Compos sui — Gospodar sebe samoga. Mudrac je uvijek compos sui.

Concordat cum originali — Slaže se s izvornikom.

Concordia civium, murus urbium — Sloga građana, bedem gradova.

Concordia parvae res crescunt, discordia maximae dilabuntur — Slogom rastu male stvari, neslogom se i najveće raspadaju. Sall. Jug. 10, 6.

Conditio sine qua non... — Uvjet bez kojeg je nešto nemoguće. Jedino pod tim uvjetom.

- Congruit mihi** — To mi pristaje.
- Coniugis iratae nolite verba timere**
- Nam lacrimis struit insidias, cum femina plorat** — Ne boj se riječi srdite žene, jer kad žena plače sprema suzama varku. Cato. Dist. III 20.
- Coniunctis viribus** — Povezanim, udruženim silama.
- Conscia mens recti famae mendacia ridet** — Duša svijesna prava ismijehiva laži glasine. Ov. Fast. IV 311.
- Conscientia bene actae vitae multorumque bene actorum recordatio iucundissima est** — Vrlo je ugodna svijest o dobro provedenu životu i sjećanje na mnoga dobra djela. Cic.
- Consilio et industria** — Promišljeno i energično. Rečenica Leopolda I.
- Consilium abeundi** — Preporuka nekomu da se udalji.
- Constantia et fortitudine** — Postojano i hrabro. Geslo Karla VI.
- Consuetudo est quasi altera natura** — Navika je kao druga narav. Cic. De fin. V 25, 74.
- Consuetudo optima legum interpres** — Običaj je najbolji tumač zakona.
- Consumitur anulus usu** — Prsten se troši nošenjem. Ov. Ex Ponto IV 10, 5.
- Consummatum est** — Svršeno je! Riječi Kristove na križu. Ivan XIX 30.
- Conticuere omnes intentique ora tenebant** — Svi su zamuknuli i pažljivo šutjeli. Verg. Aen. II 1.
- Contradictio in adiecto** — Protivurječje jednog pojma s onim, što je s njim u vezi. Na pr. mlađi starac.
- Contraria contrariis curantur** — Oprečno se liječi oprečnim. Osnov alopatije.

- Contra vim mortis non est medicamen in hortis** — Protiv sile smrti, nema lijeka u vrtovima tj. među travama.
- Coram populo** — Pred narodom. Javno. Hor. Ars poet. 185. Isto znači i: **Coram publico**.
- Coram publico** — Pred narodom. Javno.
- Cornicum eruere genas ili Cornicum oculos configere** — Probosti oči vrani. Quint. VIII 3, 22. To će reći: I najopreznijega prevariti.
- Cornix cornici numquam oculos effodit** — Vrana vrani očiju ne vadi. Macrob. Sat. VII 5.
- Corporis exigui vires contemnere noli** — Nemoj prezirati sile malenoga tijela. Cato Dist. II 9.
- Corpori tunica pallio propior est** — Tijelu je košulja bliža nego plašt. Plaut. Trin. V 2, 30. Bliža je tijelu rubina nego surina. Nar. posl.
- Corpus delicti** — Predmet krivnje. Predmet koji dokazuje krivnju na pr. nož kojim je počinjeno umorstvo.
- Corpus separatum** — Posebno tijelo. § 66 hrvatsko-ugarske nagodbe zove grad Rijeku s kotarom: **Separatum sacrae regni coronae adnexum corpus**. No taj su § Madžari napisali na naknadno priljepljenu krpicu papira. Ispod te krpice vidi se originalni tekst nagodbe, koji kaže, da teritorijalnom opsegu kraljevine Dalmacije, Hrvatske i Slavonije pripada »Savkolik prostor izuzamši grada Rijeke i njegov kotar, glede kojih medju oba kraljevinska odbora nagodba nije uspjela«. Kažu da je austrijski nadvojvoda Leopold Salvator ugledavši tu krpicu u Zemaljskom Arhivu rekao: »In Allem ist der Ungar Meister, auch mit der Scheere und dem Kleister«.
- Corvus oculum corvi non eruit** — Gavran ne vadi oko gavranu. Greg. Tur. Hist. V 18.

- Crabrones irritare** — Dirati u osinjak. Plaut. Amph. II 2, 75.
- Crambe recocta** (ili: **repetita**) — Podgrijano zelje. Juv. VII 154.
- Credat Iudaeus Apella** — To neka vjeruje Židov Apela. Hor. Sat. I 5, 100. U prenesenom smislu znači: To neka vjeruje tko hoće, ali ja neću.
- Crede experto** — Vjeruj iskusnomu. Sil. It. Pun. VII 395 prema **Experto credite** — Verg. Aen. XI 283.
- Credo quia absurdum** — Vjerujem jer je protivno razumu. (Pogrešno se pripisuje sv. Augustinu).
- Crescentem sequitur cura pecuniam maiorumque fames** — Briga prati sve veće blago i glad za većim. Hor. Carm. III 16, 17. Tko više ima, više želi.
- Crescit eundo (fama)** — Glasina šireći se raste.
- Crescunt anni, decrescunt vires** — Godine rastu, a sile slabe.
- Cucullus non facit monachum** — Kuta ne čini redovnika. Odijelo ne čini čovjeka.
- Cudendum est, dum ferrum in igne candet** — Treba kovati, dok se željezo u vatri bijeli. Philippi I 99. Gvožđe se kuje, dok je vruće. Nar. posl.
- Cui bono?** — U čiju korist? To je prvo pitanje, kad se ne zna tko je nešto počinio. Tu Kasijevu rečenicu spominje Cic. Phil. II 14, 35.
- Cui dolet, meminit** — Koga to boli, taj se sjeća. Cic. Pro Mur. 20, 41.
- Cui fortuna favet, Phyllida solus habebit** — Kome je sreća sklona, sam će imati Filidu. Verg. Buc. III 107.
- Cui placet alterius, sua nimirum est odio sors** — Komu se sviđa tuđa sudbina, njemu je dakako mrska njegova. Hor. Ep. I 14, 11.

- Cuius regio, illius religio** — Čija zemlja, onoga vjera tj. svaki čovjek pripada vjeri svoje zemlje. (Treći članak augzburškog vjerskog mira.)
- Cuiusvis hominis est errare, nullius nisi insipientis in errore perseverare** — Svaki čovjek može pogriješiti, samo ludak će ustrajati u grijehu. Cic. Phil. XII 2, 5.
- Culmen sapientiae** — Vrhunac mudrosti ili znanja.
- Culpam poena premit comes** — Kazan ide kao pratilica za grijehom. Hor. Carm. IV 5, 24.
- Cum dixeris, quod vis, audies, quod non vis** — Kad kažeš što hoćeš, čućeš, što nećeš. Hieron. Contra Rufin. III 42. Tko besjedi, šta hoće, mora slušati, šta neće. Nar. posl.
- Cum finis est licitus, etiam media sunt licita** — Kad je dopuštena svrha, dopuštena su i sredstva.
- Cum fortuna manet, vultum servatis, amici,**
Cum cecidit, turpi, vertitis ora fuga — Kada li srećica traje, zadržite, prijani, lice; padne li, sramotno, vi krećete lica u bijeg. Petron. 80.
- Cum fueris felix, semper tibi proximus esto** — Kad budeš sretan, uvijek budi sebi najbliži. Cato Dist. I 40.
- Cum grano salis** — Sa zrnom soli. S malo oštroumlja i pameti. Plin. Nat. hist. 23, 8.
- Cum infamia** — Sa sramotom.
- Cum insanientibus furere necesse est** — S ludcima treba ludovati. Petron. 3, 2. S vukovima treba urlati.
- Cum libentissimus edis, tum auferatur coena** — Kad najslasnije jedeš, neka se ručak ukloni. Gell. XV 8, 2. Kad ti hrana najbolje prija, prestani jesti, jer ti može nauditi.
- Cum licentia superiorum** — S dopuštenjem viših.

- Cum mula pepererit** — Kad mazga dobije mlado tj. nikada, jer su mazge jalove. Suet. Galba 4. Kad kokot snese jaje.
- Cum omnibus pacem, adversus vitia bellum** — Sa svima mir, protiv opačina rat. Geslo Otona II.
- Cum recte vivas, ne cures verba malorum** — Budući da pravo živiš, ne brini se za riječi zlih. Cato Dist. III 2.
- Cuneus cuneum trudit** — Klin se klinom izbija.
- Cura est ocus quam ocissimus ventus** — Briga je brža od najbržeg vjetra.
- Curriculum vitae** — Tok života. Životopis.
- Custodia honesta** — Oduzeće slobode, osobito kod političkih krivica, skopčano s mnogim povlasticama.
- Cutem gerit laceratam canis mordax** — Ujedljiv pas ima razderanu kožu. Tko se rado tuče, batina izvuče. Nar. posl.
- Cutis prurit mihi** — Svrbi me koža, zapravo dlan. (Veli se kad netko nekoga izaziva.)
-

- Dabit deus his quoque finem** — Bog će dati i tomu kraj. Verg. Aen. I 199.
- Da mihi virtutem contra hostes tuos!** — Daj mi hrabrosti protiv neprijatelja tvojih! Karlo V.
- Damna damnis continuantur** — Dolazi jedno zlo za drugim.
- Damnū emergens** — Pozitivan kvar. Šteta pretrpljena u imovini što ju je netko imao kad je šteta nastala.
- Da pignus** — Daj zalog. Kladi se! Plaut. Epid. V 2, 34.
- Data occasione** — Kad se pruži prilika. Ako se da zgoda.
- Dat census honores** — Bogatstvo donosi časti. Ov. Amor. III 8, 55.
- Dato sed non concessio** — Uzmimo da je tako, premda ne dopuštam.
- Dat veniam corvis, vexat censura columbas** — Gavranima se oprašta, a golube se stavlja na muke. Iuv. Sat. II 63. Male se lopove vješa, a velike pušta da pobjegnu.
- Davus sum non Oedipus** — Ja sam Davus, a ne Edip. Ter. Andr. I 2, 24. Nisam tako dosjetljiv kao Edip, koji je riješio Sfinginu zagonetku o čovjeku.
- De asini umbra disceptare** — Raspravljati o magarčevoj sjeni tj. ni o čemu.
- De auditu** — Po čuvenju.
- Debellare superbos** — Obarati ohole. Verg. Aen. VI 853.

- Debemur morti nos nostraque** — Mi i sve naše pripadamo smrti. Hor. Ars poet. 63.
- Decet verecundum esse adolescentem** — Skromnost resi mladića. Plaut. Asin. V 1, 6.
- Decies repetita placebit** — Sviđaće se, ako bude deset puta ponovljeno. Hor. Ars poet. 365.
- Decipimur specie recti** — Zavarava nas tobožnje pravo. Hor. Ars poet. 25.
- De corio suo ludere** — Igrati o svoju kožu. Nositi svoju kožu na pazar.
- De cuius** — Kratica umjesto: **De cuius successionem agitur** — Onaj o čijem se nasljedstvu radi.
- De facto** — U stvari. Stvarno. Zapravo.
- De facto et absque iure** — Stvarno, ali bez prava.
- Deficiente pecunia** —
- Deficit omne — nia** — Gdje je nestašica novca, nestašica je svega. Rabelais: Gargantua III 41. (Riječ pecunia je šaljivo rastavljena.)
- Deficit omne quod nascitur** — Sve što se rađa, propada.
- Deforme est de se ipso praedicare** — Neukusno je o sebi samom govoriti. Cic. De off. I 38, 137. Sama hvala ništa ne valja.
- De gustibus (et coloribus) non est disputandum** — O ukusima (i bojama) ne valja se prepirati. Izjava sredovječnih skolastika. Svak smije misliti kako mu se sviđa.
- Dei facientes adiuvant** — Radiši Bog pomaže. Varro: De r. r. I 4.
- Dei gratia** — Po milosti božjoj.
- De inimico ne loquaris male, sed cogites** — O neprijatelju ne govori zlo, nego misli. Publ. Syr. 127.
- De iure** — Po pravu.
- De lana caprina (rixari)** — Prepirati se o kozju vunu. Hor. Ep. I 18, 15. Mlatiti praznu slamu.

- De lege** — Po zakonu.
- De lega ferenda** — O zakonu, koji ima biti primljen.
- De lege lata** — O zakonu, koji je već primljen.
- Deliberandum est saepe, statuendum est semel** — Zaključivati treba često, odlučiti jedanput. Publ. Syr.
- Delirium tremens** — Ludilo od pijanstva.
- De minimis non curat praetor** — Pretor se ne brine za male stvari. Čovjek od položaja ne brine se za trice.
- Demonstratio ad oculos** — Bjelodani dokaz.
- De mortuis nil nisi bene** — O mrtvima treba govoriti samo dobro. Diogenes Laertios: 1, 3, 70.
- De nihilo nihil** — Iz ničesa je samo ništa. Lucret. De rer. nat. I 149.
- Dente lupus, cornu taurus petit** — Vuk napada zubom, bik rogom. Hor. Sat. II 1, 52. Svak se brani kako zna.
- Deo annuente (favente ili iuvante)** — S Božjom pomoću!
- Deo et populo!** — Za Boga i narod! Geslo Franje I.
- Deo gratias** — Hvala Bogu.
- De omni re scibili et quibusdam aliis** — O svemu, što se može znati i još o koječem drugom. Glasoviti talijanski učenjak Pic de La Mirandola dičio se da će pred svakim moći braniti svojih 900 teza »de omni re scibili«. »Et quibusdam aliis«, dodao je neki šaljivdžija, po svoj prilici Voltaire. Danas se te riječi upotrebljavaju za čovjeka koji misli da zna sve, a ne zna ništa.
- De plano** — Bez poteškoća. U sudbenom jeziku znači: Odmah, bez istrage, bez formalnosti.
- De praecepto** — Po zapovijedi. Pod silu.
- De profundis** — Iz dubine.
- Desinit in piscem mulier formosa superne** — Krasna žena odozgo svršuje se s repom. Hor. Ars

poet. 4. Upotrebljava se kad se početak neke stvari ne slaže sa svršetkom.

De stercore Ennii — S đubrišta Enijeve. Po tvrdnji Donatovoj izjavio je Vergil, da je s đubrišta Enijeve uzeo nekoliko bisera, ispričavajući se tako, što je upotrijebio nekoliko Enijevih stihova.

De stipula grandis acervus erit — Od slamke će biti velika gomila. Ov. Amor. I 8, 90.

De suo vivere — Živjeti od svoga. Plaut. Truc. V 61.

De te fabula narratur — O tebi se govori. Hor. Sat. I 1, 69. Vidi: **Mutato nomine...**

Deteriora sequor — Vidi: **Video meliora proboque.**

De tripode dictum — Rečeno s tronoška (tj. s onoga, na kome je u Delfima sjedila proročica Pitija.) Dakle znači: Govoriti kao proročište.

Deum colit, qui novit — Tko zna za Boga, štuje ga. Sen. Ep. 95.

Deus ex machina — Bog sa stroja. Znači nešto nenadano, neočekivano, kao neki bog koji iznenada, pomoću stroja, dođe na pozornicu da raščisti neku odviše zapletenu situaciju u kojoj radnji.

Deus meliora (det) — Dao Bog bolje!

Deus nobis haec otia fecit — Bog nam daje ovu dokolicu. Verg. Buc. I 6.

Deus omen avertat — Neka Bog odvrati znamenja. Neka nas Bog štiti.

Deus providebit — Bog će se pobrinuti. Geslo Maksimilijana II.

Deus tibi det, quae optas — Dao ti Bog što želiš.

De visu — Po viđenju.

Dic cur hic? — Reci zašto si tu? Zar ne znaš što ti je dužnost?

Dic, hospes, Spartae, nos te hic vidisse iacentes
Dum sanctis patriae legibus obsequimur — Reci, stranče, Sparti, da si vidio gdje ovdje ležimo, jer se pokoravamo svetim zakonima domovine. Tako je preveo Cicero Tusc. I 42, 101 natpis na nadgrobnom spomeniku Spartanaca poginulih u Termopilskom klancu.

Dictum - factum — Rečeno - učinjeno.

Dicunt, ius summum saepe summa est malitia — Kažu: Najveće je pravo često najveća zloba. Ter. Heaut. IV 5.

Diem nox premit, dies noctem — Dan pritište noć, a noć dan. Sen. Ep. 24, 26. Dan za noćim hodi, a noć za danom hrli. Nar. posl.

Diem perdidi — Izgubio sam dan. Suet. Titus. Ludo sam potratio vrijeme.

Dies ater — Crn, loš ili nesretan dan.

Dies diem docet — Jedan dan podučava drugi. Publ. Syr.

Dies fastus — Sudni dan. Dan u koji se smjelo suditi. Protivno je: **Dies nefastus.**

Dies irae, dies illa — Taj je dan, kad će biti gnjev. Sofonija 1, 15. Početne riječi kršćanske molitve za mrtve od franjevca Tome Cellana iz XIII vijeka. (Vidi: Dodatak: Crkvene pjesme).

Dies levat luctum — Dan ublažuje boli.

Dies nefastus — Dan u koji se nije smjelo suditi.

Dies nullus fuit, quin me visitaret — Nije bilo dana, kad me nije posjetio. Bio mi je vjeran drug.

Differe et procrastinare — Odgoditi i prenijeti na sutradan.

Differ quod auferri non potest — Odgodi (ono) što se ne da ukloniti.

Difficiles nugae — Teške trice. Mart Epig. II 86. O ljudima koji se ozbiljno bave djetinjarijama ili svom silom hoće da kažu nešto duhovito.

Difficile est satiram non scribere — Tu je teško ne pisati satiru. Iuv. Sat. I 30.

Diffugiunt cadis cum faece siccatis amici — Razbjegnu se prijatelji pošto su čaše ispraznili zajedno s talogom. Hor. Carm. I 35, 26. Nesta vina, nesta razgovora; nesta blaga, nesta prijatelja. Nar. posl.

Digito monstror — Pokazuju na mene prstom. Upiru u mene prstom. Hor. Carm. IV 3, 32.

Dignum laude virum Musa vetat mori — Muza ne da umrijeti mužu vrijednu hvale. Hor. Carm. IV 8, 28.

Dilexi iustitiam, odi iniquitatem, propterea morior in exilio — Ljubio sam pravdu, mrzim nepravdu, zato umirem u progonstvu. Stradam radi svoje ispravnosti. Riječi pape Grgura VII, kad ga je Henrik IV prognao i zatvorio u Andeosku kulu.

Diligentia boni patris familias — Toliko pažnje i mara, koliko ih za imovinu cijele porodice u normalnim prilikama pokazuje dobar domaćina.

Diligentia, quam quis in suis (adhibet) — Toliko pažnje, koliko tko kod svog imetka posvećuje. Treba da toliko paziš, kao da je to tvoj imetak. Pravnička zasada.

Diligitur nemo, nisi cui fortuna secunda est — Samo onoga ljube, komu je sreća sklona. Ov. Ex Ponto II 3, 23.

Di maiorum gentium — Bogovi višega reda. Odličnici.

Di meliora ferant — Dali bogovi bolje. Tib. III 4, 1.

Di meliora piis (dent) — Dali bogovi pobožnima bolje. Verg. Georg. III 513. Obično se kaže samo: **Di meliora**. Slično Ov. Met. VII 37: **Di meliora velint** — Htjeli bozi bolje!

Di melius — Dali bozi bolje. Ov. Ibis 23.

Dimidium facti, qui coepit, habet — Polovicu djela ima, tko počne. Hor. Ep. I 2, 40. Početak je polovica svakog nosla.

Di minorum gentium — Bogovi nižega reda. Obični građani.

Di nos quasi pilas homines habent — Bogovi nas ljude imaju kao lopte. Plaut. Capt. Prol. 22. Mi smo tek igračke u rukama bogova.

Dira necessitas — Kruta nužda. Hor. Carm. III 24, 6.

Directorium divini officii — Kalendar katoličke Crkve.

Dis aliter visum est — Bogovi su drukčije zaključili. Verg. Aen. II 428.

Discenda virtus est — Krepost treba učiti. Sen. Ep. 123, 16.

Discite iustitiam moniti et non temnere divos — Učite se pravdi, opomenuti (mojom sudbinom), i ne prezirite bogove. Verg. Aen. VI 620. Tudi primjeri neka nas uče pravednosti.

Discite mortales et casu discite nostro observare fidem — regibus atque Deo — Učite se, smrtnici, i po našoj sudbi učite se držati vjeru kraljevima i Bogu. — Jedan dio natpisa na grobu P. Zrinjskoga i K. Frankopana. Vidi: **Hoc in tumulto...**

Discordia fit carior concordia — Neslogom postaje sloga dražom. Publ. Syr.

Discordia maximae res dilabuntur — Neslogom se i najveće stvari razaraju. Vidi: **Concordia parvae res...**

Disiecti membra poetae — Udovi razbacana pjesnika. Hor. Sat. I 4, 62. Kad se pjesnika prevodi u prozu, on nije čitav, njegovi su udovi porazbacani.

Displicuit nasus tuus — Tvoj se nos nije svidio. Iuv. Sat. VI 495. Pjesnik pita bogatu Rimljan-ku, što je njena služavka kriva da je njen (gospodin) nos ružan. Ova se rečenica upotre-bljava za hirovite ljude.

Divae memoriae — Blage uspomene.

Divide et impera! (Divide, imperabis), (Divide, ut regnes) — Dijeli pa zapovijedaj. Načelo Lju-devita XI, pa Katarine Medici i naročito Austrije, koja je jedan narod izigravala s dru-gim.

Dixi et salvavi animam meam — Rekoh i spasih svoju dušu. Ezekiel 3, 19. Neću biti kriv, ako ne slušate mojih riječi. Rekoh u najboljoj na-mjeri.

Diu apparandum est bellum, ut vincas celerius — Dugo moraš spremati rat da brže pobijediš. Publ. Syr.

Docendo discimus — Podučavajući učimo. Sen. Ep. 7.

Docta dicta — Učene riječi.

Doctrina est fructus dulcis radicis amarae — Zna-nje je sladak plod gorkoga korjena. Cato Mon. 40.

Do, dico, dedico — Darujem, namjenjujem i po-svećujem (ovu knjigu tomu i tomu). Kao kra-tica piše se D. D. D.

Domi leones, foras vulpes — Kod kuće hrabri kao lavovi, vani lukavi kao lisice. Petron. 44.

Dominus vobiscum! — Gospodin s vama!

Domus cuique optimus est amicus — Kuća je sva-komu najbolji prijatelj. Svoja kućica svoja voljica. Nar. posl.

Donec eris sospes, multos numerabis amicos,

Tempora si fuerint nubila, solus eris — Dok bu-deš sretan, imaćeš mnogo prijatelja; ako na-stanu zla vremena, bićeš sam. Ov. Trist. I 9, 5.

Donis vincitur omnis amor — Darovima se pobje-đuje svaka ljubav. Tib. I 5, 60.

Dorsus totus prurit — Svrbe ga leđa. Plaut. Mil. glor. II 4, 44. Biće batina.

Do, ut des — Dajem, da mi dadeš.

Do, ut facies — Dajem, da mi učiniš.

Duabus sellis sedere — Sjediti na dvije stolice. Sen. Contr. 3, 18.

Duce et auspice — Pod vodstvom i vodičem. Geslo francuskog reda Svetoga Duha.

Ducunt volentem fata, nolentem trahunt — Sud-bina vodi onoga kojemu je to po volji, a vuče onoga, koji se protivi. Sen. Ep. 107.

Dulce cum honesto — Ugodno sa časnim.

Dulce cum utili — Ugodno s korisnim. Vidi: **Omne tulit...**

Dulce est desipere in loco — Slatko je u zgodnoj prilici ludovati. Hor. Carm. IV 12, 28.

Dulce et decorum est pro patria mori — Slatko je i časno umrijeti za domovinu. Hor. Carm. III 2, 13.

Dum colosseum stabit, Roma stabit; dum Roma stabit, mundus stabit — Dok bude koloseuma, biće Rima; dok bude Rima, biće svijeta. Beda (VIII stoljeće).

Dum loquimur, fugerit invida

Aetas: carpe diem, quam minimum credula po-sterio — Dok govorimo, izbjeci će zavidno vri-jeme: uživaj dan što manje vjerujući sutra-šnjemu. Hor. Carm. I 11, 7—8.

Dum docent, discunt — Dok podučavaju, uče se. Sen. Ep. 7.

Dum Roma deliberat, Saguntum perit — Dok Rim vijeća, propade Sagunt. Ne valja previše oklijevati.

Dum spiro, spero — Dok dišem, nadam se. Nadam se do zadnjeg časa.

Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt —

Dok ludaci izbjegavaju mane, zapadaju u suprotnosti. Hor. Sat. I 2, 24.

Duobus litigantibus tertius gaudet — Dok se dvojica svađaju, treći se veseli. Od zavade dvojice treći bere korist.

Duo cum (ili: Si duo) faciunt idem, non est idem

— Ako dvojica rade isto, nije isto. Prema Ter. Adel. V 3, 37.

Dura lex, sed lex — Zakon je tvrd, ali je zakon.

Dux atque imperator vitae mortalium animus est

— Vođ i zapovjednik ljudskoga života je duša. Sall. Iug. 1.

Ea est natura hominum — Takva je ljudska narav.

Eandem incudem tundere — Udarati po istom nakovnju. Derati istu kozu. Vidi: **Uno opere...**

Ea re nihil lucratur — Odatle nema za mene nikakve koristi.

E cantu dignoscitur avis — Po pijevu se ptica pozna. Erasmus. Po glasu se ptica pozna. Nar. posl.

Ecce homo! — Evo čovjeka! Pilatove riječi, kad je pokazao Isusa. Ev. Ivan XIX 5.

Ecce iterum Crispinus — Evo opet Krispina. Iuv. Sat. IV 1. Evo opet tog dosadnog čovjeka.

Ecquid habet is homo aceti in pectore? — Ima li taj čovjek kakove dosjetke u grudima? Plaut. Pseud. II 3, 50.

Ede, bibe, lude, post mortem nulla voluptas — Jedi, pij, igray se, poslije smrti nema nikakove naslade.

Edite, bibite, collegiales, post multa saecula pocula nulla — Jedite, pijte, drugovi, poslije mnogo stoljeća neće biti nijedne čaše.

E duobus malis minus eligendum est — Od dva zla treba odabrati manje.

Ego mihi melius esse malo quam alteri — Volim da je meni bolje nego drugomu. Ter. Andr. II 2, 16.

Ego spem pretio non emo — Ne kupujem nadu za novac. Ter. Andr. II 2, 11. Nada je besplatna.

Ego sum, qui sum — Ja sam onaj što jest. Bibl. Exod. III 14.

- Ego te ocius ire** — Ja ću te već naučiti brže ići.
- Ego tu sum, tu es ego, unius animi sumus** — Ja sam ti, ti si ja, istog smo mišljenja. Jedna smo duša u dva tijela.
- Eheu fugaces, Postume, Postume, labuntur anni** — Jao, Postume, Postume, godine brzo odmiču. Hor. Carm. II 14, 1.
- Eiusdem farinae** — Od istog brašna. Upotrebljava se uvijek u zlu smislu za ljude jednakih mana.
- Elephanti corio circumtextus est** — Pokrit je slonovom kožom. Plaut. Mil. glor. II 2, 80. On je tvrde kože.
- Elephantum ex musca facis** — Praviš iz muhe slona. Pretjeruješ.
- Emolumento hoc non est** — To neće donijeti koristi.
- Emunctae naris** — Useknuta nosa. Hor. Sat. I 4, 8. Čovjek koji ima nos tj. koji zna razlikovati.
- En dextra fidesque** — To li je desnica i vjera čovjeka. Verg. Aen. IV 597.
- Ense et aratro** — Mačem i plugom. Geslo seljaka, koji domovini služe u ratu mačem, a u miru plugom.
- E nuce nuculeum qui esse vult, frangit nucem** — Tko želi pojesti jezgru iz oraha, razbije orah. Plaut. Cure. I 1, 55.
- Eo ipso** — Samo po sebi.
- Eo maiora cupimus, quo maiora venerunt** — Koliko više imamo, toliko više želimo.
- Epicuri de grege porcum** — Svinju iz Epikurova čopora. Hor. Ep. I 4, 16. Govori se o čovjeku, koji se sasvim predao tjelesnim uživanjima.
- Epistola non erubescit** — Pismo nikad ne porumeni. Cic. Ad fam. V 12. Papir je strpljiv i podnosi sve.
- E plumis avis dignoscitur** — Pozna se ptica po perju. Erasmus.

- Equi donati dentes non inspiciuntur** — Darovanom se konju ne gledaju zubi. Hieron. Ep. ad Ephes. prooem.
- Equo ne credite, Teucri** — Ne vjerujte konju. Teukranci. Verg. Aen. II 48. Opomena na oprez.
- Equum Seianum habere** — Imati Sejeva konja. Neki Sej iz Arga imao je konja inače vrlo lijepa, ali vrlo zlokobna, da ga je svaki vlasnik proklinjao i nastojao ga se riješiti. Odatle je postao ovaj sinonim za nesretna čovjeka.
- Ergo bibamus** — Dakle pijmo!
- Eripuit coelo fulmen sceptrumque tyrannis** — Istrgao je nebu munju, a tiranima žezlo. Natpis na Franklinovu poprsju. Franklin je pronašao gromovod i radio na oslobođenju Udruženih država od Engleske.
- Eris mihi magnus Apollo** — Bićeš za mene veliki Apolon. Verg. Buc. III 104.
- Eritis sicut dii, scientes bonum et malum** — Bićete kao bogovi i znati što je dobro i zlo. Bibl. Gen. III 5.
- Errando discimus** — Griješeći učimo.
- Erranti viam monstrato** — Onomu koji luta, покажи put.
- Errare humanum est** — Griješiti je svojstvo ljudi. Hieron Ep. 57, 12.
- Errare malo cum Platone, quam cum istis vera sentire** — Volim se varati s Platonom, nego s onima (Pitagorovcima) ispravno misliti. Cic. Tusc. I 17, 39.
- Errata corrige** — Popravi pogreške.
- Est deus in nobis, agitante calescimus illo** — Bog je u nama, i mi se ožaruemo njegovom pobudom. Ov. Fast VI 5.
- Est locus unicuique suus** — Svak ima svoje određeno mjesto. Hor. Sat. I 9, 51.

**Est modus in rebus, sunt certi denique fines,
Quos ultra citraque nequit consistere rectum** — Ima neka mjera u stvarima, i postoje napokon određene granice, preko kojih ni s one, ni s ove strane ne može postojati pravo. Hor. Sat. I 1, 106.

Est nobis voluisse satis — Dosta nam je i dobra volja. Tib. IV 1, 7.

Est quaedam flere voluptas — I plakanje je neki užitak. Ov. Trist. IV 3, 37.

Est quidquid in rebus — Ima nešto na stvari.

Et ab hoste doceri — I od neprijatelja se može štošta naučiti.

Et ego in Arcadia — I ja sam bio u Arkadiji. I ja sam to prošao.

Etiam capillus unus habet umbram suam — I jedna vlas ima svoju sjenu. Publ. Syr. 159. Treba se bojati i nejaka neprijatelja, jer se i on brani.

Etiam in obsessa via pauperi pax est — I na potsjedanu putu siromak ima mir. Sen. Ep. 14, 9.

Etiam periere ruinae — Čak su i ruševine propale. Luc. Phars. IX 969. Kaže se da se označi potpuno rasulo.

Etiam si omnes, ego non — Ako i svi, ja neću. Tim je riječima uvjeravao Petar Isusa na Maslinskoj gori da ga neće izdati. Ev. Mat. XXVI 33.

Et meum telum cuspidem habet acuminatam — I moje koplje ima zaoštren šiljak. Erasmus. I moje koplje bode. Nar. posl.

Et mihi sunt vires, et mea tela nocent — I ja imam snage, i moje oružje škodi. Ov. Her. 15, 352.

Et neglecta solent incendia sumere vires — A zanemarene vatre obično postanu jake. Od iskre može planuti velik požar.

Et propter vitam vivendi perdere causas — I radi života izgubiti razlog življenja. Tim riječima

kori Iuvenal (Sat. VIII 84) izopačeno plemstvo zbog njegovih silnih poroka.

Et quasi cursores vitae lampada tradunt — I kao trkači predaju zublju života. Lucret. De rer. nat. II 79. Život je ljudski kratak, mi smo kao trkači kod grčke svečanosti, koji jedan drugomu dodaju zapaljenu zublju, a onda se sami gube u tami.

Et quorum pars magna fui — I čega sam bio velik dio. Verg. Aen. II 6.

Et semel emissum volat irrevocabile verbum — I jednom izuštena riječ leti neopozivo. Hor. Ep. I 18, 71. Što izide iz usta, to se ne povrće u usta. Nar. posl.

Et sit humus cineri non onerosa tuo — I neka zemlja ne bude teška tvom pepelu. Ov. Amor. VIII 9, 68.

Eventus docebit — Uspjeh će pokazati.

Eventus stultorum magister — Uspjeh je učitelj za ludake. Liv. XXII 39. Ludaci se ravnaju po uspjehu.

Ex abrupto — Najedanput, smjesta, bez priprave.

Ex aequo et bono — Po zahtjevu pravednosti i pravičnosti. Sall. Iug. 35, 7.

Ex alieno incommodo suam petere occasionem — U tuđoj nezgodi tražiti za sebe zgodnu priliku. Liv. IV 28. Loviti u mutnom.

Exanclare omnes labores — Pretrpjeti sve napore. Cic. Tusc. I 49, 118. Ispiti čašu gorčine.

Ex asse — Potpunoma. Posvema.

Ex asse heres — Nasljednik svega.

Exaudi, Domine, vocem meam — Uslišaj, Gospodine, moj glas. Psalam 27, 7.

Ex avaritia omnia scelera ac maleficia gignuntur — Od škrtosti se rađaju sva zla. Cic. Pro Rose. 27. 15.

Ex cathedra — S katedre. Papa je nepogrešiv, kad s katedre tj. kao glava Crkve proglašuje koju vjersku dogmu.

Exceptis excipiendis — Izuzevši ono što treba izuzeti.

Ex commentariis sapere — Tražiti mudrost u svojim bilješkama. Nadmetati se svojom mudrošću

Ex compacto — Prema ugovoru. Suet. Caes. 20.

Ex consensu — Po pristanku.

Exegi monumentum aere perennius — Podigao sam spomenik trajniji od mjedi. Hor. Carm. III 30, 1.

Exempla docent (ili: illustrant) — Primjeri nas uče.

Exempla sunt odiosa — Primjeri su mrski.

Exempli causa (ili: gratia) — Na primjer.

Exemplis discimus — Na primjerima se učimo. Phaed. Fab. 2, 2, 2.

Exercitatio artem parat — Vježba stvara vještinu. Tac. Germ. 24, 1.

Exitus acta probat — Konac opravdava djelo. Ov. Her. II 85.

Ex malis eligere minima — Od zala birati najmanja. Cic. De off. III 1, 3. Od dva zla birati manje.

Ex nihilo nihil — Iz ničesa ništa. Prema Pers. Sat. III 24: **De nihilo nihil.**

Ex oboedientia — Iz poslušnosti.

Ex officio — Ureda radi. Po dužnosti. Skraćeno: **Ex offio.**

Ex ore parvulorum veritas — Iz dječjih usta istina (izlazi).

Ex oriente lux — Svijetlo s istoka.

Expende Hannibalem — Vagni Hanibala. Iuven. Sat. X 147. Vagni (mrtva) Hanibala, koliko ćeš pepela naći? Sva je ljudska veličina ništava.

Ex ore tuo te iudico — Sudim te po tvom glasu.

Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor — Neka se iz mojih kostiju rodi koji osvjetnik. Verg. Aen. IV 625.

Experientia docet — Iskustvo uči.

Experientia est omnium rerum magistra — Iskustvo je učiteljica svega.

Experto credite — Vjerujte iskusnome. Verg. Aen. XI 285.

Experto crede Roberto — Vjeruj iskusnom Robertu. (U srednjem vijeku proširene su ovako gore spomenute Vergilove riječi.)

Ex post (facto) — Prosuđivati naknadno po iskustvu.

Expressis verbis — Izričito.

Ex privata diligentia — S drage volje. Po vlastitoj pobudi.

Ex professo — Očito. Ne tajeći. Hotomično.

Ex propriis — Od svoga. Iz vlastitih sredstava. Na svoj račun.

Ex proprio Marte — Svojom snagom.

Ex puteo similior numquam potest

Aqua aquae sumi, quam hic est atque iste — Nikadase iz jednoga bunara ne može grabiti voda sličnija vodi iz istog bunara, nego što su ovaj i onaj. Prema Plaut. Mil. gl. II 6, 70 Slični su si kao jaje jajetu.

Ex quocumque capite — S bilo kojeg razloga.

Exsultet iam angelica turba — Neka već kliče anđeoski zbor. Riječi iz Augustinove himne.

Ex tempore — Smjesta. Bez priprave.

Extra culpam esse — Ne biti kriv nečemu.

Extra ecclesiam nulla salus — Izvan crkve nema spasa.

Extra iocum (ili: Ioco remoto) — Šalu na stranu. Bez šale.

- Extra muros et intra** — Van i unutra zidina, dakle: svuda. Vidi: **Iliacos intra** . . .
- Extra ordinem** — Izvan reda.
- Extra statum** — Preko određenoga. Prekobrajno.
- Ex ungue leonem** — Po pandžama (poznamo) lava.
- Ex usu** — Po običaju.
- Ex voto** — U povodu zavjeta.

Faber est suae quisque fortunae — Svak je svoje sreće kovač. Pseudo-Sall. Ad Caes. de rep. ord. I 1, 2.

Fabula docet — Priča uči.

Facies Hippocratica — Hipokratsko lice. Izraz lica kod čovjeka na umoru. Hipokrat je bio glasovit liječnik oko g. 440 pr. Isusa.

Facies non omnibus una, nec diversa tamen — Obličje nije svima isto, no ipak ne sasvim drugo. Ov. Met. II 13—14.

Facile omnes quom valemus, recta consilia aegrotis damus — Kad smo zdravi, lako dajemo prave savjete bolesnima. Ter. Andr. II 1, 9. Lasno je zdravomu bolesnoga svjetovati. Nar. posl.

Facilis descensus Averno — Lako je saći u podzemlje. Verg. Aen. VI 126. Lako je srnuti u propast.

Facilius est quaedam vincere quam tueri — Lakše je što svladati nego sačuvati. Curt. IV 11, 9. Lakše je steći nego sačuvati. Nar. posl.

Facilius reperiuntur, qui se ultro morti offerant, quam cui dolorem patienter ferant — Lakše se nađu ljudi, koji se svojevolumno izvirgavaju smrti, nego koji strpljivo podnose bol. Caes. Bell. Gall. VII 77, 5.

Facio, ut des — Ja to radim da mi daš.

Facio ut facias — Činim da mi ti to učiniš.

Facit indignatio versum — Negodovanje stvara stih. Iuv. Sat. I 79. Negodovanje nadahnjuje zanos i rječitost. Vidi: **Si natura** . . .

Fac simile — Načini slično. »Faksimile« zovemo sasvim točnu kopiju originala na pr. rukopisa, miniatura, autografa itd.

Facta infecta fieri nequeunt — Učinjeno ne može postati neučinjeno. Prema Ter. Phorm. V 9, 45, koji glasi: **Verum iam, quando accusando fieri infectum non potest.**

Facta loquuntur — Djela govore. Činjenice zbore.

Facta mea, non dicta, vos sequi volo — Želim da slijedite moja djela ne riječi.

Factum fieri infectum non potest — Što je učinjeno ne može postati neučinjeno. Prema Ter. Phorm. V 9, 45.

Fac ut venias — Gledaj da dođeš.

Faenum habet in cornu — Ima sijena na rogu. Hor. Sat. I 4, 33. Horacije poređuje satiričare s bijesnim bikom, kojemu seljaci privezuju na rogove sijeno, da upozore druge na opasnost.

Fallitur augurio spes bona saepe suo — Često dobru nadu zavarava njen vlastiti predosjećaj tj. ona sama. Ov. Her. 16, 234.

Fallit vitium specie virtutis — Često puta zavarava opačina kao da je vrlina. Iuv. Sat. XIV 93.

Falsa demonstratio non docet — Krivo prikazivanje ne dokazuje ništa.

Fama crescit eundo — Glasina raste dok se širi. Verg. Aen. VI 175. Ogovaranje raste idući od usta do usta.

Fama volat — Glasina leti. Verg. Aen. III 121.

Fames quibusvis epulis solet esse contenta — Glad se obično zadovolji s kakvimgod jelom. Gladnu čovjeku slatke su i divljake. Nar. posl.

Fas est et ab hoste doceri — Pravo je učiti i od neprijatelja. Ov. Met. IV 428.

Faucibus premor — Došla mi je voda do grla. Cic. An. 31, 84.

Faucibus teneor — Drže me za grkljan. Nož mi je pod vratom. Plaut. Cas. V 3, 4.

Favete linguis — Šutite! Hor. Carm. III 1, 2.

Felix, quem faciunt aliena pericula cautum — Sretan koga tuđe pogibli učine opreznim.

Felix, qui potuit rerum cognoscere causas — Blago onome koji je mogao spoznati uzroke stvari (i tako se uzdići nad pučko praznovjerje). Verg. Georg. II 490.

Felix, qui quod amat, defendere fortiter audet — Sretan onaj koji se hrabro usuđuje braniti ono što ljubi. Ov. Am. II 5, 9.

Femina id tantum tacet, quod nescit — Žena samo ono prešućuje, što ne zna. Sen. Žena će samo onu tajnu sačuvati, koju ne zna. Nar. posl.

Fer aut feri, ne feriaris feri — Nosi ili udari; da ne budeš udaren, udari. Geslo kraljice Elizabete.

Ferocia eius fracta est — Skršena je njegova oporost. Podrezali su mu krila.

Ferro ignique — Ognjem i mačem.

Ferro nocentius aurum — Zlato je škodljivije od željeza. Ov. Met. I 141. Zlato je učinilo više zla nego željezo.

Ferrum et sanguis — Željezo i krv.

Ferrum rubigo exest — Rđa izjeda željezo. Curt. VII 8, 25.

Fervet opus — Rad vri. Verg. Georg. IV 169. Tim izrazom opisuje Vergil rad pčela.

Festina lente — Žuri se lagano. Radi lagano da što prije svršiš posao. Suet. Aug. 25.

Fiat applicatio — Neka se primijeni.

Fiat iustitia (et) pereat mundus — Nek se vrši pravda, pa makar propao svijet. Geslo Ferdinanda I. Pravednost iznad svega.

Fiat lux — Neka bude svjetlost. Bibl. Gen. I 3.

- Fidei et merito** — Vjernosti i zasluži. Geslo sicilskog Ferdinandovog reda.
- Fide, sed cui, vide** — Vjeruj, ali pazi komu.
- Fides obligat fidem** — Vjernost obvezuje vjernost. Vjernost za vjernost.
- Fidus Achates** — Vjerman Ahat. Verg. Aen. VI 158. Odani drug i prijatelj.
- Filius ante patrem** — Sin prije oca.
- Finis coronat (ili: decorat) opus** — Konac djelo krasi: Vidi: **Exitus acta probat**.
- Finis Poloniae** — »Konac Poljske« rekao je navodno 10 oktobra 1794 Kosciuszko, kad se srušio teško ranjen kod Maciejowica.
- Finis sanctificat media** — Svrha posvećuje sredstva.
- Fit fabricando faber** — Kovač postaješ kovanjem. Ako želiš nešto postati, treba marljivo raditi i vježbati.
- Flagrante delicto** — Na činu.
- Flamma fumo proxima est** — Plamen je vrlo bliz dimu. Plaut. Curc. I 1, 53.
- Flectamus genua** — Prignimo koljena.
- Flectere si nequeo superos, Acheronta movebo** — Ako ne mogu ganuti gornje bogove, pozvaću u pomoć Aheront tj. podzemne bogove. Verg. Aen. VII 312. Ako mi ne pomogne nebo, pozvaću u pomoć pakao.
- Fluctuat nec mergitur** — Koleba se, ali se ne potapa. Geslo grada Pariza, koji u svom grbu ima brod.
- Fluctus in simpulo** — Valovi u kutlači. Cic. De leg. III 16, 36. Bura u čaši vode. Mnogo vike ni za što.
- Foris lucet, intus lutum est** — Izvana se sjaj, iznutra je blato. Augustin. Ad psal. 95. Spolja gladac a iznutra jadac. Nar. posl.
- Formosa facies muta commendatio est** — Lijep obraz je nijema preporuka. Publ. Syr. 169.

- Formosa virgo - dotis dimidium** — Lijepa djeвица - polovica miraza. Afran. Lice curu udaje. Nar. posl.
- Forsan et haec olim meminisse iuvabit** — Možda će nam jednom biti ugodno sjećati se i toga. Verg. Aen. I 203. Tim riječima tješi Eneja svoje drugove u teškim nevoljama.
- Fortasse erit, fortasse non erit** — Možda će biti, možda neće biti. Sen. Ep. 13, 11.
- Fortes adiuvat ipsa Venus** — Odvažnima pomaže sama Venera (božica ljubavi). Tib. I 2, 16.
- Fortes fortuna adiuvat** — Odvažnima pomaže sreća. Ter. Phorm. I 4, 25.
- Fortis gubernator etiam scisso velo navigat** — Hrabar kormilar plovi, makar da je jedro rasparano.
- Fortiter in re, suaviter in modo** — Odvažno u činu, blago u načinu. Riječi isusovačkog generala Aquavive.
- Fortuna ad hominem (ili: in homine) plus quam consilium valet** — Sreća čovjeku više vrijedi nego pamet. Publ. Syr. 192. Bolje se roditi bez pameti nego bez sreće. Nar. posl.
- Fortuna caeca est** — Sreća je slijepa. Cic. Lael. 15, 54.
- Fortuna caeca manu munera spargit** — Sreća slijepom rukom sipa darove.
- Fortunae filius** — Sin sreće. Petron. 43, Hor. Sat. II 6, 49. Taj se rodio pod sretnom zvijezdom.
- Fortunam citius reperias quam retineas** — Sreću ćeš lakše naći nego zadržati. Publ. Syr.
- Fortuna multis dat nimis, satis nulli** — Sreća mnogima daje odviše, dosta nikomu. Publ. Syr. 173. Bog ne daje jednom čovjeku sva dobra.
- Fortuna vitrea est, tum, cum splendet, frangitur** — Sreća je staklena; kad blješti, krši se. Publ. Syr. 267.

- Fraternum vere dulce sodalicium** — Zaista slatka bratska sloga. Catul. 100, 3.
- Frigidum illud verbum: meum ac tuum** — Hladna je ona riječ: ovo je moje, a ono tvoje.
- Fronde in silvis non cernere** — Ne vidjeti krošnje u šumama. Ov. Trist. V 4, 9.
- Frons occipitio prior est** — Čelo je prije zatiljka. Cato De agric. 4. Prije čelo zatioka. Nar. posl.
- Frontemque domini plus prodesse quam occipitum non mentiuntur** — I ne kažu krivo: da čelo gospodaru više koristi nego zatiljak. Plin. mai. Nat. hist. 18, 31.
- Fronti nulla fides** — Ne valja vjerovati licu tj. vanjštini. Iuv. Sat. II 8.
- Fructu non foliis arborem aestima** — Cijeni stablo po plodu, a ne po lišću.
- Fructus autem senectutis est . . . ante partorum bonorum memoria** — Plod je starosti sjećanje na prije stečena dobra. Cic. Cato 19, 71.
- Fruges consumere nati** — Rođeni da uživamo plodove. Hor. Ep. I 2, 27. Trutovi, besposlice.
- Frustra surdas aures fatigare** — Zaludu mučiti gluhe uši. Curt. 9, 2, 30. Gluhome govoriti. Uzalud se mučiti.
- Fuge magna!** — Kani se velikih stvari! Hor. Ep. I 10, 32.
- Fugit irreparabile tempus** — Bježi nenadoknadi vo vrijeme. Verg. Georg. III 284.
- Fuimus Troes, fuit Ilium** — Bili smo Trojanci bila je Troja. Sad je sve propalo. Kraj je našoj radosti. Verg. Aen. III 325.
- Fumantem nasum vivi ursi ne tentaveris** — Da nijesi zadirkivao u raspaljeni nos živog medvjeda. Mart. VI 64, 28. Kad je netko srdit, najbolje je pustiti ga na miru.

- Fumo comburi nil potest, flamma potest** — Dimom se ništa ne može spaliti, plamenom se može. Plaut. Cure. I 1, 54.
- Fundamenta alicuius rei tamquam in aqua ponere** — Zidati temelje nečemu u vodi. Cic. De fin. II 22, 72. Započeti nešto na labavoj podlozi.
- Fundus instructus** — Zemljište sa svim uređajima koji su na njemu.
- Furor Teutonicus** — Teutonska goropadnost. Njemačka silovitost.
-

Galla credulitas — Galska lakovjernost. Mart. V 1, 10. Gali su bili poznati kao vrlo lakovjieran narod.

Gallus in sterquilinio suo plurimum potest — Sva-ki je pijevac na svom buništu najjači. Sen. Apocol. 7, 3.

Garrire incipiunt et ab hoc et ab hac et ab illa — — Odmah počnu brbljati i o ovom i o ovoj i o onoj. Vidi: **Quando conveniunt** . . .

Genetrix virtutum frugalitas — Trijeznost je maj-ka kreposti.

Genius patriae super dormientibus filiis — Genij domovine nad sinovima koji još spavaju. Der-kosova knjižica, štampana 1832.

Gens humana ruit per vetitum nefas — Ljudski rod srće kroz zabranjeno zlo. Hor. Carm. I 3, 26.

Genius irritabile, vatium — Razdražljivi rod pje-snika. Hor. Ep. II 2, 102. Pjesnici su vrlo osjetljivi.

Gloria discipuli, gloria magistri — Slava učeni-kova je slava učiteljeva. Katkad se te riječi upotrebljavaju i u podrugljivom smislu.

Gloria in excelsis Deo — Slava Bogu na visini.

Gloriari alienis bonis — Dičiti se tuđim dobrom. Phaed. 1, 3, 1. Kititi se tuđim perjem.

Gloria umbra virtutis est — Slava je sjena kre-posti. Sen. Ep. 79, 13.

Gloria vanum et volubile quiddam est auraque mobilius — Slava je nešto isprazno i prolazno i nestalnije od zraka. Sen. Ep. 123, 16.

Graeca fides — Grčka vjera. Kaže se kad netko ne održi riječ.

Graecia capta ferum victorem cepit et artes intulit agresti Latio — Zarobljena je Grčka zarobila divljeg pobjednika i unijela umjetnosti u prirosto Lacij. Hor. Ep. II 1, 156. Grčka je do-duše podlegla rimskom oružju, ali njen duh i njene umjetnosti su zavladaale Italijom.

Grammatici certant et adhuc sub iudice lis est — Gramatičari se pravdaju i dosad je stvar pred sucem tj. nije riješena. Hor. Ars poet. 78.

Grande mortalis aevi spatium — Velik razmak ljudskog vijeka. Tac. Agr. 3. Pisac time ozna-čuje 15 godina vlade Domicijanove.

Grandia si parvis adsimulare licet — Ako se ve-liko smije poređivati s malim. Ov. Trist. I 6, 28.

Grata superveniet, quae non sperabitur hora — Sretan će kucnuti čas, kad mu se ni ne nada-mo. Hor. Ep. I 4, 14.

Gratia gratiam parit — Ljubav rađa ljubav.

Gratias agamus Domino Deo nostro — Zahvalimo Gospodinu Bogu našem.

Gratissima sunt poma cum fugiunt — Jabuke su najslade kad ih nestaje. Sen. Ep. 12, 4.

Gratius ex ipso fonte bibitur aqua — Voda se sla-de pije iz samog izvora.

Gula plures quam gladius peremit — Grkljan je više ljudi uništio nego mač. Philippi 1, 172. Više je ljudi pomrlo od jela i od pića nego od glada i od žeđe. Nar. posl.

Gutta cavat lapidem — Kaplja dube kamen. Ov. Ex Ponto IV 10, 5. Strpljivošću se svašta po-stizava. Tiha voda brijege dere. Nar. posl.

Habeas corpus — Imaj tijelo. Iz engleskog zakona od god. 1679. To je sučeva izjava, kojom poziva čovjeka, koji nekoga drži u zaptu, neka ga izvede pred suca da opravda njegovo uapšenje.

Habeas tibi — Neka ti bude. Pripiši sam sebi.

Habeat sibi — Neka mu je po volji! Kao znak negodovanja.

Habemus confitentem reum — Imamo krivca koji priznaje. Cic. Pro Lig. I 2.

Habemus Papam — Imamo papu. Uzvik nakon izbora papina.

Habent sua fata libelli — Knjige imaju svoju sudbinu. Terentius Maurus: Carmen heroicum 258.

Habet confidentiam in ventre — Ima drskosti u trbuhu. Plaut. Capt. IV 2, 32. Drzak je čovjek.

Habet silices pectus eius — Srce njegovo ima kremana. Srce mu je od kamena.

Habet suum venenum blanda oratio — U laskavim riječima ima otrova. Publ. Syr.

Habitus non facit monachum — Odijelo ne čini nekoga redovnikom. Odijelo ne čini čovjeka.

Hac de re nemo laborabit — Zato neće nikog boljeti glava.

Hac (sc. via) itur ad astra — Ovim se putem ide do zvijezda. Tako se dolazi do slave.

Hac lupi, hac canes — Odovud vukovi, odonud psi.

Haec non intellego — To ne shvaćam.

Haec pecunia vix suppedabit — Taj će novac jedva dostajati. S tim nećeš daleko doći.

Haec summa fuit — To je bio konac pjesme.
Haec tamquam cygnea fuit eius vox et oratio —
To mu je bio kao labudi pijev. Cic. De orat. III 2, 6.

Haeret aqua, ut dicunt — Voda je stala, kako vele. Cic. De off. III 33, 117. Tu ti zapinje.

Haeret in medullis eius ac visceribus — Zavolio ga je svom dušom i srcem.

Hanc veniam petimusque damusque vicissim —
Tu slobodu za sebe tražimo i dajemo je naizmjenice drugima. Hor. Ars poet. 11.

Hannibal ad (ne: ante!) portas — Hanibal pred vratima (Rima). Cic. De fin. IV 9, 22. Pogibao nam je pred vratima.

Hastas abicere — Odbaciti koplje. Cic. Pro Mur. 21, 45. Predati se.

Hastas iacere, quas alius ministrat — Bacati koplja, što ih drugi dodaje. Cic. Top. 17, 65. Kititi se tuđim perjem.

Haud difficile Atheniensem Athenis laudare —
Nije teško u Ateni hvaliti Atenjanina. Erasmus. Lasno je Dubrovčanima u Dubrovniku hvaliti! Nar. posl.

Haurit aquam cribro, qui discere vult sine libro —
Crpe vodu sitom, tko želi učiti bez knjige.

Have (= ave) pia anima — Zbogom, draga dušo! (Običan natpis na grobnim spomenicima).

Hectora quis nosset, felix si Troia fuisset — Tko bi znao za Hektora, da je Troja bila sretna. Ov. Trist. IV 3, 75.

Heredis fletus sub persona risus est — Plač baštinka je smijeh pod krinkom tj. prikriveni smijeh. Publ. Syr. Sent. 187.

Heu, heu, quotidie peius — Ao, ao, svaki dan gore! Petron. 44. Todore! Svaki dan to gore. Nar. posl.

Heu me miserum — Jao meni bijednom. Ter. Andr. IV 1, 22.

Hic Abdera — Tu je Abdera. Cic. Ad Att. IV 16, 6. Abderićani su u starom vijeku bili na glasu kao duševno ograničeni ljudi. Dakle: U tome je glupost. Tu je dom gluposti.

Hic consilium haeret — Tu zapinje dobar savjet. Tu je teško savjetovati.

Hic et nunc — Tu i sada.

Hic haeret aqua — Tu zapinje voda (tj. u vodenjuri). Tu nešto nije u redu. Cic. De off. III 33, 117.

Hic iacet.... — Ovdje počiva.....

Hic iacet lepus — U tom grmu leži zec.

Hic niger est, hunc tu, Romane, caveto — Taj je crn (tj. zao čovjek), toga se ti Rimljanine čuvaj. Hor. Sat. I 4, 85.

Hic porci cocti ambulat — Tu se šeću pečeni odojci. Petron. 45, 4. Tu je zemlja dembelija. Tu lete pečeni golubi u usta. Tu teče med i mlijeko.

Hic Rhodus, hic salta! — Tu je Rod, tu skači! U Ezopovoj basni (br. 203) hvastao se neki čovjek da je na Rodu silno skočio i pri tome se pozivao na neke svjedoke. Na to mu je netko odgovorio: »Ne trebamo svjedoka. Tu je Rod, tu skači!« Sad pokaži što znaš i možeš!

Hinc ira! — Odatle (taj) bijes!

Hinc illae irae! — Odatle one srdžbe!

Hinc illae lacrimae! — Odatle one suze! Ter. Andr. I 1, 99. i Hor. Ep. I 19, 41. To je dakle pravi uzrok!

Hircum olere — Smrditi po prčevini. Smrditi kao jarac. Sen.

Historia est magistra vitae — Povijest je učiteljica života.

Hoc erat in votis — To mi je bila želja. Hor. Sat. II 6, 1. To sam si želio!

Hoc habet — Taj ima tu (ranu). Taj ima dosta. To se govorilo o rimskim gladijatorima, kad su bili smrtno ranjeni.

Hoc in tumultu iacent comes Petrus Zrinius Banus Croatiae et marchio Francisc. Frangipan, ultimus familiae. Qui, quia caecus caecum duxit, ambo in hanc foveam ceciderunt.

Ispod toga je krvnički mač s dvije glave, a zatim:

**Discite, mortales, et casu discite nostro
Observare fidem — regibus atque Deo.**

**Anno Dom. MDCLXXI
Die XXX Apr. Hora IX**

Ambitionis meta est tumba. — U ovom grobu leže grof Petar Zrinjski, ban Hrvatske, i knez Franjo Frankopan, zadnji od porodice. Ovi su, jer, jer je slijepac vodio slijepca, obojica pali u ovu jamu. — Učite se, smrtnici, i učite se po našem udesu čuvati vjeru — kraljevima i Bogu.

Godine Gosp. 1671

Dana 30 Apr. 9 sata

Slavičnosti cilj je grob. —

Natpis na grobu u Bečkom Novom Mjestu.

Hoc opus, hic labor est — To je djelo, to je tegoba. Verg. Aen. VI 129.

Hoc (ili: In hoc) signo vinces — U tom ćeš znaku pobijediti. — Taj se natpis ukazao pod križem Konstantinu, kad je polazio u boj protiv Maksencija.

Hoc volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas — To hoću, tako nalažem, umjesto razloga neka bude volja. Iuv. Sat. VI 223. Upotrebljava se za samovoljna čovjeka.

Hodie mihi, cras tibi — Danas meni, sutra tebi.

Hominem experiri multa paupertas iubet — Siromaštvo sili čovjeka da mnogo podnese. Publ. Syr. 137. Nevolja svačemu čovjeka nauči. Nar. posl.

Hominem naturae oboedientem homini nocere non posse — Čovjek koji živi u skladu s prirodom ne može čovjeku škoditi. Cic. De Off. III 5.

Hominem quaero — Tražim čovjeka. Diogenes Laertios: VI 2, 50.

Homines amplius oculis quam auribus credunt — Ljudi više vjeruju očima nego ušima. Sen. Ep. 6, 5. Više valja vjerovati očima nego ušima. Nar. posl.

Homines, dum docent, discunt — Ljudi se uče, dok druge uče. Sen. Ep. 7.

Homines enim ad deos nulla re propius accedunt quam salutem hominibus dando — Ljudi se ničim bliže ne približuju bogovima nego dajući spas ljudima. Cic. Pro Lig. 12, 38.

Homines quo plura habent, eo cupiunt ampliora — Što više ljudi imaju, to više žele. Iust. 4, 1. Ljudskom srcu uvijek nešto treba....

Homini necesse est mori — Svaki čovjek mora umrijeti. Cic. De fato 19.

Hominis mores natura ex corpore, oculis, vultu, fronte pernoseuntur — Značaj i ćud čovjeka poznaju se po tijelu, očima, licu i čelu. Cic. De fato V 10. Ptica se poznaje po perju.

Homo bonus semper tiro est — Dobar će čovjek uvijek ostati početnik.

Homo bulla est — Čovjek je mjehur. Varro De lingua lat. 1, 1, 1. Čovjek je kao naduta mješina. Nar. posl.

Homo doctus in se semper divitias habet — Učen čovjek ima uvijek u sebi bogatstvo. Phaed. Fab. IV 22.

Homo ex veste aut ex condicione, quae vestis modo nobis circumdata est, vulgo aestimatur — Čovjek se općenito prosuđuje po odijelu ili po prilikama, koje nas poput odijela okružuju. Sen. Ep. 47, 14. Odijelo čini čovjeka.

Homo homini lupus — Čovjek je čovjeku vuk. Plaut. Asin. II 4, 88.

Homo locum ornat, non hominem locus — Čovjek mjesto časti, ne mjesto čovjeka.

Homo novus — Novi čovjek. Skorojević.

Homo observantissimus omnium officiorum — Čovjek koji ispunjava sve dužnosti. Plin. Ep. VII 30, 1. Čovjek pun točnosti.

Homo proponit, sed Deus disponit — Čovjek snuje, a Bog odlučuje. Thomas a Kempis: Imitatio Iesu Christi I 19, 2.

Homo regius — Čovjek kraljeva povjerenja.

Homo sine pecunia imago mortis — Čovjek bez novaca slika je smrti.

Homo sum: humani nihil a me alienum puto — Čovjek sam, pa mi ništa što je ljudsko nije strano. Ter. Heaut. I 1, 25.

Honesta mors est pro bona causa mori — Časna je smrt umrijeti za dobru stvar. Publ. Syr.

Honesta res est lacta paupertas — Časna je stvar veselo siromaštvo. Sen. Ep. 2, 5.

Honeste vivere, alterum non laedere, suum cuique tribuere — Pošteno živjeti, drugoga ne vrijeđati, svakomu svoje davati. Ulpijan.

Honestus rumor alterumst patrimonium — Dobar glas je druga očevina. Publ. Syr. 216.

Honores mutant mores — Časti mijenjaju ćud i značaj čovjeka.

Honor est praemium virtutis — Čast je nagrada za vrlinu. Cic. Brut. 81.

Honoris causa — Radi počasti. (Na pr. doctor honoris causa).

Honos alit artes — Čast hrani umjetnosti. Cic. Tusc. I 2, 4. Umjetnosti se razvijaju samo ondje gdje ih cijene.

Honos habet onus — Čast ima svoje teškoće.

Honos honestum decorat, inhonestum notat — Čast resi poštenoga, a žigoše nepoštenoga. Publ. Syr.

Honos reddatur dignis — Čast neka se iskazuje dostojnima.

Hora incerta, mors certa — Sat je neizvjestan, ali smrt je izvjesna.

Hora ruit — Sat odmiče.

Horae quidem cedunt et dies et menses et anni, nec praeteritum tempus umquam revertitur — Ure prolaze i dani i mjeseci i godine, i nikad se ne vraća vrijeme, što je prošlo. Cic. Cato 19, 69.

Horresco referens — Užas me spopada dok pričam. Verg. Aen. II 204.

Horribile dictu — Strašno je reći.

Horribile visu — Strašno je vidjeti.

Horror vacui — Strah pred prazninom. Rabelais Gargantua I 5.

Hospes, hostis — Stranac je neprijatelj. Politička maksima pretieranog patriotizma.

Hostes omnibus omnes — Jedan drugom neprijatelj.

Humanarum rerum fortuna pleraque regit — Većinom ljudskih stvari upravlja sreća. Sall. Iug. 102, 9.

Hunc tu, Romane, caveto — Vidi: *Hic niger est*...

Ibi semper est victoria, ubi concordia est — Tamo je uvijek pobjeda, gdje je sloga. Publ. Syr.

Idem per idem — Isto istim (dokazivati). Pogreška u dokazivanju poznata pod imenom: *Circulus vitiosus*.

Idem velle atque idem nolle, ea demum firma amicitia est — Isto htjeti i isto ne htjeti, to je istom čvrsto prijateljstvo. Sall. Cat. 20, 4.

Ignem igne incitare — Poticati vatru vatrom. Sen. De ira II 20, 3. Lijevati ulje u vatru.

Igni et ferro — Ognjem i mačem.

Igni probatur aurum, virtus miseria, — Zlato se kuša u vatri, vrlina u nevolji. Publ. Syr.

Ignis aurum probat, miseria viros fortes — Zlato se u vatri kuša, a hrabri muževi u nevolji. Sen. De prov. 5, 8.

Ignorantia (iuris) nocet — Nepoznavanje (zakona) škodi tj. ne ispričava. Pravnička zasada još iz rimskog doba.

Ignoscito saepe alteri, numquam tibi — Drugom često opraštaj, sebi nikada. Publ. Syr.

Ignoti nulla cupido — Što ne poznamo, za tim ne čeznemo. Ov. Ars am. III 397. Vidi: *Quod latet*.....

I in malam crucem — Idi do zla križa. Ter. Phorm. II 3, 21. Idi do bijesa.

I in malam rem — Idi do bijesa. Plaut. Poen. IV 2, 51.

Iliacos intra muros peccatur et extra — Griješi se među trojanskim zidinama i izvan njih. Hor. Ep. I 2, 16. Ljudi su svuda jednaki.

Ilias post Homerum — Ilijada poslije Homera. Nešto posve suvišno.

Ille dolet vere, qui sine teste dolet — Onaj se istinski žalosti, koji se žalosti bez svjedoka. Mart. I 33, 4.

Ille terrarum mihi praeter omnes angulus ridet — Ono mi se mjestance sviđa više od svih drugih. Hor. Carm. II 6, 16.

Illi inter sese magna vi brachia tollunt — Oni među sobom velikom snagom dižu ruke. Verg. Georg. IV 174. Govori se o Kiklopima, koji kuju s teškim batovima. (Sam stih ritmom pokazuje silnu radnju.)

Illo (Quo) neminem reperire potest sui similiorem — Ne može naći nikoga sebi sličnijega nego je onaj. Cic. Phil. III 12, 31.

Illotis manibus — Neopranim rukama. Nepripravno. Nenadano.

Illud incundum nihil agere — Onaj ugodni nerad. Plin. Sec. Epist. VIII 9. Slatka besposlica.

Imago animi sermo est — Govor je slika duše. Sen. De morib. 72.

Imitatores, servum pecus — O nasljedovači, ropska stoko. Hor. Ep. I 19, 19. Govori se o majmunisanju.

Sreća katkad uzvisi i najneznatnijeg čovjeka. bina često ljude uzdiže s najniže stepenice. Sreća katkad uzvi i najneznatnijeg čovjeka.

Imo pectore — Iz dubine srca.

Impari Marte — S nejednakom bojnomo srećom.

Impavidum ferient ruinae — Neustrašiva će pokriti ruševine. Hor. Carm. III 3, 8. Dogodilo se što mu drago, hrabar će čovjek ustrajati, pa makar ga i poklopile ruševine. Vidi: **Si fractus**

Imperat aut servit collecta pecunia cuique — Sadržan novac ili zapovijeda čovjeku ili mu služi. Hor. Ep. I 10, 47.

Imperatoria brevis — Carska kratkoća. Tac. Hist. I 18.

Imperium et libertas — Vlast i sloboda.

Imperium in imperio — Država u državi.

Imposito silentio — Pod uvjetom šutnje.

Impossibilium nulla obligatio est — Na nemogućnosti se ne može nikoga siliti. Nitko nije dužan učiniti što ne može. Celsus.

In absentia — U odsutnosti.

In abstracto — Bez obzira na pojedine specijalne slučajeve. Uopće.

In acie stetisse — I ja sam bio u boju. I ja sam pomirisao barut.

In aëre aedificas — Gradiš u zraku. Gradiš kule u zraku.

In aeternum — Za vazda.

In alio peduculum vides, in te ricinum non vides — Na drugome vidiš uš, a na sebi ne vidiš krpelja. Petron. 57.

In alium quendam orbem delatus sibi videbatur — Činilo mu se da je donesen u drugi neki svijet. Kao da je pao iz oblaka.

In ambiguo — U neizvjesnosti.

In angustiis amici apparent — U nevolji se pokazuju prijatelji. Petron. 61.

In annum sequentem — Na narednu godinu.

In armis — Pod oružjem.

In arte voluptas — U umjetnosti je naslada.

In audaces non est audacia tuta — Protiv smionih nije smionost sigurna. Ov. Met. X 544. Ne budi lava!

In barbam — U brk (nekome nešto reći).

In bona pace — U dobrom miru.

In bonum virum non cadit mentiri — Valjan muž ne laže.

In brevi — Ukratko.

In camera caritatis — U četiri oka.

In capita — Po glavama. Po licima.

In casu — U slučaju.

In casum — Za slučaj.

In cauda venenum — U repu otrov. Govori se o pismu, koje lijepo počinje, ali se završuje zlobnim riječima, pa poput škorpiona ima u repu otrov.

Incidit in foveam, quam facit — Pada u jamu, koju kopa. Erasmus.

Incidit in Scyllam, qui vult vitare Charybdim — Zapada u Scilu tko se hoće ukloniti Haribdi. Scila i Haribda su prema Odiseji bile dvije nemani u Sicilskom tjesnacu. Tko bi se ugnuo jednoj, pao bi u ruke drugoj. Dakle: Iz jednog zla u gore. Stih je uzet iz epa Alexandreis, što ga je napisao latinski pjesnik Phil. Gualtier de Lille. Tamo taj stih V 301 glasi: **Incidis in Scyllam cupiens vitare Charybdim.**

In commune bonum — Na opće dobro. Za sveopću korist.

In communi — Zajednički.

In concreto — U zbilji. U jednom određenom slučaju. Protivno je: **In abstracto.**

In continenti — Odmah. Smjesta.

In continuo — Neprekidno.

In contumaciam — Iz ogluhe.

In corpore — Svi skupa.

Incredibile visu — Ne bi vjerovao svojim očima.

In cunctis domina pecunia est — Novac je gospodar u svemu. Zlatan ključić otvara i gvozdena vrata.

Inde irae et lacrimae — Otuda gnjev i suze. Iuv. Sat. I 168.

In Deo consilium — U Bogu je savjet.

In deposito — Na čuvanju. U pohrani.

Index librorum prohibitorum — Popis knjiga koje je katolička Crkva zabranila radi krivovjersstva ili u interesu morala.

In digitis hodie percoquam quod ceperit — Ja ću u prstima skuhati što on danas ulovi. Tako kaže u Plaut. Rud. IV 1, 11 Demon da će u prstima skuhati sve ribe, što ih onog dana ulovi njegov rob Grip. To će dakle značiti: Držim da to nije moguće.

Indivisibiliter ac inseparabiliter — Nedjeljivo i nerastavljivo. Natpis na austrougarskom grbu.

Indocti discant et ament meminisse periti — Koji ne znaju neka uče, a onima koji znaju neka je prijatno da se sjete. Pope († 1744) Essay du Criticisme 1711. Taj stih metnuo je francuski historičar i pjesnik iz XVIII vijeka Ch. J. Hénauld za motto svojoj Kratkoj povijesti Francuske.

In dubiis libertas, in omnibus caritas — U neizvjesnosti sloboda u svemu ljubav. Ne sili nikoga da ti vjeruje, poštuju svačije uvjerenje. U svemu neka nas vodi ljubav. Vidi: **In necessariis**

In dubiis pars tutior est eligenda — U neizvjesnosti treba odabrati sigurnije.

In dubio mitius — U neizvjesnosti postupaj blaže.

In dubio pro reo — U neizvjesnosti treba odlučiti u korist optuženikovu.

In dulci iubilo — U slatkom zanosu. Početak stare pola njemačke, pola latinske pjesme. Spominje je već mističar Henrik Suso († 1365). Danas se te riječi upotrebljavaju poslovično i znače: U slasti i lasti živjeti.

In duplo — U dva primjerka. Dvostruko.

In eandem copulam conicere — Bacati u isti lonac. Sen.

In effigie — U slici (nekoga spaliti ili objesiti.)

In eo Catonis materies atque indoles est — U nje-
ga je sposobnost da postane Kato. Cic. In
Verr. III 68, 160.

In eodem luto haesitas — I ti si u istom blatu. Ter.
Phor. V 2, 15. Nije ni tebi bolje.

In eo et operam et oleum perdidisti — Uzalud mi
trud i muka. Cic. Ad fam. VII 1, 3.

Iners negotium — Jalov posao.

In extenso — Opširno. Potpuno.

In extremis — Na kraju. U posljednjem času. Na
samrti.

In fabricam scholae — U školske svrhe.

In facto — Doista.

Infandum, regina, iubes renovare dolorem — Ne-
izrecivu mi, kraljice, nalažeš obnoviti bol.
Verg. Aen. II 3.

In favorem — U korist.

In fidem copiae — Za tačnost prijepisa (jamči
N. N.)

In fide salus — U vjernosti je spas. Geslo reda Ru-
munjske zvijezde.

In fine — Na koncu.

In flagranti — Na činu. Na samom djelu. Codex
Iustin. Corpus iur. civ.

In flammam flammam, in mare fundis aquas — U
vatra sipaš vatru, u more vodu. Ov. Amor. III
2, 34. Radiš suvišan i glup posao.

In flore (ili: In floribus) — U cvijetu. U izobilju.

In foro — Na foru. Pred sudom.

In foro conscientiae — Pred sudom savjesti.

In fraudem creditorum — Na štetu vjerovnika.

In fraudem legis — S lukavim zaobilaženjem za-
kona.

In futurum — U buduće.

In genere — Općenito. Opreka je: **In specie**.

**Ingeni egregia facinora sicuti anima immortalia
sunt** — Odlična djela duha besmrtna su kao
duša. Sall. Iug. 2.

Ingenuas didicisse fideliter artes emollit mores —
Plemenite vještine izučiti znači oplemeniti
čud.

Ingratus unus omnibus miseris nocet — Jedan ne-
zahvalnik škodi svim nevoljnicima. Publ. Syr.

In hac causa mihi aqua haeret — Tu mi zapinje.
Cic. Ad Quint. fr. II 8, 2. Vidi: **Aqua haeret**.

**In hac re omni, ut agricolae dicunt, pede standum
est** — Tu valja raditi i nogama i rukama. Quint.
De inst. or. XII 9, 18.

In hoc signo vinces (Kratika I. H. S.) — U ovom
čeh znaku pobijediti. Euzebij kaže da se caru
Konstantinu Velikom uoči bitke s Maksenci-
jem ukazao križ i oko njega gornji natpis. Eu-
sebius Pamph. Život Konstantinov 1, 28.

**In hoc sumus sapientes, quod naturam optimam
ducem tamquam deum sequimur eique paremus**
— U tomu smo mudri, što slijedimo prirodu,
najboljeg vođu, kao boga, i njoj se pokorava-
mo. Cic. Cato 2.

In honorem — U počast.

In illo tempore — U onoj zgodi.

In integrum — U prvotno stanje.

Initium sapientiae, timor Domini — Strah pred
Gospodinom početak je mudrosti. Psalam
110, 10.

Iniuria non fit volenti — Koji pristaje na nešto,
tomu se ne nanosi nepravda.

In loco — Na mjestu.

In magnis et voluisse sat est — U velikim stvarima
dostaje već i dobra volja. Prop. II 10, 6.

In maiorem Dei gloriam — Na veću slavu Gospo-
dinovu.

In manu — U ruci.

- In margine** — Na rubu. Na ivici.
In matrimonium ducere — Uzeti za ženu.
In medias res — U sredinu same stvari zahvatiti, a ne govoriti od Adama i Eve. Hor. Ars poet. 148.
In medio stat virtus — U sredini stoji vrlina tj. jednako udaljena od obje krajnosti.
In melius — Na bolje.
In melle sunt linguae sitae vestrae atque orationes
Lacteque; corda in felle sunt sita atque acerbo aceto — Jezici su vaši i riječi vaše u medu i mlijeku; srca su vam u žuči i ljutom octu. Plaut. Truc. I 2, 76. Na jeziku med, a na srcu jed. Nar. posl.
In memoriam — Na uspomenu.
In merito — Stvarno.
In multiloquio non deerit stultitia — Gdje se puno govori, biće i štošta ludo.
In natura — U naravi. (Na pr. Podavati žito u naravi).
In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus caritas — U potrebnim stvarima jedinstvo, u nezvjesnim sloboda, u svemu ljubav. Ove se riječi krivo pripisuju Sv. Augustinu. Prvi se put nalaze kod Gregorija Franckea, profesora bogoslovije, koji je umro 1651.
In nuce — U orahu, zbijeno, ukratko.
In obscuro — U tami, potajice.
In octava — U osmini.
In omnibus aliquid, in toto nihil — Od svega nešto, u svemu ništa.
In omnibus caritas — U svemu neka bude ljubavi.
In omnibus veritas — U svemu neka bude istina.
Inopiae desunt multa, avaritiae omnia — Siromaštvu nedostaje mnogo, lakomosti sve. Publ. Syr. 236.

- Inopi beneficium bis dat, qui dat celeriter** — Nevoljniku dvaput daje dobročinstvo, koji brzo daje. Publ. Syr. 235. Prema tim riječima načinjena je sredovječna poslovice: **Bis dat, qui cito dat.**
Inops, potentem dum vult imitari, perit — Kad nemoćan hoće da se povodi za moćnim, propada.
In optima forma — Na najbolji način, kako se pristoji.
In otio incusso iacere — Ležati u nepomičnom miru.
In pace — U miru.
In parenthesi — Mimogred.
In partibus infidelium (Često samo: **In partibus**) — U zemljama nevjernika. Počevši od XIII vijeka dodatak naslovu posvećenih biskupa koji dobivaju naslov biskupa biskupije koja uopće ne postoji. Istom Leo XIII promijenio je naslov »Episcopus in partibus infidelium« u »posvećeni biskup«.
In peius — Na gore.
In perpetuum rei memoriam — Na vječnu uspomenu nečega.
In perpetuum — Za uvijek.
In persona — Lično, glavom.
In pertusum ingerimus dicta dolium — U probušenu bačvu stavljamo riječi. Plaut. Pseud. I 3, 130. Govoriti gluhomu.
In pleno — U potpunosti skupini. Pred cijelim jednim zborom.
In poculis — Kod čaše vina.
In potestate — U vlasti.
In praesentia — U sadašnjosti.
In praesenti casu — U ovom slučaju.
In praetoriis leones, in castris lepores — U šatoru lavovi, u boju zecevi. Apol. Sid. Ep. V 7, 5.

- In promptu** — U pripravi. Pri ruci.
In propria causa — U vlastitoj stvari.
In puncto — U pogledu.
In puncto puncti (ili: **sexti**) — U pogledu šeste zapovijedi (tj. čistoće).
In puris naturalibus — Posvema u prirodnom stanju tj. bez ikakova odijela.
In regula — Po pravilu. Redovito.
INRI — Natpis na križu, kratica za: **Jesus Nazarenus Rex Iudaeorum** — Isus Nazarenac kralj Židova.
In rerum natura — U prirodi stvari.
In saecula saeculorum — Na vijeke vijekova.
Insalutato hospite — Ne pozdravivši gostoprimeca. Na vrat na nos.
Insano nemo in amore videt — Nitko ne vidi kad je zaljubljen. Prop. II. 14, 18.
In silvam non ligna feras insanius — Nositi drva u šumu ne bi bilo lude. Hor. Sat. I 10, 34.
In silvis lepores, in verbis quaere lepores — U šumama traži zečeve, u riječima dražest.
In sinu atque in deliciis viperam illam venenatam ac pestiferam habere — Hraniti otrovnu i pogubnu guju na grudima. Cic. De harusp. resp. 24, 50.
Insipiens esto, cum tempus postulat aut res — Luđuj, kad to zahtijeva vrijeme ili stvar. Cato Dist. II 18. Nije mudar, tko u vrijeme ne umije bit lud. Nar. posl.
In situ — Na određenu položaju.
In spe — U nadi.
In specie — U pojedinostima. Napose.
In spiritualibus — U duhovnim stvarima.
Instar montis equum — Konja kao brijeg. Verg. Aen. II 15.
Instar omnium — Poput svih.

- In statu quo** — U sadašnjem stanju. U nepromijenjenu stanju.
In succum et sanguinem vertere — U sok i krv pretvoriti. Kad nekomu nešto sasvim prijede u naviku.
In summa inopia vivo — Živim u najvećoj bijedi.
Integer vitae scelerisque purus — Čista života i prost od krivnje. Hor. Carm. I 22, 1.
Integritati et merito — Za poštenje i zasluge. Lozinka austrijskog Leopoldovog reda.
Integrum abire — Izmaknuti čitave kože.
Intelligenti pauca — Razumnomu malo (riječi treba). Mudroj glavi jedno oko dosta.
In tempore opportuno — U zgodan čas.
In teneris consuescere multum est — Važno je naučiti se zarana. Verg. Georg. II 272.
In tenui labor — U malenom je moj trud, kaže Verg. Georg. IV 6, ali odmah dodaje **at tenuis non gloria**, ali nije mala slava (koju će taj trud donijeti).
Inter absentes — Među odsutnima.
Inter arma silent leges — U ratnoj buci šute zakoni. Cic. Pro Mil. 4, 10. Sila kola lomi.
Inter arma silent Musae — U ratu šute Muze, jer onda nema ni znanosti ni umjetnosti.
Inter caecos regnat strabus — Među slijepima kraljuje razroki. Erasmus.
Inter canem et lupum — Između psa i vuka. To će reći: U ono vrijeme, kad se psa odriješi s lanca da čuva stado i kad dolazi vuk do tog stada, dakle u predvečerje. Francuski: Entre chien et loup.
Inter calces et verticem — Od pete do šije. Solin. I. 93. Od glave do pete. Nar. posl.

- Interdum dormitat bonus Homerus** — Katkad zadrijema i dobri Homer. Prema Hor. Ars poet. 359: **Quandoque bonus dormitat Homerus.** I Homer se može zabuniti.
- Interea fiet aliquid** — Medutim će se nešto dogoditi. Ter. Andr. II 1, 14. Strpljen spašen.
- Inter iocos et seria** — Između šale i zbilje.
- Inter mala** — Kod jabuka, kod voća, kod deserta.
- Inter nos** — Među nama.
- Inter os et offam** — Između usta i zaloga. Cato orat. 65 fr. 1. Isto što: između usta i ruba čaše tj. prije nego staviš zaloga u usta.
- Inter pocula** — Kod čaša. Kod vina.
- Inter spem et metum** — Između nade i straha.
- Inter utrumque tene, medio tutissimus ibis** — Između oboga idi, sredinom ćeš najsigurnije ići. Ov. Met. II 137. Sredina je najsigurnija.
- Inter vepres rosae nascuntur** — Među dračem rastu ruže. Am. Marcel. XVI 7, 4. Iz drača se ruža rađa. Nar. posl.
- Inter vivos** — Među živima. Za života.
- Intolerabilis nihil est, quam femina dives** — Nema ništa nesnosnije od bogate žene. Iuv. VI 460.
- Intra muros** — Među zidinama. U zatvorenu prostor. Ne javno.
- Intra muros et extra** — Unutar zidina i izvan njih.
- Intra parietes privatos** — U privatnu prostor. U četiri oka.
- In trinitate robur** — U trojstvu je snaga. Lozinka Bismarckova.
- Introite, nam et hic dii sunt** — Unidite, jer i ovdje su bogovi. To je motto Lessingova Nathana napravljen prema riječima grčkog filozofa Heraklita.
- Intus et in cute** — Unutra i pod kožom. Pers. Sat. III 30. Poznam te skroz i skroz.

- Intus, intus, inquam, est equus Troianus** — Unutra, unutra je, kažem, trojanski konj. Cic. Pro Mur. 37, 78. Tj. pogibao je blizu.
- In ultima linea** — Na kraju krajeva.
- In umbra sub tecto vitam agere otiosam** — Sjediti dokono u kući ili u zapećku.
- In usum Delphini** — Vidi: **Ad usum Delphini.**
- Inutile pondus terrae** — Nepotreban teret zemlje. Čovjek potpuno beskoristan.
- In utroque iure** — U oba prava tj. doktor građanskog i kanonskog prava.
- Invenit patella operculum** — Našla zdjelica zaklopac. Hieron. Ep. 127. Jednako se udružuje s jednakim. Kakav lonac, taki i zaklopac. Nar. posl.
- Invia virtuti nulla est via** — Nijedan put nije nepristupačan vrlini. Ov. Met. XIV 113.
- Invidia gloriae comes** — Zavist je pratilica slave. Corn. Nep. Chabrias 33.
- Invidia Siculi non invenere tyranni maius tormentum** — Sicilski tirani nisu izumili veće muke od zavisti. Hor. Ep. I 2, 58.
- Invidus alterius macrescit rebus opimis** — Zavidnik se suši, ako bližnjemu dobro ide. Hor. Ep. I 2, 57.
- In vino veritas** — U vinu je istina, jer što trijezan misli, to pijan govori. Prema Alkeju, vidi: **Veritas attributa...**
- Invita Minerva** — Proti volji Minervinoj. Hor. Ars poet. 385. Bez sposobnosti i znanja.
- In vitium ducit culpae fuga** — Zabludi vodi strah od griješke. Hor. Ars poet. 31.
- Invocavit me** — On me je pozvao. Psalam 91, 15. Tako je ime prve korizmene nedjelje, jer se u katoličkoj Crkvi na taj dan čita gornji psalam.
- Iota unum non praeteribit** — Neće proći niti jedno iota, niti trunak.

Ipsa olera olla legit — Lonac sam sebi izbira kupus tj. kakav lonac taki u njem kupus. Catull. 94, 2. Kakav lonac, taki i poklopac. Nar. posl.

Ipsa quidem virtus sibimet pulcherrima merces — Krepost je sama sebi najljepša nagrada. Sil. Ital.

Ipse dixit — Sam je rekao. Cic. Nat. deor. I 5, 10. Tako su govorili Pitagorini učenici o svom učitelju.

Ipse fecit — Sam je učinio.

Ipse mihi asciam in crus impegi — Sam sam sebi sjekiru zasjekao u golijen. Petron. 74.

Ipse nescit, quid habeat, adeo saplutus est — Sam on ne zna, što ima, tako je prebogat. Petron. 37.

ipsissima verba — Baš vlastite riječi.

Ipso facto — Već samim činom.

Ipso iure — Po samom pravu.

I, quid stas, lapis — Idi, što stojiš (kao) kip.

Ira furor brevis est — Gnjev je kratko bezumlje. Hor. Ep. I 2, 62.

Iram bene Ennius initium dixit insaniae — Srdžbu je Enije pravo nazvao početkom ludosti. Cic. Tusc. IV 23.

Ira procul absit — Neka bude gnjev daleko. Cic. De off. I 38, 136.

Is dives vocatur, qui sua sorte contentus est — S pravom se naziva bogatim onaj, koji je svojom sudbinom zadovoljan.

Is fecit, cui prodest — Onaj je to učinio, komu to koristi. Ova se rečenica izriče često kraće: **Cui bono?**

Is pater est, quem nuptiae demonstrant — Onaj je otac koga određuje zakoniti brak. Zasada rimskog prava: Djetetu rođenu u braku otac je muž materin.

Ita diis placuit — Tako su bogovi htjeli.

Ita est — Tako je.

Ita fugias, ne praeter casam, ut aiunt — Kad bježiš oda zla, pazi da u slijepom strahu ne protrčiš mimo vlastitu kolibicu, u kojoj bi mogao naći utočišta. Ter. Phor. V 2, 3.

Ita me dii ament — Tako me bogovi ljubili. Tako mi ljubavi bogova. Tako mi Bog pomogao.

Ite et docete — Idite i naučajte. Ev. Mat. 28, 19.

Ite missa est (sc. concio) — Idite, raspušten je sa stanak. Tim riječima označuje se da je misa gotova.

It nigrum campis agmen — Ide crna četa po poljima. Enn. Ann. VI fr. 138. Verg. Aen. IV 404.

Iacta est alea — Kocka je bačena. Vidi: **Alea iacta est.**

Iam alios vidimus ventos — Već smo vidjeli druge vjetrove.

Iam proximus ardet Ucalegon — Već gori susjed Ukalegon. Verg. Aen. II 311. Pogibao je pred vratima.

Iam scies patrem tuum mercedes perdidisse — Odmah ćeš znati da ti je otac zaludu plaćao školarinu. Petron. 58.

Ieiunus raro stomachus vulgaria temnit — Gladan želudac rijetko prezire svakidašnju hranu. Hor. Sat. II 2, 38.

Ioci causa (klasično: **Per iocum**) — Šale radi. Za šalu.

Ioco remoto (ili: **Extra iocum**) — Bez šale. Šalu na stranu.

Iubet nos Pythius Apollo noscere nosmet ipsos — Pitijski Apolo nam nalaže da spoznamo same sebe. Cic. De fin. V 46.

Iucundi acti labores — Ugodni su dovršeni poslovi. Cic. De fin. II 32, 105. Poslije obavljena posla sladak je odmor.

Iucundissima navigatio iuxta terram, ambulatio iuxta mare — Najugodnija je plovidba blizu kopna a šetnja blizu mora. Erasmus.

Iudex nemo potest esse in propria causa — Nitko ne može biti sudac u svojoj stvari. Philippi I 216.

Iupiter pluvius — Jupiter koji nam daje kišu.

Iurare in verba magistri — Prisizati na riječi učiteljeve. Hor. Ep. I 1, 14. Vidi: **In verba...**

Iuravi lingua, mentem iniuratam gero — Prisegao sam jezikom, a srce mi nije vezano prisegom. Cic. De off. III 29, 108.

Ius cogens — Pravna pravila koja se ne mogu mijenijati prema volji stranaka. Protivno je: **Ius dispositivum.**

Ius dispositivum — Pravna pravila koja vrijede samo u toliko u koliko stranke nisu drukčije odredile.

Ius est boni et aequi — Pravo je vještina dobrog i pravičnoga. Elegantna definicija digesta.

Ius et norma loquendi — Pravo i pravilo zbora. Hor. Ars poet. 72.

Ius gentium — Međunarodno pravo.

Ius gladii — Pravo mača.

Ius summum saepe summast malitia — Najveće pravo često je najveće zlo. Plaut. Heaut. IV 5, 48. Vidi: **Summum ius...**

Iustae nuptiae — Pravi brak. Zakoniti brak.

Iustitia in suo cuique tribuendo cernitur — Pravednost se pozna po tom, što daje svakomu svoje.

Iustitia regnorum fundamentum — Pravednost je osnov kraljevstva. Geslo cara Franje II Austrijskog.

Iustus invidia nihil est, quae protinus ipsum Auctorem rodit exerceatque animum — Nema ništa pravednije od zavisti. Ona odmah samog početnika izjeda i muči mu dušu. Od nepoznatog pisca. Cod. Einsidl. 326 saec. X fol. 90.

Iustum et tenacem propositi virum — Muža pravedna i vjerna svojim odlukama... Hor. Carm. III 3, 1.

Iuvat cibus post opus — Godi jelo poslije rada.

- Labores exanclare** — Napore podnijeti. Cic. Tusc. I 49, 118. Ispiti vrč iskušenja do dna.
- Labor omnia vincit improbus** — Neumorni posao sve svlada. Verg. Georg. I 145.
- Laecrimis adamantam movebis** — Suzama ćeš ganuti živac kamen. Ov. Ars am. I 659.
- Laesa etiam ovis repugnat** — Ako je povrijeđena i ovca se opire.
- Laeso et invicto militi** — Povrijeđenom ali nepobijeđenom vojniku. Natpis na Domu invalida u Berlinu.
- Laetificat stultum, qui seipsum promittere multum** — Razveseljuje luđaka, tko zna mnogo obećavati. Obećanje ludom radovanje.
- Laetus sorte tua vives sapienter** — Ako si zadovoljan svojom sudbinom, živjet ćeš mudro. Hor. Ep. I 10, 44.
- Lapis qui volvitur, algam non generat** — Kamena koji se valja ne hvata se mahovina.
- Lapsus calami** — Omaška pera.
- Lapsus linguae** — Omaška jezika.
- Lapsus memoriae** — Omaška u pamćenju.
- Laterem lavem** — Prao bih ciglu. Ter. Phor. I 4, 9. Mlatiti praznu slamu.
- Latet anguis in herba** — Zmija se krije u travi. Verg. Buc. III 93. I bezopasne stvari kriju u sebi neku pogibao.
- Lato sensu** — U širem smislu.
- Lauda, Sion, Salvatorem** — Hvali, Sione, Spasitelja. Crkvena pjesma.

- Laudator temporis acti** — Hvalilac prošlih vremena. Hor. Ars poet. 173.
- Laudat venales qui vult extrudere merces** — Hvali robu tko je hoće prodati. Hor. Ep. II 2, 11.
- Laudatur et alget** — Biva hvaljeno a mrzne se. Iuv. Sat. I 74. Poštenje svi hvale, ali ono ne vodi do bogatstva. Pošteni se ljudi zimi smrzavaju.
- Laudibus extollere** — Hvalom uzvisivati. Kovati u zvijezde.
- Laus magna natis obsequi parentibus** — Velika je dika za djecu da se pokoravaju roditeljima. Phaed. I 32, 11.
- Lege artis** — Po svim pravilima umjetnosti.
- Leges bonae ex malis moribus procreantur** — Dobri zakoni nastaju iz zlih običaja. Macrobius. Sat. III 17, 10.
- Legem brevem esse oportet, quo facilius ab imperitis teneatur** — Zakon treba da je kratak, da ga neuki što lakše obdržavaju. Sen. Epist. 94.
- Leonina societas** — Lavlje društvo. Društvo u kojem ćeš izvući tanji kraj. Vidi: Societas leonina.
- Lepores duos qui insequitur, is neutrum capit** — Koji tjera dva zeca, ne uhvati nijednog. Publ. Syr. 404. Koji hrt dva zeca tjera, nijednoga ne hvata. Nar. posl.
- Leve fit quod bene fertur onus** — Lak biva teret koji se dobro nosi.
- Levi defungi poena** — Pretrpjeti laku kaznu. Liv. 29, 21. Ne će stajati glave.
- Leviior pluma est gratia** — Zahvalnost je lakša od pera. Plaut. Poen. III 6, 17.
- Levis sit tibi terra** — Laka ti bila zemlja. Prema Eurip. Alk. 477.
- Leviior fit patientia quidquid corrigere est nefas** — Strpljivo podnosi što god je grijeh popraviti, pa će ti biti lakše. Hor. Carm. I 24, 19.

- Lex est quod notamus** — Što mi bolježimo, je zakon. Geslo pariških notara.
- Lex videt iratum, iratus legem non videt** — Zakon vidi srditoga, srditi ne vidi zakona. Publ. Syr.
- Libenter homines id, quod volunt, credunt** — Ljudi rado vjeruju ono, što žele. Caes. Bell. Gall. III 18. Babi se snilo što joj je mило. Nar. posl.
- Libere loqui** — Otvoreno i bez straha govoriti.
- Libertati viam facere** — Otvarati put slobodi.
- Liberum arbitrium nihil aliud est quam vis electiva** — Slobodna volja nije ništa drugo nego sposobnost izbora. Sv. Toma Akvinski.
- Liberum veto** — Slobodno »zabranjujem«. U poljskom su saboru zastupnici imali pravo da svojom izjavom »nie pozwalam« spriječe zaključak sabora.
- Licentia poetica** — Pjesnička sloboda. Sen. Nat. quaest. 2, 44.
- Ligna in silvam ferre** — Nositi drva u šumu. Hor. Sat. I 10, 34.
- Lingua et pectore verum esse** — Biti iskren jezikom i dušom.
- Lippis et tonsoribus notum** — Glupanima i brijačima poznato. Hor. Sat. I 7, 3. U starom su Rimu brijačnice bile sastajališta svih brbljavaca.
- Lis est** — Rasprava traje.
- Litore quot conchae, tot sunt in amore dolores** — Koliko ima na žalu školjki, toliko je u ljubavi boli. Ov. Ars am. II 519.
- Litterae non erubescunt** — Slova ne porumene. Cic. Ad fam. 5, 12. Vidi: **Charta non erubescit**.
- Litterae thesaurum est** — Znanje je blago. Petron. 46.
- Littera scripta manet** — Što je napisano ostaje. Vidi: **Vox audita...**

- Loco citato** — Na navedenom mjestu (u knjizi). Skraćeno se piše: **L. c.**
- Loco dolenti** — Na bolno mjesto (staviti melem).
- Loco laudato** — Na pohvaljenu mjestu (u knjizi). Skraćeno: **L. l.**
- Loco sigilli** — Mjesto pečata (na prijepisima isprava). Skraćeno: **L. S.**
- Locus a quo** — Mjesto gdje stanuje izdatnik mjenice ili kakove doznake, naprotiv **Locus ad quem** označuje mjesto gdje je ista plativa.
- Locus classicus** — Mjesto u knjizi koje služi kao neki glavni dokaz.
- Locus communis** — obično u množini **Loci communes** — Opća mjesta u filozofiji i u retorici.
- Locus palmarius** — Isto što je: **Locus classicus**.
- Locus regit actum** — Mjesto je mjerodavno za radnju. Pravna zasada koja označuje da je za pravnu valjanost neke radnje dovoljno obdržavanje forma, što ih zahtijeva zakonodavstvo mjesta gdje se radnja vrši.
- Locus sigilli** — Mjesto pečata. Na prijepisima.
- Longe fugit, quisquis suos fugit** — Daleko bježi, tkogod od svojih bježi. Petron. 43. Slično Varro: Sat. Menipp. tit. 244. **Longe fugit qui suos fugit**. Tko se svojih odriče, ostaje sam.
- Longe inferiorem esse aliquo** — Daleko zaostajati za nekim.
- Longo sed proximus intervallo** — U dalekom razmaku, ali najbliži. Verg. Aen. V 320. (Upotrebljava se često u poredbama).
- Longum est omnia enumerare** — Predugo bi bilo sve nabrajati.
- Longum iter est per praecepta, breve et efficax per exempla** — Dug je put po propisima, kratak i uspješan po primjerima. Sen. Ep. 6, 5. Želiš li da drugi nešto radi, treba da se i sam toga držiš. Vidi: **Verba movent...**

- Lucet in tenebris virtus** — Krepost sja u tmini.
- Lucida intervalla** — Svijetli trenuci. Kad se nekomu na mahove vraća svijest i razum.
- Lucidus ordo** — Jasan raspored (Hor. Ars poet. 41). građe je bitna odlika velikih pisaca.
- Lucri bonus odor** — Dobar miris dobitka. Iuv. 14, 204. Sve je dobro, samo kad nosi neku korist.
- Lucrum cessans** — Iznakla dobit.
- Lucrum sine damno alterius fieri non potest** — Nijedan dobitak ne može nastati bez gubitka drugoga. Publ. Syr. 297.
- Lucus a non lucendo** — Točno prevedeno: Gaj se zove po tom, što ne svijetli. Igra riječi kao da je u obje riječi isti korijen *luc* —, pa se onda kaže da riječ *lucus* (gaj) dolazi odatle što ne svijetli (*lucet*). Quint. Instit. orat. I 6, 34. Vidi: **Canis a non canendo**.
- Ludibrio habere** — Nekomu se narugati. Nekoga nasamariti.
- Lugete, o Veneres Cupidinesque** — Tugujte, Venere i Kupidi. Catull. 3, 1. Pjesnik u toj pjesmi oplakuje smrt vrapca svoje drage. Danas se upotrebljava taj stih prigodom gubitka kakvog lijepog i milog stvora.
- Lumen mundi** — Svijetlo svijeta. Silan um. Uzor čovjek.
- Lupo agnum eripere** — Oteti vuku janje. Plaut. Poen. III 5, 51. Kad je govor o teškoj stvari.
- Lupos apud oves linquere** — Ostaviti vukove kod ovaca. Plaut. Pseud. I 2, 8. Na kurjaku stado ostaviti. Nar. posl.
- Lupum tenere auribus** — Držati vuka za uši. Ter. Phorm. III 2, 21. Suet. Tib. 25. Nalaziti se u silnoj neprilici. Ne moći ni van ni unutra.
- Lupus in fabula** — Vuk u priči. Ter. Adelph. IV 1, 21. Mi o vuku, a vuk na vrata. Kad se netko pojavi, dok je o njemu govor.

- Lupus numerum (ovium) non curat** — Vuk ne mari za broj (ovaca). Prema Verg. Buc. VII 52. Vuk i od brojenog krađe. Nar. posl.
- Lupus non veretur etiam numeratas oves devorare** — Vuk se ne žaca žderati i prebrojene ovce. Erasmus. I brojene ovce vuk jede. Nar. posl.
- Lupus pilum mutat non mentem** — Vuk mijenja dlaku, ali ne ćud.
- Lupus ultro fugiat oves** — Neka vuk sam od svoje volje bježi od ovaca. Verg. Buc. VIII 52. Neka nešto nemoguće postane moguće.
- Lux in tenebris lucet** — Svijetlo svijetli u tmini. Ev. Ivan I 5.
- Lux veritatis** — Svijetlo istine. (Kaže se obično za povijest.)

Macte animo! — Dobra ti sreća! Početak stiha Publija Papinija Stacija iz epske pjesni Thebais, koja glasi: **Macte animo, generose puer, sic itur ad astra**, a učinjen je prema Verg. Aen. IX 641, koji veli: **Macte nova virtute, puer: sic itur ad astra**.

Macte, senex imperator — Zdravo, sijedi vladaru!
Macte virtute esto — Čast tebi budi poradi vrline. Petron. 94.

Maculum delere — Popraviti pogrešku.

Magister artis venter — Učitelj umjetnosti je želudac. Pers. Prol. 9.

Magister bibendi — Ravnatelj stola.

Magister dicit — Učitelj kaže. Ev. Mat. 26, 18.

Magistra vitae — Učiteljica života. (Misli se po vijest.)

Magna charta libertatum — Velik list slobodština. God. 1215 prisilili su engleski plemići kralja Ivana da im potpiše list u kome su im bile dane velike povlastice.

Magna fuit quondam capitis reverentia cani — Veliko je nekoć bilo poštovanje sijede glave. Ov. Fast. V 57. Starci su nekoć bili susretani s poštovanjem.

Magna pars fui — Bio sam velik dio. Verg. Aen. II 6.

Magni constant regum amicis bona consilia — Skupo stoje prijatelje kraljeva dobri savjeti. Sen. De ira III 14, 7. S jačima se ne valja pravdati.

Magnum vectigal parsimonia — Štedljivost je velik dohodak. Cic. Parad. VI 8, 49. Štednja je prva dobit. Nar. posl.

Magnus non est pumilio, licet in monte constiterit — Patuljak nije velik, makar stao i na brijeg. Sen. Ep. 76, 31.

Maior domus — Upravitelj dvora. (Francuski: Maire du palais).

Maior e longinquo reverentia — Izdaleka je veće poštovanje. Tac. Ann. I 47. Udaljenost povećava poštovanje.

Maiores pennae nido — Krila veća nego gnijezdo. Hor. Ep. I 20, 21. To se kaže za čovjeka koji teži za prevelikim.

Maiori cedo — Jačemu se ugitam.

Mala fide — U zloj namjeri. Protivno je: **Bona fide**.

Mala ultro veniunt — Zlo samo od sebe dolazi: Erasmus. Zlo ne treba zvati. Nar. posl.

Maledictus piscis in aqua tertia — Prokleta je riba u trećoj vodi. (Prva je voda u kojoj riba pliva, druga u kojoj se poslije čišćenja opere ili kuha, a treća bi bila, kad bismo iza ribe pili vodu. Dakle: poslije ribe treba piti vino.) Vidi: **Pisces natare...**

Male facere qui vult, nunquam non causam invenit — Tko želi zlo raditi, uvijek nađe razlog. Publ. Syr. 336.

Male parta male dilabuntur — Zlo stečeno zlo propada. Cic. Phil. II 27, 65. Kako došlo, tako prošlo.

Male sit tibi — Zlo te snašlo.

Malesuada fames — Glad koja savjetuje na zlo. Verg. Aen. VI 276.

Male vivunt, qui se semper victuros esse putant — Zlo žive koji misle da će uvijek živjeti. Publ. Syr.

- Mali corvi malum ovum** — Od zla gavrana zlo jaje. Erasm. Jabuka ne pada daleko od stabla.
- Malignus comes quamvis candido et simplici robinginem suam affricat** — Zao drug okuži svojom rdom i čestitog i jednostavnog. Sen. Ep. 7, 7.
- Malitia ipsa maximam partem veneni sui bibit** — Zloba sama ispija najveći dio svoga otrova. Sen. Ep. 81, 22.
- Malleus manubrio sapientior** — Čekić je pametniji od držala. Plaut. Epid. III 8, 87. Jaje hoće biti pametnije od kokoši.
- Malo arboris nodo malus clavus infligendus est** — U zlu kvrgu drveta treba zabiti zao klin. Hieron. In Matth. 21, 24. Na ljutu ranu ljut lijek.
- Malo arboris nodo malus cuneus requirendus est** — Za tvrdu kvrgu drveta treba potražiti tvrd klin. Hieron. Ep. 69, 9. Kakvo drvo, takav klin. Nar. posl.
- Malos faciunt malorum falsa contubernia** — Ljude čini zlima neiskreno drugovanje sa zlima.
- Malum malo aptissimum** — Zlo najbolje pristaje zlu. Liv. I 46, 7.
- Malum necessarium** — Nužno zlo.
- Malum omen** — Zao predznak. Zlo znamenje.
- Malum panem tibi tenerum et siligineum fames reddet** — Glad će ti zao kruh učiniti mekanim i pšeničnim. Sen. Ep. 123, 2. Glad je najbolji kuhač.
- Malus est error, peior defensio erroris, pessimum mendacium** — Zla je pogreška, gora je obrana pogreške, najgora je laž.
- Malus omnia in malum vertit** — Zao čovjek sve okreće na zlo. Sen. Ep. 98, 3.
- Manet alta mente repostum** — Osta je duboko usađeno u duši. Verg. Aen. I 26.

- Manum de tabula!** — Ruku od stola! Cic. Ad fam. VII 25. Prste k sebi!
- Manu militari** — Vojničkom silom.
- Manu propria** — Vlastitom rukom. Vlastoručno. Skraćeno se piše: **m. p.**
- Manus manum lavat** — Ruka ruku pere. Sen. Apoc. 9, 6 i Petron. 45.
- Margaritas ante porcos** — (Ne bacajte) biserje pred svinje. Ev. po Mat. VII Vidi: **Neque mittatis...**
- Maria montesque polliceri** — Obećavati mora i gore. Sall. Cat. 23, 3. Obećavati brda i doline.
- Materiam superabat opus** — Djelo je natkriljivalo građu. Ov. Met. II 5. Kad ljepota umjetničke obradbe natkriljuje ljepotu samog predmeta.
- Matura dum libido manet** — Žuri se dok traje požuda. Ter. Phorm. IV 5, 4. Željezo se kuje dok je vruće.
- Maxima debetur puero reverentia** — Najveće poštovanje dugujemo djetetu. Iuv. Sat. XIV 47. Treba paziti što govorimo pred djetetom da ga ne sablaznimo.
- Maxima enimst hominum semper patientia virtus** — Strpljivost je uvijek najveća vrlina ljudi. Cato Dist. I 38.
- Maximum remedium irae est dilatio** — Najbolji je lijek za srdžbu odlaganje. Sen. De ira III 12.
- Mea parvitas** — Moja malenkost. Valer. Maxim.
- Mea tenuitas** — Moja neznatnost. Gell.
- Mea virtute me involvo** — Zamatam se u svoju vrlinu. Hor. Carm. III 29, 55. Uzdam se u se i u svoje kljuse.
- Media vita in morte sumus** — Usred života vrebamo na nas smrt. M. Luther.
- Medice cura te ipsum** — Liječniče, liječi sebe samoga. Ev. Luka 4, 23. Meti pred svojim vrattima.

- Medicina vinci fata non possunt** — Lijekom se ne može svladati sudbina. Proti smrti nema lijeka.
- Medicus curat, natura sanat** — Liječnik pomaže, priroda liječi.
- Medio flumine quaeris aquam** — Usred rijeke tražiš vodu. Prop. I 9, 16. Tražiti kruha nad mogućom.
- Medio tutissimus ibis** — Sredinom ćeš ići najsigurnije. Ov. Met. II 137.
- Medium tenere beati** — Sretnici su u životu išli srednjim putem. Prof. Taubmann.
- Mel in ore, fel in corde** — Med u ustima, jed u srcu. Philippi I 244.
- Melior est certa pax quam sperata victoria** — Bolji je siguran mir nego očekivana pobjeda. Liv.
- Melioribus annis** — Za sretnijih godina. Verg. Aen. VI 649.
- Melius nil caelibes vita** — Nema ništa bolje od života neženje. Hor. Ep. I 1, 88.
- Memento mori** — Sjeti se smrti. I ti si samo smrtnik. Geslo nekih duhovničkih redova na pr. trapista.
- Memento, homo, quia pulvis es et in pulverem reverteris** — Sjeti se, čovče, da si prah i da ćeš se u prah pretvoriti. Riječi, što ih svećenici izgovaraju na Pepelnicu.
- Me miserum, quod amor non est medicabilis horti** — Bijedna li mene, što ljubav nije izlječiva biljkama. Ov. Her. V 149.
- Memoria minuitur, nisi eam exerceas** — Pamćenje slabi, ako ga ne vježbaš. Cic. Cato 6.
- Mendacem memorem esse oportet** — Lažac mora imati dobro pamćenje, (jer će se inače uhvatiti u laži). Quint. IV 2, 91.
- Mendaces faciunt, ut ne sibi vera dicentibus credatur** — Lašci čine, te im se ni kad istinu govore ne vjeruje. Hieron. Ep. 16, 1.

- Mendaci homini ne verum quidem dicenti credere solemus** — Lažljivcu ne vjerujemo ni kad govori istinu. Cic. De div. II 71.
- Mendax est furax** — Tko laže, taj i krade.
- Mens agitat materiam** — Duh pokreće materiju. Verg. Aen. VI 727.
- Mens sana in corpore sano** — Zdrav duh u zdravu tijelu. Iuv. Sat. X 356.
- Mente captus** — Ograničen (duševno).
- Mentem praecipitat animus** — Sree zanosi pamet. Quint. VI 2, 6.
- Mentiri noli, nunquam mendacia prosunt** — Nemoj lagati, laži nikad ne koriste. M. Antonius Muretus.
- Meo voto** — Po mojoj želji.
- Mercatura bonarum artium** — Trg lijepih umjetnosti. Cic. De off. III 2. To se kaže za Atenu.
- Me tamquam umbra sequitur** — Prati me kao sjena.
- Metiri se quemque decet propriisque iuvare laudibus** — Dolikuje se da se svak mjeri i koristi svojim hvalama. Avianus: Fabulae 5, 1.
- Metiri se quemque suo modulo ac pede verum est** — Istina je da se svaki mjeri svojim mjerilom. Hor. Ep. I 7, 98.
- Mihi neque res neque spes bona ulla** — Meni nema ni dobre stvari ni dobre nade. Sve mi je propalo.
- Mihi, qui quondam, semper asellus eris** — Meni ćeš uvijek biti magare, koje si nekoć i bio. Avianus: Fabulae 5, 18. Govor je o magarcu koji je na sebe navukao lavlju kožu i plašio druge životinje.
- Miles gloriosus** — Hvališa. Ime Plautove komedije.
- Militat omnis amans** — Svaki zaljubljenik vojuje. Ov. Am. 9, 1.
- Minima de malis** — Najmanje od zala.

Minima non curat praetor — Za sitnice pretor ne mari. Na sitnice se ne gleda.

Minime canterium in fossam — Ne idi s kljusetom u jamu.

Mirabile auditu — Čudo za uho. Čudno je čuti.

Mirabile dictu — Čudo da se kaže. Čudno je reći.

Mirabile visu — Čudo za oko. Čudno je vidjeti.

Mirum caput — Čudna glava. Čudan svat.

Misera contribuens plebs — Jadni puk što plaća porez.

Misericordia est vitium animi — Milosrđe je bolest duše.

Mixtum compositum — Svega po malo. Od svačeg ponešto.

Mobilium turba Quiritium — Rulja prevrtljivih Kviritita. Hor. Carm. I 1, 7. Svjetina je nepostojana.

Modicus cibi, medicus sibi — Tko je umjeren u jelu, sebi je liječnik.

Modus faciendi — Način izvršivanja.

Modus procedendi — Način zastupanja.

Modus vivendi — Način života. Uvjet za život.

Molestiam devorare — Progutati neugodnost. Zagristi u kiselu jabuku.

Molli brachio tractari se vult — Želi da se s njim postupa u rukavicama. Cic. Ad Att. II 1, 6.

Momento mare evertitur — More se prebaci začas. Sen. Ep. 4, 7. Nevolja dolazi iznenada.

Monstror digito praetereuntium — Prolaznici upiru u mene prstom. Hor. Carm. IV 3, 32.

Montes auri pollicens — Obećaje zlatna brda. Ter. Phor. I 2, 18.

Monumentum aere perennius — Spomenik trajniji od mjedi. Hor. Carm. III 30, 1.

More maiorum — Po običaju pređa.

Morere, Diagora, non enim in caelum ascensusus es

— Umri, Diagora, jer se nećeš uspeti na nebo. Cic. Tuc. I 46, 111. Postigao si vrhunac sreće!

— Diagora je bio jedan od najslavnijih grčkih atleta. Kad su njegovi sinovi kao pobjednici bili ovjenčani u Olimpiji, metnuli su svoje vijence ocu na glavu i ponijeli ga po igralištu uz silno odobravanje gledalaca. Tad je neki Spartanac doviknuo Diagori gornje riječi grčkim jezikom, a na latinski ih je preveo Ciceron.

Moriendum enim certe est, et incertum, an hoc ipso die — Da valja umrijeti sigurno je, a nesigurno je da li upravo danas. Cic. Cato 20.

Morituri te salutant — Vidi: Ave, Caesar...

Mors certa, hora incerta — Smrt je sigurna, čas smrti nesiguran.

Mors et fugacem persequitur virum — Smrt dostigne i muža koji bježi. Hor. Carm. III 2, 14.

Mors ipsa refugit saepe virum — I sama smrt često bježi pred (hrabrim) mužem. Lucan. Phars.

Mors laborum ac miseriarum quies est — Smrt je počinak od napora i nevolja. Cic. In Cat. IV 4.

Mors malum non est — Smrt nije zlo. Sen. Ep. 123, 16.

Mors tua, vita mea — Tvoja smrt, moj život.

Mors ultima linea rerum est — Smrt je krajnja granica stvari. Hor. Ep. I 16, 79.

Mors ultima ratio — Smrt je zadnji razlog.

Mortalia facta peribunt — Ljudska će djela propasti. Hor. Ars poet. 68.

Mortem effugere nemo potest — Nitko ne može izbjeći smrti. Cic. Phil. VIII 10.

Motu proprio — Iz vlastite pobude. Formula u papinskim otpisima uobičajena od pape Inocenta VIII.

Muliebris lacrima condimentum est malitiae — Ženska je suza začim zlobe. Publ. Syr. 342.

Mulier cupido quod dicit amanti

In vento et rapida scribere oportet aqua — Što žena kaže strastvenom ljubavniku, to treba zapisati u vjetar i brzicu vodu. Catull. 70, 3—4.

Mulieres in ecclesiis taceant — Žene da šute u crkvama. Poslanica Korinćanima I 14, 34.

Mulier taceat in ecclesia — Žena neka šuti u crkvi tj. u javnim poslovima. Načinjeno prema **Mulieres**...

Multa cadunt inter calicem supremaque labra — Mnogo pada između čaše i vrška usnica. Prema Aristotelu.

Multa paucis — Mnogo s malo (riječi). Zbijeno.

Multa petentibus desunt multa — Koji mnogo traže, tima mnogo nedostaje. Hor. Carm. III 16, 42

Multa tulit fecitque puer, sudavit et alsit — Mnogo podnese i učini kao dječak, naznoji se i nazebe, (koji hoće da nešto postigne). Hor. Ars poet. 413. Bez truda nema nagrade. Vidi: **Qui studet**.

Multi indigni sunt luce et tamen dies oritur — Mnogi su nedostojni svijetla, pa ipak dan sviće.

Multis ille bonis flebilis occidit — Umro je oplakan od mnogih dobrih. Hor. Carm. I 24, 9.

Multi sunt vocati, pauci vero electi — Mnogi su zvani, ali malo je odabranih. Ev. Matej XXII 14.

Multorum opera res turbantur — Ako se mnogi pletu, zamrsi se posao.

Multos timere debet, quem multi timent — Mnogih se mora bojati onaj koga se mnogi boje. Publ. Syr.

Multum non multa — Mnogo a ne mnogovrsno (treba učiti). Plin. Sec. Ep, VII 9. Ne mnoge stvari, već mnogo po vrijednosti i važnosti.

Mundus vult decipi, ergo decipiatur — Svijet hoće da bude varan, dakle neka bude varan. Seb. Franck Paradoxa 236.

Mutatis mutandis — Promijenivši što treba promijeniti.

Mutato nomine de te fabula narratur — Ako se promijeni ime, ta se priča pripovijeda o tebi. Hor. Sat. I 1, 69. Ne smij se drugomu, kad ni sam nisi bolji.

Mutuum muli scabunt — Mazge se naizmjenice češu. Varro Sat. Menipp. tit. 321.

Nabis sine cortice — Plivaćeš bez pluta. Hor. Sat. I 4, 120. Bićeš samostalan.

Nam frustra vitium vitaveris illud, si te alio pravam detorseris — Zaludu ćeš izbjegavati opasnost, ako se baciš oprečnoj u naručaj. Hor. Sat. II 2, 54.

Nam et ipsa scientia potestas est — I samo znanje je moć. R. Bacon: Medit. sacrae de haeresibus.

Namque ecce amor et melle et felle est fecundissimus — Kastora mi, u ljubavi ima puno meda i žuči. Plaut. Cistell. I 1, 69.

Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet — Ta o tvom se imetku radi, kad gori susjedni zid. Hor. Ep. I 18, 84. I tebi prijeto opasnost, kad gori kod tvog susjeda.

Narrata refero — Pričam ono, što su meni pričali. Vidi: **Relata refero**.

Nascuntur poetae, fiunt oratores — Pjesnici se rađaju kao pjesnici, a govornici postaju vježbanjem. Pjesničko nadahnuće je dar Božji, a govornništvo je vještina, koju se može naučiti.

Natura in minimis maxima — Priroda je u najmanjim stvarima najveličanstvenija.

Natura non facit saltus — Priroda ne čini skokove. Linné.

Naturae convenienter vivere — Živjeti po zakonima prirode. Cic.

Naturae lusus — Igra prirode.

Naturalia non sunt turpia — Što je prirodno nije ružno. Potječe iz ciničke škole. Prema frag-

mentu iz Euripidove Hipsipile. Stob. Flor. 29, 56.

Naturam expelles furca, tamen usque recurret — Makar ćeš narav tjerati vilama, ona će se ipak neprestano vraćati. Hor. Ep. I 10, 24. Što je prirođeno to čovjeku ostaje.

Naufragium rerum est mulier male fida marito — Žena nevjerna mužu to je brodolom svega. Cato Mon. 6.

Navem in portu mergis — Potapaš brod u luci. Sen. Rh. Controv. II 6, 4, tj. već si na cilju i evo sve si pokvario.

Navigare necesse, vivere non necesse — Broditi je potrebno, živjeti nije potrebno. Čovjeku je nužno ploviti, nego živjeti. Lozinka pomoraca grada Bremena.

Navita de ventis, de tauris narrat arator, Enumerat miles vulnera, pastor oves — Mornar priča o vjetrovima, orač priča o bikovima, vojnik broji rane, pastir ovce. Prop. II 1. 43—44.

Ne bis in idem — Ne (sudi) dvaput o istoj stvari. **Nec aliud sentire nec aliud loqui** — Ne valja jedno misliti, a drugo govoriti. Što je na srcu neka bude i na jeziku.

Nec aspera terrent — Ni neugodnosti neće nas zastrašiti. Lozinka reda Guelfa.

Nec caput nec pedes — Bez glave i nogu. Cic. Ad fam. VII 31, 3. Bez glave i repa.

Necessitas ante rationem est — Nužda je pred razumom. Curt. VII 7, 10. Sila kola lomi.

Necessitas caret lege — Nužda nema zakona. Philippi II 9.

Necessitas ultimum ac maximum telum est — Nužda je zadnje i najjače oružje. Liv. IV 28. Nužda lomi i željezo.

Necessitate urgente — Kad pritisne nužda. Kad pucaju svi konopi.

Necessitati parendum est — Nuždi se valja pokoriti. Cic. De off. II 21, 74.

Nec Hercules contra duos — Ni Herkul se ne može boriti protiv dvojice. Dva loša ubiše Miloša.

Nec mu nec ma argutus — Ne znaš pisnuti ni a, ni b. Petron. 57. Ne umije ni bu ni mu. Nar. posl.

Nec plus ultra — Dovle i ništa dalje.

Nec possum tecum vivere nec sine te — Ne mogu živjeti ni s tobom, ni bez tebe. Mart. XII 47.

Nec puero gladium — Ni dječaku mač. Augustin Ep. 104, 2, 7. Nije za dijete nož. Nar. posl.

Nec quod fuimusve sumusve cras erimus — Nećemo sutra biti ni što smo bili ni što jesmo. Ov. Met. XV 215.

Nec revocare potes, qui periire dies — Ne možeš natrag dozvati dane, koji su prošli. Auson. Epigr. 13, 4.

Nec scire fas est omnia — Ne valja ni sve znati. Hor. Carm. IV 4, 22.

Nec solitudo, non turba — Ne valja tražiti ni samoću ni gomilu.

Nec vivere carmina possunt, quae scribuntur aquae potoribus — Niti mogu živjeti pjesme, što ih pišu oni koji piju vodu. Hor. Ep. I 19, 3. Djela napisana bez istinskog poleta i žara ne traju dugo.

Nec temere nec timide — Ni nepromišljeno ni plašljivo.

Ne eat iudex ultra petita partium — Neka sudac u civilnim procesima ne ide nad zahtjev stranke.

Neminem time — Ne boj se nikoga.

Nemini nimium bene est — Nikome nije odviše dobro. Afran. 78.

Nemo ante mortem beatus — Nitko se ne može prije smrti nazivati sretnim. Herodot kaže da je ove riječi rekao Solon lidijskom kralju Krezu.

Nemo dat, quod non habet — Nitko ne daje što nema.

Nemo dignitati perditae pareit — Nitko ne šteti propalu čast. Sen. De clem. I 22, 1. S gubitkom časti čovjek gubi sve.

Nemo enim omnia potest scire — Nitko ne može sve znati. Varro: De r. r. II 1, 2.

Nemo est casu bonus — Nitko nije slučajno dobar. Sen. Ep. 123, 16.

Nemo impetrare potest a papa bullam nunquam moriendi — Nitko ne može isposlovati od pape bulu da neće nikada umrijeti. Thoma a Kempis: De imitatione Christi. Nijedan čovjek nije svemoćan.

Nemo iudex, nemo testis idoneus in propria causa — Nitko ne može u svojoj vlastitoj stvari biti ni sudac ni svjedok.

Nemo me impune lacessit — Nitko ne zadirkuje u mene bez kazni. Geslo škotskog Andrijinog reda.

Nemo nascitur artifex — Nitko se ne rađa kao vještak. Philippi II 15. Nitko se nije naučen rodio. Nar. posl.

Nemo nostrum non peccat — Svak od nas griješi. Petron. 75.

Nemo propheta acceptus est in patria sua — Nikoji prorok nije mio u svojoj domovini. Ev. Luka 4, 24. Prema tomu:

Nemo propheta in patria — Nitko nije prorok u domovini. Ljudi obično istom onda cijene svoje zemljake kad ih strani svijet počne cijeniti.

Nemo prudens punit, ut ait Plato, quia peccatum est, sed ne peccetur — Nitko razborit, kako kaže Platon, ne kažnjava, jer je učinjen grijeh, nego da ne bude učinjen. Sen. De ira I 16, 21.

Nemo ultra posse obligatur — Vidi: **Ultra posse . .**
Ne pilo quidem minus — Ni za dlaku manje. Cic. Ad Quint. fr. 2, 16.

Neque aqua aquae, lac est lactis umquam similis, quam hic illius est illeque huius — Ni voda nije vodi sličnija, ni mlijeko mlijeku, nego što je ovaj onomu i onaj ovomu. Plaut. Men. V 9, 30. Slični su si kao jaje jajetu.

Neque dedi, neque do fidem infideli cuiquam — Ni sam dao, niti dajem riječ ikojemu nevjerniku. Acc. Atreus.

Neque id ad vivum reseco — Ne režem to do živa mesa. Cic. Lael. 5, 18. Neću stavljati riječi na vagu.

Neque in bona segete nullum est spicum nequam, neque in mala non aliquod bonum — Ni dobar usjev nije bez ijednog lošeg klasa, ni zao bez kojeg dobrog. Varro: Sat. Menipp.

Neque mittatis margaritas ante porcos — Nemojte sipati biserje pred svinje. Ev. Mat. VII 6. Nemojte se trsiti da pred prostacima umno govorite.

Ne quid nimis — Ništa odviše. Ter. Andr. I 1, 34. Sve treba raditi umjereno.

Ne quid res publica detrimenti capiat — Vidi: **Videant consules . . .**

Nervus rerum — Živac ili srž stvari.

Nervus rerum gerendarum — Glavni faktor za sva nastojanja tj. novac.

Nescias, quod scis, si sapis — Ako si pametan ne smiješ znati što znaš. Vidi: **Si sapis . . .**

Nescis, mi fili, quantilla prudentia regatur orbis? — Ne znaš li, moj sine, s kako malo mudrosti se upravlja svijet? Tim je riječima tješio Axel Oxenstjerna (1583—1654), svoga sina, koji je mislio da nije sposoban da bude glavom švedskog odaslanstva.

Nescis, quid vesper serus vehat — Ne znaš što donosi kasna večer. Varro Sat. Menipp. tit. 333.

Nescit, quot digitos habeat in manu — Ne zna, koliko prstiju ima na ruci. Plaut. Pers. II 2, 5. Ne zna brojiti do pet.

Nescit vox missa reverti — Izuštena riječ se ne može vratiti. Hor. Ars poet. 390. Neka se pjesnik ne žuri s objavljivanjem svojih djela.

Ne sus Minervam — Neka svinja ne podučava Minervu. Cic. Ac. 1, 18. Kaže se obično kad netko neobrazovan i ograničen hoće da podučava pametnije od sebe.

Ne sutor ultra crepidam — Neka postolar ne sudi dalje od cipele. Plin Nat. hist. 35, 85. Val. Max. 8, 12. Ne sudi o onom u što se ne razumiješ. Slikar Apel stavio je svoju sliku u izlog, da čuje što će ljudi o njoj reći. Prvi dan prigovorio je jedan rostolar obući na slici. Slikar je popravio obuću. Ali drugi dan počeo je taj postolar prigovarati i drugim dijelovima u koje se nije razumio. Odatle gornje riječi.

Ne ullum pilum boni viri habet — Od dobrog čovjeka nema na njemu ni dlake. Pokvaren je u dušu.

Ni fallor — Ako se ne varam.

Nigro notanda lapillo (dies) — (Dan) koji treba upisati crnim kamenom. Nesretan dan. Vidi: **Albo lapillo . . .**

Nihil ad rem — Ne spada na stvar. Ne spada ova-mo.

Nihil agendo homines male agere discunt — Ništa ne radeći ljudi se uče zlo raditi. Col. Lijenost je početak svakog zla.

Nihil agere delectat — Plاندovanje razveseljuje. Cic. De orat. 2, 24.

Nihil contemniti esuriens — Gladan ništa ne prezire. Sen. Ep. 119, 4.

Nihil cum fidibus graculo est, nihil cum amaricino sui — Nema čavka ništa zajedničko s lirom, ni svinja s mažuranom. Gell. N. A. I praef. 19. Ne zna svinja, što je dinja. Nar. posl.

Nihil esse — Biti nitko i ništa. Nikogović.

Nihil est ab omni parte beatum — Ništa nije u svakom pogledu sretno. Hor. Carm. II 16, 27. Na svijetu nema potpune sreće.

Nihil est annis velocius — Ništa nije brže od godina. Ov. Met. X 520.

Nihil est dictu facilius — To je lako reći. Ter. Phorm. II 1, 70.

Nihil est furacius illo — Nema ništa što bi više kralo od njega. Krade kao svraka.

Nihil est incertius vulgo — Ništa nije nepostojanije od svjetine. Cic. Pro Mur. 17, 36.

Nihil est in intellectu, quod non antea fuerit in sensu — Ništa nije u razumu, što nije prije bilo u osjećaju. Osnovno načelo senzualizma. Naše se znanje osniva na iskustvu. Locke.

Nihil est, quod deus efficere non possit — Nema ništa, što Bog ne bi mogao učiniti. Cic. De nat. deor. III 39.

Nihil est virtute amabilius — Ništa nije ljupkije od vrline. Cic. Lael. VIII 28.

Nihil habenti nihil deest — Tko ništa nema, ništa mu ne fali

Nihil humani a me alienum puto — Vidi: Homo sum ...

Nihil nimis — Ništa odviše. Sen. Ep. 94, 43. Latinski prijevod natpisa na delfskom proročistu.

Nihil novi sub Iove — Nema ništa novo pod Jupiterom. Sredovječna poslovice nastala prema:

Nihil novi sub sole — Nema ništa novo pod suncem Knjiga prop. 1, 9.

Nihil praeter suum negotium agere — Brinuti se samo za svoje poslove. Cic. De off. I 34, 125.

Nihil proficitur patientia — Strpljivost ne nosi nikakove koristi.

Nihil probat, qui nimium probat — Ništa ne dokazuje, tko previše dokazuje.

Nihil quod ad ultimum sui perventurum est finem, non et mature et celeriter incipit — Štogađ će doći do krajnjega kraja svoga počinje i rano i brzo. Val. Max. 8, 7.

Nihil quod crudele, utile — Ništa nije korisno, što je okrutno. Cic. De off. III 11.

Nihil reliqui est — Nema nikakova ostatka. Uredili smo naše račune.

Nihil rerum mortalium tam instabile ac fluxum est, quam fama potentiae non sua vi nixae — Ništa od ljudskih stvari nije tako nestalno i prolazno kao slava vlasti, koja se ne oslanja o svoju snagu. Tac. Ann. XIII 19.

Nihil sciri potest, ne id ipsum quidem — Ništa se ne može znati, ni samo to tj. da se ništa ne zna. Načelo skeptičara.

Nihil tam firmum est, cui periculum non sit, etiam ab invalido — Ništa nije tako jako, da mu ne bi pogibao prijetila i od slaboga. Curt. VII 8, 34.

Nil admirari — Ne divi se ničemu. Hor. Ep. I 6, 1.

Nil homini certum est — Ništa nije čovjeku sigurno. Ov. Trist. V 5, 27.

- Nil iuvat amisso claudere saepta grege** — Ništa ne koristi zatvarati obor, kad je nestalo stado. Philippi II 27.
- Nil medium est** — Nema sredine. Kaže se onda kad postoje samo dvije mogućnosti. Ili ovo ili ono.
- Nil mortalibus ardui est** — Ništa nije smrtnicima preteško. Hor. Carm. I 3, 37.
- Nil nimis** — Ništa odviše. Ter. Heaut. III 2, 8.
- Nil non permittit mulier sibi, turpe putat nil** — Nema ništa što žena ne bi sebi dopustila, ništa što bi smatrala sramotnim. Iuv. VI 457.
- Nil sine magno vita labore dedit mortalibus** — Život nije smrtnicima dao ništa bez velikog truda. Hor. Sat. I 9, 59.
- Nil tam difficilest, quin quaerendo investigari possit** — Ništa nije tako teško, da se istraživanjem ne bi moglo pronaći. Ter. Heaut. IV 2, 8.
- Nil temere uxori de servis crede querenti**
- Semper enim mulier, quem coniux diligit, odit** — Ne vjeruj lako ženi kad se tuži na slugu, jer žena uvijek mrzi onoga, koga muž ljubi. Cato. Dist. 8.
- Nimias delicias facit** — Čini mu preveliku slast. Plaut. Cas. III 1, 14.
- Nisi utile est quod facimus, stulta est gloria** — Ako nije korisno što radimo, luda je slava. Phaed. Fab. III 17.
- Nititur in vetitum semper cupimusque negata** — Nastojimo uvijek oko zabranjenog i želimo ono što nam je zabranjeno. Ov. Am. III 4, 17.
- Nocere posse et nolle laus amplissima est** — Škoditi moći a ne htjeti, najveća je dika. Publ. Syr.
- Nodum in scirpo quaerere** — Tražiti čvor na situ. Ter. Andr. V 4, 38. Tražiti poteškoće, gdje ih nema. Iskat koljenac u boturu. Nar. posl.
- Nolens-volens** — Ne htio-htio. Hoćeš-nećeš.

- Noli equi dentes inspicere donati** — Nemoj pregledavati zube darovanom konju. Hieron. Comment. in Ephes.
- Noli me tangere** — Ne dotakni me se! Ev. po Ivanu XX 17.
- Noli turbare circulos meos** — Nemoj mi remetiti moje krugove, rekao je Arhimed rimskom vojniku koji mu je provalio u kuću, kad je u pijesku risao geometrijske likove. Ne križaj mi moje osnove.
- Nolim esse eo, quo ille est, loco** — Ne bih htio biti na njegovu mjestu. Ne bih htio biti u njegovoj koži.
- Nolito imperare, antequam didiceris oboedire** — Nemoj zapovijedati prije nego naučiš slušati. Latinski prijevod Solonove rečenice.
- Nolunt ubi velis, ubi nolis cupiunt ultro** — Neće kad ti hoćeš, kad ti nećeš tad one žele (takve su žene). Ter. Eun. IV 7, 43.
- Nomen et omen** — Ime i (ujedno) znamenje. Plaut. Persa IV 4, 74.
- Nomen nescio** — Ime ne znam. Skraćeno: N. N.
- Nomina sunt odiosa** — Mrsko je spominjati imena. Imena se ne spominju. Načinjeno prema Ov. Her. XIII 54: **Nomina sunt ipso paene timenda sono**, tih se imena moraš bojati već čim ih čuješ.
- Non Archimedes posset melius describere** — Ni Arhimed ne bi mogao bolje nacrtati. Cic.
- Non bene olet, qui bene semper olet** — Ne miriše dobro, tko uvijek dobro miriše. Mart. II 12, 4. bodne. Ima više duga nego kose na glavi.
- Non capillos liberos habet** — Ni vlasi mu nisu slo-
- Non caret is, qui non desiderat** — Ne oskudijeva na nečem onaj koji to ne želi. Cic. Cato 14.
- Non euivis homini contingit adire Corinthum** — Nije svako srećan da dođe u Korint. Hor. Ep.

- I 17, 36. Ne rađa se svatko pod sretnom zvijezdom.
- Non datur ad Musas currere lata via** — Ne da se k Muzama trčati širokom stazom. Put do Muza (do slave) je tijesan i težak.
- Non decet** — Ne priliči se.
- Non dolet, Paete** — Pete, to ne boli. Plin. Ep. III 16. Vidi: **Paete, non dolet.**
- Nondum clivum exsuperavimus** — Još nismo prešli strmine. Sen. Exp. 31, 4.
- Nondum omnium dierum sol occidit** — Još nije zapalo sunce svim danima. Liv. XXXIX 26, 9. Još uvijek nisi siguran.
- Nondum perrupimus omnes difficultates** — Još nismo svladali sve poteškoće. Plaut.
- Non ego tuam empsim vitam vitiosa nuce** — Ne bih za tvoj život dao ni pišivog boba. Plaut. Mil. gl. II 3, 45.
- Non enim numero haec iudicantur, sed pondere** — To se ne sudi po broju nego po težini tj. po važnosti. Cic. De off. II 22, 79.
- Non entis non sunt praedicata** — Što ne postoji nema oznaka. O onome što ne postoji ne možemo ništa reći.
- Non erat his locus** — Nije tomu bilo ovdje mjesto. Hor. Ars poet. 19. To nije bilo podesno.
- Non est ad astra mollis e terris via** — Put od zemlje do zvijezda nije mek. Put do slave je težak.
- Non est magnus pumilio licet in monte constiterit** — Nije velik patuljak, makar i na goru stao. Vidi: **Magnus non est...**
- Non est pax impiis** — Opaki nemaju mira.
- Non est propheta sine honore, nisi in patria** — Nema proroka bez časti osim u svojoj domovini. Ev. Matej 13, 57.

- Non est vivere, sed valere vita** — Ne živi onaj koji živi, već onaj koji je zdrav i jak. Mart. VI 70, 15.
- Non ex quovis ligno fit Mercurius** — Iz svakog drva ne možeš istesati Merkura. Ne može svatko biti učen.
- Non fit poeta, nascitur** — Vježbom nećeš postati pjesnik, trebalo je da si se već rodio pjesnikom.
- Non liquet** — Nije jasno.
- Non luctu sed remedio opus est in malis** — U nevolji ne treba plakati nego lijek tražiti. Manutius col. 1399.
- Non missura cutem nisi plena cruoris hirudo** — Pijavica će pustiti kožu, samo ako je puna krvi. Hor. Ars poet. 476.
- Non multa sed multum** — Vidi: **Multum non multa.**
- Non, nisi parendo, vincitur** — Pobjeđuje se samo pokoravanjem. Baconove riječi o prirodi: Prirodu možemo podložiti svojim potrebama, samo ako se pokoravamo njenim zakonima.
- Non nova sed nove** — Ne nove stvari, već na nov način.
- Non numeranda sed ponderanda argumenta** — Dokazi, što ih treba vagati a ne brojiti. Ne po broju već po vrijednosti.
- Non numero sed pondere** — Ne po broju već po težini (tj. po važnosti).
- Non olet** — Ne zaudara (tj. novac). Suet. Vespas. 23 kaže da je te riječi izrekao car Vespazijan kad mu je sin Tit prigovorio radi poreza na zahode. Svejedno je kako je novac stečen, glavno da je u džepu.
- Non omne licitum honestum** — Nije sve časno što je dopušteno.
- Non omnia eidem nimirum di dedere** — Ne daju bogovi istomu sve. Liv. XXII 15.

- Non omnia possumus omnes** — Ne možemo svi sve. Verg. Buc. VIII 63.
- Non omnibus dormio** — Ne spavam kod svega. Cic. Ad. fam. VII 24, 1. Neću ja o svemu šutjeti.
- Non omnis moriar** — Neću umrijeti čitav (moja će me djela preživjeti). Hor. Carm. III 30, 6.
- Non opibus virtus, sed opes virtute parantur** — Ne stiče se vrlina bogatstvom nego bogatstvo vrlinom.
- Non opus est celeri subdere calcar equo** — Brza konja ne treba podbadati ostrugom. Ov. Rem. am. 788.
- Non ovum tam simile ovo, quam hic illi est** — Jaje nije jajetu tako slično kao ovaj onomu. Quint. V 11, 30.
- Non plus ultra** — Dovde a dalje ne. Job 38, 11. Preko toga ništa. To je nedostiživo.
- Non possidentem multa vocaveris recte beatum** — Onoga koji nema mnogo s pravom možeš nazvati sretnim. Hor. Carm. IV 9, 45.
- Non possumus** — Ne možemo. Odgovor pape Klementa VII engleskom kralju Henriku VIII kad je zatražio da mu papa dopusti rastavu od žene Katarine. Otada je to općenita formula za svako protivljenje papinske stolice. Riječi su uzete iz Djela apostolskih IV 19, gdje apostoli Petar i Ivan tima riječima odgovaraju poglavcima svećeničkim koji su zahtijevali da ne šire nauk Kristov.
- Non procul a proprio stipite poma cadunt** — Jabuke ne padaju daleko od svog stabla. Philippi II 43.
- Non puto illum capillos liberos habere** — On nema, mislim, ni vlasi slobodne. Petron. 38.
- Non qua itur, sed qua eundum est** — Ne kuda se ide, već kuda valja ići tj. samo ravnim putem treba ići.

- Non quam diu, sed quam bene vixeris refert** — Ne radi se o tom kako si dugo živio, nego kako dobro.
- Non quia difficilia sunt, non audemus, sed quia non audemus, difficilia sunt** — Ne usuđujemo se možda zato, što je teško, nego je teško, jer se ne usuđujemo. Sen. Ep. 104, 26. Motto Gajeva djela: Kratka osnova horvatsko-slavenskoga pravopisanja.
- Non quis, sed quid** — Ne tko, nego što. Na pr. Ne sudi knjigu po piscu već po sadržaju.
- Non rete accipitri tennitur neque miluo qui male faciunt nobis, illis, qui nihil faciunt, tennitur** — Ne razapinje se mreža jastrebu ni sokolu, koji nam zlo čine; razapinje se onima koji ništa ne čine. Ter. Phorm. II 2, 16—17. Vidi: **Dat veniam . . .**
- Non scholae sed vitae discimus** — Ne učimo za školu nego za život. Poslovica koja se odnosi na prigovor što ga je izrekao Seneka mlađi u 106 pismu: **Non vitae, sed scholae discimus** tj. ne učimo za život već za školu.
- Non semissis homo** — Koji nije pare vrijedan. Vatinije u Cic. Ad fam. V 10, 1.
- Non semper feriet, quodcumque minabitur, arcus** — Neće uvijek pogoditi luk čemu se grozi. Hor. Ars poet. 350. Ne pogađa baš svaka kugla.
- Non semper Saturnalia erunt** — Neće uvijek biti Saturnalija tj. svetkovine. Sen. Apocol. XII 2. Nije svaki dan Božić.
- Non si male nunc et olim sic erit** — Ako je sad zlo, neće i kasnije tako biti. Hor. Carm. II 10, 17.
- Non statim pusillum est, si quid maximo minus est** — Nije nešto sićušno, ako je manje od najvećeg. Ne mora čovjek biti patuljak, ako nije gorostas.

Non sum qualis eram — Nisam više onaj koji sam bio. Hor. Carm. IV 1, 3.

Non tantum, qui rapuit, verum is quoque, qui recipit, tenetur — Kriv je ne samo onaj koji ukrade nego i onaj koji prima (od ukradenog). Jatak je kriv kao i onaj koji je ukrao.

Nonumque prematur in annum — I do devet godina neka leže (pjesme neizdane). Hor. Ars poet. 388. Na pjesmi ima uvijek nešto, što treba popraviti.

Non volat in buccas assa columba tuas — Ne lete ti u usta pečeni golubovi.

Nos numerus sumus et fruges consumere nati — Mi smo tek broj (ništice) i rođeni samo zato da jedemo i pijemo. Hor. Ep. I 2, 27.

Nosce te ipsum — Spoznaj sama sebe. Latinski prijevod grčkog natpisa na Apolonovu proročistu u Delfima. Cic. Tusc. I 22, 52.

Noscitur ex sociis, qui non cognoscitur ex se — Poznaćeš ga po drugovima njegovim, ako ga ne poznaš po njemu samom. S kim se družiš, takav jesi.

Nota bene — Ubilježi dobro. Skraćeno: NB. Upamti dobro.

Novum et ad hunc diem non auditum — Novo i do danas nečuvano. Cic. Pro Lig. I 1.

Nuda veritas — Gola (čista) istina. Hor. Carm. I 24, 7.

Nudis verbis — Golim tj. jasnim riječima. Bez izmotavanja.

Nudo detrahare vestimenta me iubes — Nalazeš mi da gologa svučem. Plaut. Asin. I 1, 92.

Nudum latro transmittit — Gologa razbojnik propušta. Sen. Ep. 14, 9.

Nulla calamitas sola — Nijedno zlo ne dolazi samo. Philippi II 50.

Nulla dies sine linea — Nijedan dan bez crte tj. retka. Plin. Nat. hist. 35, 56. Svaki dan treba nešto raditi.

Nulla fere causa est, in qua non femina litem moverit — Nema gotovo nijedne pravde, koju nije izazvala žena. Iuv. Sat. VI 242.

Nulla poena sine lege — Kažnjivo je samo ono što zakon kao takovo označuje, i to se ima opet kazniti samo onakovom kaznom kakovu određuje zakon. Vidi: **Nullum crimen...**

Nulla praecepta firma et stabilia — Nema stalnih i nepromjenljivih propisa. Cic. De off. I 2, 6. Sve se može promijeniti.

Nulla regula sine exceptione — Svako pravilo ima izuzetaka.

Nulla salus bello — Nema u ratu spasa. Verg. Aen. XI 362.

Nulla salus sine virtute, nulla virtus sine labore — Nema spasa bez vrline, nema vrline bez rada.

Nullum crimen sine lege — Kažnjivo je samo ono što zakon kao takovo određuje. Vidi: **Nulla poena...**

Nullum erit tempus hoc amisso — Neće biti drugog vremena, ako ovo prođe. Vrijeme se ne vraća.

Nullum est iam dictum, quod non sit dictum prius — Ništa se više ne može reći, što već prije nije bilo rečeno. Ter. Eun. Prolog. 41.

Nullum magnum ingenium sine mixtura dementiae fuit — Nema velikih umova bez natruhe ludosti. Sen. De tranq. animi 17, 10.

Nullus est liber tam malus, ut non aliqua parte prosit — Nijedna knjiga nije tako loša, da bar u nečem ne koristi. Plin. Ep. 3, 5.

Numerantur enim sententiae, non ponderantur — Glasovi se broje, a ne važu. Plin. Ep. 2, 12, 5.

- Numero deus impare gaudet** — Bog se raduje neparnom broju. Verg. Buc. VIII 75. Svakog dobra ima po tri. Do tri puta Bog pomaže.
- Numerus clausus** — Ograničen broj (na pr. na kojem fakultetu ograničen broj slušača).
- Numquam edepol temere tinuit tintinnabulum** — Zvono nikad ne zazvoni slučajno. Plaut. Trin. IV 2, 162. Zvona zvone, jer su potezana. Nar. posl.
- Numquam malum malo curatur** — Nikad se zlo ne liječi zlim.
- Numquam retrorsum** — Nikada natrag. Lozinka Ciceronova. Nalazi se i u grbu nekadašnjeg Westfalskog kraljevstva.
- Numquam te fallant animi sub vulpe latentes** — Ne umaklo ti nikad, kako lisiče ljudi. Hor. Ars poet. 437. Ako te zli pozivaju, nemoj ih slijediti.
- Nunc aut nunquam** — Sad ili nikad.
- Nunc dubitatio exempta est** — Sad je nestalo sumnje. Sad mi je sve jasno.
- Nunc est bibendum, nunc pede libero pulsanda tellus** — Sad valja piti, sad veselo nogom tapkati po zemlji. Hor. Carm. I 37, 1 i 2. (Upotrebljava se kad se nečemu neobično veselimo.)
- Nunc quidem paululum a sole...** — Makni mi se malo sa sunca. Cic. Tusc. V 32, 92.
- Nunc vino pellite curas** — Sad odgonite brige vinom. Hor. Carm. I 7, 31. Neka nas vino razveseli!
- Nusquam est, qui ubique est** — Nigdje nije onaj, koji je svagdje. Sen. Ep. 2, 2.
- Nutrimmentum spiritus** — Hrana duha. Natpis na biblioteci u Berlinu.
- Nutritur vento, vento restinguitur ignis** — Oganj se hrani vjetrom, vjetrom se gasi oganj. Ov. Rem. am. 807.

- O altitudo!** — O dubino! Sv. Pavao Rimljanima XI 33. Kaže se kad se koja tajna ne da razjasniti.
- Obiter dicta** — Uzgred budi rečeno.
- Obscurum per obscurius** — Nejasno (objašnjavati još) nejasnijim.
- Obsequium amicos, veritas odium parit** — Popuštanje stvara prijatelje, istina mržnju. Ter. Andr. I 1, 41. Ljudi ne vole da o sebi čuju istinu.
- Obstiqui, steteruntque comae et vox faucibus haesit** — Zapanjio sam se, naježila mi se kosa i riječ mi je zapela u grlu. Verg. Aen. II 774.
- Obtrectatio et livor pronis auribus accipiuntur** — Opadanje i zavist slušaju se otvorenih ušiju. Tac. Hist. I 1.
- Occasio facit furem** — Prilika čini tata. Philippi II 59.
- Occidit miseros crambe repetita magistros** — Podgrijani kelj ubija jadne učitelje. Iuv. Sat. VII 154. Ne govori neprestano isto.
- Oculi avidiores sunt quam venter** — Oči su lakomije nego želudac.
- Oculi mei semper ad Dominum** — Moje su oči uvijek obrnute prema Gospodinu. Psalam 24, 15.
- Oculos habent et non vident** — Imaju oči a ne vide. Psalam 115, 5. Vidi: **Aures habent...**
- Oderint, dum metuant** — Neka me mrze, samo neka se boje. Citat iz Akcijeve tragedije Atrej, a spominje ga Cic. De off. I 28, 97. Svetonije kaže da je to bilo geslo cara Kaligule, (Cal.

- 30), a da je car Tiberije govorio slično: **Oderint, dum proberint**, što znači: Neka mrze, samo neka odobravaju (Tib. 59).
- Oderunt hilarem tristes, tristemque iocosi** — Mrze veselog žalosni, a žalosnog šaljivci. Hor. Ep. I 18, 89.
- Oderunt peccare boni virtutis amore** — Dobri neće da griješe iz ljubavi prema kreposti. Hor. Ep. I 16, 52.
- Odi profanum vulgus et arceo** — Mrzim prostačku svjetinu i odbijam je. Hor. Carm. III 1. 1.
- O fallacem hominum spem** — Kako je varava ljudska nada. Cic. Orat. 3, 2.
- O felicem matrem tuam, quae te talem pepererit!** — O sretne li matere tvoje, koja te takova rodila. Petron. 94.
- O fortunate adolescens, qui tuae virtutis Homerum praeconem inveneris** — O sretni mladiću, što si našao Homera za glasnika tvoje hrabrosti. Cic. Pro Arch. 10. Te je riječi, kaže Cicero, izgovorio Aleksandar Veliki kad je stupio u Sigeju pred grob Ahilov.
- O imitatores, servum pecus** — O oponašatelji, rop-sko leglo. Hor. Ep. I 19, 19.
- Olet lucernam** — Zaudara po uljanici. To je noćni (mračni) posao.
- Oleum adde camino** — Dodaj ulje ognjištu. Hor. Sat. II 3, 321. Lijevaj ulje u vatru.
- Oleum et operam perdidit** — Izgubio sam ulje i trud. Plaut. Poen. I 2, 119. Trud mi je bio uzaludan.
- Olim meminisse iuvabit** — Jednom će biti ugodno sjećati se i toga. Verg. Aen. I 203. Vidi: **For-san et haec...**
- Olla male fervet** — Lonac slabo kipi. Petr. 38, 13. Kaže se kad lonac neće da prekipi ili kad nekom više ne ide sjajno.

- O mihi praeteritos referat si Iuppiter annos** — Ah, da mi Jupiter povрати prošle godine. Verg. Aen. VIII 560.
- O miseras hominum mentes, o pectora caeca** — O bijedni umovi ljudski, o slijepa srca. Lucret. De nat. rer. II 14.
- Omitte haec!** — Pusti to!
- Omne animal ex ovo** — Sve živo potječe iz jajeta.
- Omne animal se ipsum diligit** — Svako živo biće ljubi samo sebe. Cic. Fin. V 9, 24.
- Omne capax movet urna nomen** — Svako ime pokreće prostrana žara. Hor. Carm. III 1, 16. Udes svakog čovjeka nalazi se u prostranoj žari sudbine.
- Omne ignotum pro magnifico** — Sve što je nepoznato smatra se veličajnim. Tac. Agric. 30.
- Omne crede diem tibi diluxisse supremum** — Vjeruj da ti je svaki dan svanuo kao zadnji. Hor. Ep. I 4, 13.
- Omne nimium nocet** — Sve što je previše škodi.
- Omne principium grave** — Svaki je početak težak.
- Omne, quod non est ex fide, peccatum est** — Gri-jeh je sve što nije prema vjeri. Sv. Pavao: Rimljanima 14, 23.
- Omnes eodem cogimur** — Svi bivamo na isto mjesto gonjeni. Hor. Carm. II 3, 25. Svi ćemo umrijeti.
- Omne simile claudicat** — Svaka poredba hramlje tj. nijedna ne pristaje u svakom slučaju.
- Omnes mortales sese laudatier optant** — Svi ljudi žele da ih se hvali. Enn. Ann. fr. 403.
- Omnes una manet nox** — Sve nas čeka jedna noć. Hor. Carm. I 28, 15.
- Omne supervacuum pleno de pectore manet** — Čega je srce prepuno to izlazi na usta. Hor. Ars poet. 237. Od suviška srca govore usta.
- Omne trinum bonum** — Tri puta Bog pomaže.

Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci — Sve je glasove odnio onaj koji je pomiješao korisno s ugodnim. Hor. Ars poet. 343. Vidi Dodatak: Curiosa: Tačka kao riječ.

Omnia ad Dei gloriam — Skraćeno: **O. A. D. G.** — Sve na slavu Božju.

Omnia ad manus succedunt — Sve mi polazi od ruke.

Omnia autem, quae secundum naturam fiunt, sunt habenda in bonis — Sve pak, što se događa po prirodi, treba smatrati dobrim.

Omnia casus agit: consultum fata sequuntur;

Cedamus fati: omnia casus agit — Sve ravna slučaj; po odluci se ravna sudbina, pokorimo se sudbini, sve ravna slučaj. Luxorius: Versus serpentini. Anthologia Latina 227.

Omnia causa fiunt — Sve ima svoj razlog.

Omnia conanda docilis sollertia vincit — Sve napore svladava naučljiva vještina. Manil. I 93.

Omnia cum Deo — Sve s Bogom.

Omnia levi momento pendent — Sve ovisi o neznatnom razlogu. Liv. II 7, 10.

Omnia mala exempla ex rebus bonis orta sunt — Svi su zli primjeri nastali iz dobrih stvari. Sall. Cat. 51, 27.

Omnia mea mecum porto — Sve svoje nosim sa sobom. Latinski prijevod gesla grčkog filozofa Bijanta.

Omnia mors poscit. Lex est, non poena, perire — Smrt zahtijeva sve nas. Zakon je, a ne kazna, da moramo umrijeti. Seneca Anthologia Latina 1, 7.

Omnia mutantur nihil interit — Sve se mijenja, ništa ne propada. Ov. Met. XV 165.

Omniaque orta occidunt et aucta senescunt — Sve što je postalo propada i što je doraslo stari. Sall. Iug. 2.

Omnia post obitum fingit maiora vetustas, Maius ab exsequiis nomen in ora venit — Starina čini sve poslije smrti većim i tek poslije pogreba čovjek postaje slavniji. Prop. IV 1, 23—4.

Omnia praeclara rara — Sve odlično je rijetko. Cic. Lael. 21.

Omnia, quae sunt, aliquando coeperunt — Sve što jest, jednom je počelo. Sve ima svoj početak.

Omnia sub leges mors vocat atra suas — Crna smrt podređuje sve pod svoje zakone. Consolatio ad Liviam 360.

Omnia sunt hominum tenui pendentia filo — Sve ljudsko visi o tankoj niti. Ov. Pont. IV 3, 35.

Omnia sunt inter eos communia — Kod njih je sve zajedničko.

Omnia vertuntur — Sve se mijenja. Prop. II 8, 7.

Omnia vertuntur: certe vertuntur amores,

Vinceris aut vincis, haec in amore rotast — Sve se mijenja: sigurno se mijenjaju i ljubavi, ili bivaš pobijeđen ili pobjeđuješ, tako se vrti kolo ljubavi. Prop. II 8, 7—8.

Omnia vincit amor — Ljubav sve pobjeđuje. Verg. Buc. 10, 69.

Omnibus telis fortunae proposita est vita nostra — Naš je život izvrnut svemu oružju sreće. Mi smo igračka sudbine.

Omni malo Punico inest granum putre — U svakoj je punskoj jabuci trula jezgra. U svakom žitu ima kukolja.

Omnis amans amens — Svaki je zaljubljenik lud.

Omnis ars imitatio est naturae — Svaka je umjetnost nasljedovanje prirode.

Omnis festinatio tarda est — Svaka je hitnja spora. Curt. IX 9, 12.

Omnis homo mendax — Svaki je čovjek lažljiv. Psalam 116, 11.

- Omnium rerum, heus, vicissitudo est** — Jao, sve se izmjenjuje. Ter. Eun. II 2, 45.
- Omnium rerum principia parva sunt** — Počeci svih stvari su maleni. Cic. De fin. V 21, 58.
- Omnium vitiorum fundamentum avaritia est** — Škrtošt je osnov svih zala. Sen. Contr. 2, 7.
- Ope et consilio** — Zborom i tvorom.
- Opera et studio** — Marom i nastojanjem.
- Oportet esse, ut vivas, non vivere, ut edas** — Jest treba da živiš, ne živjeti da jedeš. Auct. ad Herenn. IV 28, 39.
- Oportet est mala herba** — Treba je zla biljka. Pod silu nešto raditi je teško.
- Opposita iuxta se posita eo magis elucescunt** — Oprečno postavljeno jedno uz drugo tim više otkače.
- O praeclarum ovium custodem lupum** — Divan bi čuvar ovaca bio vuk. Cic. Phil. III 11, 27.
- Optima fide** — U najboljoj vjeri. U najboljoj nakani.
- Optima forma** — Na najbolji način.
- O quantum est in rebus inane** — O, koliko je ništavosti u svijetu. Pers. Sat. I 1.
- Ora et labora** — Moli se i radi.
- Ora pro nobis** — Moli za nas.
- Oratio pro domo** — Govor u vlastitu korist.
- Oratio quae habet sensus, facile in sensus et mentes hominum intrat** — Što ide od srca, lako dolazi k srcu.
- Oratio sine malis est avis sine alis** — Govor bez pogrešaka je ptica bez krila. Lichtenberg.
- O sancta simplicitas!** — O sveta bezazlenosti! To je navodno uskliknuo Hus 1415 na lomači, kad je vidio gdje neki seljak nosi komad drva na lomaču.
- Ossa atque pellis totus est** — Na njemu je samo kost i koža. Plaut. Aul. III 6, 28.

- O tempora, o mores!** — O vremena, o običaji! Cic. Cat. I 1.
- Otium cum dignitate** — Časna povučenost. Cic. Pro Sext. 45.
- O tuam mansuetudinem** — O ti dobroćudni glupane.
- Ovem committere lupo** — Povjeriti ovcu vuku. Ter. Eun. V 1, 16.
-

Paeta conventa — Sklopljeni ugovori. Tako se pored ostaloga zove i ugovor što su ga god. 1102 sklopili hrvatski velikaši s mađarskim kraljem Kolomanom.

Paeta dant leges — Ugovori obvezuju sklapatelje kao zakoni.

Paeta sunt servanda — Ugovore treba obdržavati.

Pactolus tibi fluat! — Neka ti teče Paktol (tj. rijeka puna zlata). Želim ti svako obilje.

Paete, non dolet — Pete, to ne boli! Plin. Ep. III 16. Car Klaudije osudio je radi bune na smrt Cecinu Peta. Kad se ovaj kolebao ubiti, njegova je žena Arija sebi bodežem probola prsi, izvadila bodež i predala ga mužu s gornjim riječima.

Pallida Mors aequo pulsat pede pauperum tabernas regumque turres — Blijeda smrt nepristrano kuca na kolibice siromaha i kule kraljeva. Hor. Carm. I 4, 13.

Panem et circenses — Kruha i igara. Riječi pune prezira, što ih Juvenal Sat. X 81 dobacuje rimskoj svjetini, jer na foru više ništa ne traže osim žita i besplatnih igara u cirkusu.

Parcam verbis, gratuita sunt — Štediću riječi, uzaludne su. Plin. Ep.

Pares cum paribus facillime congregantur — Jednak se s jednakim najlakše udružuje. Cic. Cato 3, 7.

Pares inter pares — Jednaki među jednakima.

Par nobile fratrum — Plemeniti bratski par. Hor. Sat. II 3, 243. Našla vreća zakrpu. (Obično se kaže u ironiji).

Par pari refertur — Jednako se jednakim vraća. Oko za oko, zub za zub.

Par pari respondere — Vraćati milo za drago. Cic. Ad. Att. 16, 7, 6.

Pari passu — Jednakim korakom.

Parsimonia est magnum vectigal — Štednja je velik dohodak. Cic. Parad. VI 3, 49.

Parta tueri — Stečeno znati očuvati. Ov. Ars am. 2, 13.

Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus — Tressu se brda, a rodiće se smiješan miš. Hor. Ars poet. 139. Mnogo vike ni za što.

Parum refert — Malo je stalo do toga.

Parva do, ut mihi magna remittantur — Dajem malo da mi se mnogim uzvraća. Vidi: **Quisquis magna...**

Parva saepe scintilla contempta magnum excitavit incendium — Često malena, prezrena iskra prouzroči velik požar. Curt. VI 3, 1.

Pastor fidus animarum fidelium — Vjeran pastir vjernih duša.

Pater familias — Glava kuće. Domaćin. Otac porodice.

Pater patriae — Otac otadžbine.

Pater peccavi — Oče sagriješio sam. Ev. Luka 15, 18 i 21.

Patria est, ubicumque est bene — Domovina je tamo, gdje ti je dobro. Ovu po svoj prilici Pakuvijevu rečenicu spominje Cic. Tusc. V 37.

Patriae quis exsul se quoque fugit? — Tko je pobjegao ispred sebe, i ako je otišao iz otadžbine? Hor. Carm. II 16, 19—20.

Patriae solum omnibus carum est — Domaća je gruda svakomu mila. Cic. Cat. IV 7.

- Pauca, sed bona** — Malo stvari, ali dobrih.
- Pauci, quos aequus amavit Juppiter** — Malo je njih koje je ljubio pravični Jupiter. Verg. Aen. VI 129—30. Kaže se o ljudima osobito nadarenim i vrlo sretnim.
- Paulatim longius itur** — Pomalo dolazi se dalje.
- Paulo maiora canamus** — Pjevajmo o malo većim tj. važnijim i ozbiljnijim stvarima. Verg. Buc. IV 1.
- Pauper ubique iacet** — Siromah leži posvuda na tlu. Ov. Fast. I 218.
- Paupertas impulit audax** — Smjelo siromaštvo me nagna, (da pravim stihove). Hor. Ep. II 2, 51. Siromaštvo nagoni čovjeka na mnoge stvari, koje inače ne bi radio.
- Paupertas mordet** — Siromaštvo boli.
- Paupertas non est probro** — Siromaštvo nije sramota.
- Paupertas nulli malum est nisi repugnanti** — Siromaštvo je zlo jedino za onoga koji mu se protivi. Sen. Ep. 123, 16.
- Paupertas tolerabilis est, si ignominia absit** — Siromaštvo se može podnositi, ako je bez sramote.
- Pax Cererem nutrit, pacis alumna Ceres** — Mir hrani Cereru, Cerera je hranjenica mira. Ov. Fast. I 704. Cerera je božica poljodjelstva. Dakle: U miru evate poljodjelstvo.
- Pax paritur bello** — Mir se sprema ratom. Corn. Nep. Epam. 5.
- Pax vobiscum** — Mir s vama. Ev. Ivan 20, 19.
- Peccare hominis est** — Griješiti je svojstvo čovjeka. Hieron. Contra Rufin. III 33.
- Peccare licet nemini** — Nitko ne smije griješiti. Cic. Parad. III 1.
- Peccatur intra et extra** — Vidi: *Iliacos intra...*

- Pectus est enim quod disertos facit** — Srce je ono, koje čini rječitim. Quint. De inst. or. X 7, 15. Kad je srce puno, govore usta.
- Pecuniam amico credens fert damnum duplex; Argentum enim et sodalem perdidit simul** — Tko posudi novaca prijatelju snosi dvostruku štetu, jer je izgubio novac i ujedno druga.
- Pedem summis digitis suspendit** — Ide kao po jajima.
- Pede Poena claudio** — Kazna s hromom nogom. Hor. Carm. III 2, 32. Vidi: **Raro anteceden-tem...**
- Pendent opera interrupta** — Stoje prekinuti radovi. Verg. Aen. IV 88.
- Per accidens** — Slučajno.
- Per acclamationem** — Izvikivanjem. Jednoglasno.
- Per angusta ad augusta** — Poteškoćama do slave.
- Per ardua ad astra** — Po teškom putu do zvijezda tj. do slave.
- Per aspera ad astra** — Trnovit je put do zvijezda ili do slave.
- Per capita** — Po glavama. Po broju lica.
- Per casum obliquum** — Krivim putem. Stramputicom.
- Perditio tua, Israel** — Propast tvoja Izraele. Osea 13, 9. Obično se kaže: **Perditio tua ex te, Israel** — Propast tvoja iz tebe, Izraele.
- Pereat mundus** — Vidi: **Fiat iustitia...**
- Peregrinus in patria** — Tuđinac u domovini. Koji živi u svojoj zemlji, a ne pozna je.
- Per extensum** — Na dugo i široko.
- Per fas et nefas** — Pravom i nepravom. Svim sredstvima.
- Perfectum est** — Svršeno je. Gotovo je.
- Perfer et obdura!** — Podnesi i trpi! Ov. Ars am. II 178.

- Periculum in mora** — Pogibao je u odlaganju. Prema: Liv. XXXVIII 25, 13.
- Perinde ac cadaver** — Kao lešina. (Osnivač Isusovačkog reda zahtijeva da se članovi tog reda pokoravaju kao lešine izuzevši slučajeve koji se protive savjesti).
- Per iocum** — Iz šale (nešto reći ili učiniti).
- Per longum et latum** — Na daleko i široko.
- Per maiora (vota)** — Većinom glasova.
- Per mandatarium** — Po opunomoćeniku.
- Per me equidem sint omnia protinus alba** — Što se mene tiče neka sve bude odmah bijelo. Pers. 1, 110. Neka od ribe bude rak.
- Per me licet** — Što se mene tiče slobodno je.
- Per nefas** — S nepravom.
- Per obliquum** — Zaobilaznim putem.
- Per pedes apostolorum** — Pješke (putovati kao apostoli).
- Perpetuum mobile** — Stroj koji bi se, pošto je jednom stavljen u gibanje, sam svojom energijom i bez tuđe pomoći vječno gibao.
- Per quidquid deorum est** — Tako mi svih bogova.
- Per risum multum poteris cognoscere stultum** — Po mnogom smijehu moći ćeš prepoznati luđaka. Luđak se suviše smije.
- Persaepe accidit ut utilitas cum honestate certet** — Često se događa, da se korisno bori s častnim.
- Per scrutinium** — Tajnim glasovanjem.
- Persona grata** — Draga osoba. Uvažena ličnost.
- Persona gratissima** — Vrlo draga osoba. Vrlo uvažena ličnost.
- Persona infamis** — Zloglasna osoba. Osoba na zlu glasu.
- Persona ingrata** — Nezahvalna osoba. Neugodna osoba.

- Per tot discrimina rerum** — Vidi: **Per varios casus**...
- Per turnum** — Po redu.
- Per varios casus, per tot discrimina rerum** — Kroz raznolike slučajeve, kroz tolike nezgode. Verg. Aen. I 204.
- Pestis in amicitia pecuniae cupiditas** — Požuda za novcem je propast prijateljstva.
- Petere licet** — Moliti je dopušteno.
- Petimusque damusque vicissim** — Vidi: **Hanc veniam**...
- Pia desideria** — Skromne želje.
- Pia fraus** — Skromna, bezazlena prijevara. Ov. Met. IX 711.
- Pictoribus atque poetis quidlibet audendi semper fuit aequa potestas** — Slikari i pjesnici smjeli su se uvijek odvažiti na što mu drago. Hor. Ars poet. 9—10.
- Pictus masculus** — Tobožnji muškarac. Lutka u tudim rukama.
- Pigra massa** — Lijena gromada. Lijenština.
- Pipere qui abundat, oleribus miscet piper** — Tko ima u izobilju papra i zelje papri. Publ. Syr. 646.
- Piscem natare docet** — Uči ribu plivati. Kaže se kad netko daje savjete onome, koji je u onoj stvari vještak.
- Pisces magni parvulos comedunt** — Velike ribe male proždiru.
- Pisces natare oportet** — Riba mora plivati. Petron. 39. Time se želi reći da treba piti kad se najedemo ribe.
- Plane qualis dominus, talis et servus** — Kakav gospodar takav je sluga. Petron. 58, 3.
- Plaudite cives!** — Pljeskajte građani! — Ovako su glumci u rimsko doba na kraju drame pozivali građane na pljeskanje.

- Plaustrum perculi** — Oborio sam teretna kola.
Plaut. Epid. IV 2, 22. Odbio sam bačvi dno.
- Pleno iure** — S punim pravom.
- Pleno titulo** — Punim naslovom. Skraćeno: **P. T.**
- Plenus venter facile de ieiuniis disputat** — Pun trbuh lako raspravlja o postu. Hieron. Ep. 58, 2. Lasno je s punim trbuhom post hvaliti. Nar. posl.
- Plenus venter non studet libenter** — Pun trbuh ne uči rado. Kad se čovjek najede, ne voli sjesti uz knjigu.
- Plurima vota valent** — Većina glasova vrijedi.
- Plusculum se invitavit** — Malo više je gucnuo. Zavrrio je odviše u čašu. Plaut.
- Plus paulo adbibi** — Malo sam više gucnuo. Gell. II 22, 25.
- Plus potest, qui plus valet** — Više može onaj koji je jači. Plaut. Truc. IV 3, 38. Tko je jači, taj i tlači. Nar. posl.
- Plus quam possis audere** — Usuditi se više nego možeš. Quint. I 1, 32.
- Plus ultra** — Uvijek na više. Od Karla V lozinka španjolskih vladara.
- Poculum mane haustum, restaurat animum exhaustum** — Čaša ispita ujutro oporavlja klonulu dušu.
- Poenā potest demi, culpa perennis est** — Kazna se može skinuti, krivnja je trajna. Ov. Ex Ponto I 1, 64.
- Poeta nascitur, orator fit** — Pjesnik se rađa pjesnikom, govornik postaje govornikom. Govornništvo možeš naučiti, ali pjesnički dar mora čovjeku biti prirodan.
- Pollice verso** — Obrnutim palcem. Kod gladijatorskih igara se pobijedeni obraćao na svjetinu moleći milost. Ako bi car obrnuo palac k zemlji, pobjednik bi ga ubio.

- Poni inter duo pericula** — Dospjeti među dvije vatre. Sen. Rh. Contr. I 1 p. 71.
- Pontifex maximus** — Vrhovni svećenik. Papa.
- Posito, sed non concessio** — Uzmimo da je tako, no ja ne vjerujem.
- Post coenam iace et pausa, nec i nec sta sine causa** — Poslije jela leži i odmaraj se i ne idi ni ne stoj bez razloga.
- Post coenam stabis, seu passus mille meabis** — Poslije jela stoj, ili se prošeći tisuću koraka. (Regimen sanitatis Salernitanum 1673).
- Post equitem sedet atra cura** — Iza jahača sjedi crna briga. Hor. Carm. III 1, 40. Kamo čovjek, tamo briga.
- Posteriores cogitationes sapientiores solent esse** — Kasnije su misli obično mudrije. Cic. Phil. XII 2, 5.
- Post festum** — Poslije svečanosti. Prema grčkom u Platonovu Gorgiji 1. Prekasno.
- Post hoc, ergo propter hoc** — Poslije toga, dakle radi toga.
- Post hoc non est propter hoc** — Poslije toga ne znači zbog toga.
- Post iuseculum purum** — Poslije juhe čisto (vino treba piti).
- Post malam segetem serendum est** — Poslije loše žetve treba ipak opet sijati. Sen.
- Post memoriam hominum** — Od pamtivijeka. Od vajakada.
- Post mortem nihil est** — Poslije smrti nema ništa. Sen. Troades 398.
- Post nubila Phoebus** — Iza oblaka dolazi Feb. Poslije kiše sunce.
- Post tot discrimina rerum** — Nakon tolikih nezgoda. Vidi: *Per varios casus...*

Potest taurum tollere, qui vitulum sustulerit — I bika će moći nositi onaj, koji ponese tele. Petron. 25, 6. Vježbom se jača snaga.

Potior est certus praesens fructus quam futuri spes incerta — Bolji je siguran sadašnji plod, nego neizvjesna nada u buduću. Fronto p. 102 a. Bolji je vrabac u ruci nego golub na krovu.

Potior est, qui prior est — Tko prvi dođe, prvi melje.

Potius amicum quam dictum perdere — Bolje je izgubiti jednog prijatelja nego dosjetku. Quint. De inst. orat. VI 3, 28.

Potius mori quam foederi — Bolje je umrijeti nego se okaljati. Kardinal Jakov Portugalski († 1459).

Practica est multiplex — Iskustvo je mnogovrsno.

Praecipitate moras — Brzo na posao! Verg. Aen. VIII 443.

Praedicare, ut aiunt, de Remo et Romulo — Početi govoriti o Romulu i Remu. Cic. Leg. I 3, 8. Od Adama i Eve.

Praemissis praemittendis — Pretpostavivši ono što treba pretpostaviti. Na pr. naslov i sl. U okružnicama mjesto natpisa. Većinom skraćeno: P. P.

Praemisso titulo — Pretpostavivši naslov. Skraćeno: P. T.

Praemium virtuti et pietati — Nagrada za krepost i pobožnost. Misao vodilja reda sv. Ivana Luteranskoga.

Praesente medico nihil nocet — U nazočnosti liječnikovo ništa ne škodi.

Praesentem monstrat quaelibet herba Deum — Svaka travka svjedoči o nazočnosti Božjoj.

Praesenti ne credas fortunae — Ne vjeruj nazočnoj sreći. Liv. XLV 8, 6. Ne hvali dana prije noći.

Praeter speciam sapit (ili: callidus est) — Nije on tako lud, kako izgleda.

Praeter speciem stultus est — Gluplji je, nego što izgleda. Plaut. Most. IV 2, 49.

Precibus est locus — Dobra je riječ uvijek umjesna.

Pretium laborum non vile — Ne malena nagrada za napore. Geslo austrijskog reda Zlatnog runa.

Prima facie — Na prvi pogled.

Prima haec est ultio, quod se iudice nemo nocens absolvitur — To je prva kazna, da se nijedan krivac ne može osloboditi od suca. Iuv. Sat. XIII 2—3.

Prima luce — U ranu zoru.

Primo loco — Na prvom mjestu.

Primum vivere, deinde philosophari — Najprije živjeti, onda filozofirati.

Primus inter pares — Prvi među jednakima.

Primus omnium — Prvi od svih.

Primus veniens primus molet — Tko prvi dođe, prvi će mljeti. Manutius.

Princeps legibus solutus — Vladareva je osoba nepovrediva. Englezi kažu: Kralj ne može učiniti nikakovu nepravdu.

Principia omnium rerum sunt parva — Počeci svih stvari su maleni. Vidi: *Omnium rerum...*

Principibus placuisse viris non ultima laus est — Svidjeti se odličnim muževima nije najgora hvala. Hor. Ep. I 17, 35.

Principiis consentit exitus — Svršetak se slaže s početkom.

Principiis obsta! — Opri se zarana (bolestima, požudama itd.) Ov. Rem. am. 92.

Principium dimidium totius — Početak je polovica čitavoga.

Principium dulce est, sed finis amoris amarus — Početak je ljubavi sladak, ali svršetak je gorak. Ov. Ars am. I 57.

Prisca iuvent alios, ego me nunc denique natum gratulor — Staro neka se mili drugima, ja si čestitam, što sam se istom sada rodio.

Pro aris et focis (certamen) — Borba za žrtvenike i ognjišta. Cic. Nat. deor. III 40, 94. Borba za domaću grudu.

Proba merx facile emptorem reperit — Dobra roba lako kupca nađe. Plaut. Poen. I 2, 129.

Probatum est — Iskušano je. Dokazano je. Pomaže.

Probitas laudatur et alget — Poštenje se hvali ali mrzne. Iuv. Sat. I 74. Poštenje se rado hvali, ali ne nailazi na priznanje. Pošteni ljudi u zimi zebu, kaže Juvenal za svoje savremenike.

Pro bono pacis — Za dobro mira.

Pro continuatione — Kao nastavak.

Pro copia — Kao prijepis.

Procul absit! — Bio on daleko odavle!

Procul a Iove, procul a fulmine — Daleko od Jupitera, daleko od munje. Gundulić izriče tu misao u svom Osmanu I 78 ovako:

a u visocieh gora vrhe
najprije ognjeni tries udari.

Što je tko na višem položaju, to više je izvrgnut napadajima. Slično je: **Saepius ventis...**

Procul negotiis — Vidi: **Beatus ille...**

Pro deo, rege et patria — Za Boga, kralja i otadžbinu.

Pro domo sua — U svoju korist. Prema govoru Ciceronovu, kojemu je bio zapravo naslov De domo sua.

Pro et contra — Za neku stvar i protiv nje.

Profert cornua vultur — Jastreb pruža rogove, Claud. In Eutr. I 352. Veli se za nešto nemoćuće.

Pro forma — Samo za oko. Za izliku.

Pro futuro — Za budućnost.

Proh, pudor! — Jao sramote! Mart. X 68, 6.

Proles sine matre creata — Dijete bez majke rođeno. Ov. Met. II 553. Montesquieu je gornje riječi metnuo kao motto svom djelu »De l'esprit des lois«, da naznači, kako nije imao uzora.

Pro libito — Po volji.

Pro memoria — Za spomen. Spomenica. Za sjećanje.

Promissa solvito! — Obećanja ispunjavaj!

Promoveatur, ut amoveatur — Neka bude promaknut, da bude maknut.

Pro optimo est minime malus — Najboljim držimo onoga, koji je najmanje zao. Sen. De tranquill. VII 4.

Pro parte — Od svoje strane.

Pro patria — Za domovinu.

Pro praeterito — Za prošlo. Za prošlost.

Propria laus sordet — Samohvala smrdi.

Propria manu — Vlastitom rukom. Vlastoručno. Skraćeno: **M. P.**

Pro primo — U prvom redu. Najprije.

Proprio Marte — Vlastitom snagom. Bez pomoći.

Proprio motu — Vlastitom pobudom. Sam od sebe.

Propter bonum pacis — Za dobro mira.

Propter ignorantiam — Radi neznanja.

Pro quota — Razmjerno.

Pro rata (sc. parte) — Razmjerno.

Pro secundo — U drugom redu. Drugo.

Prospera alea uti — Imati sreće u igri. Suet. Caes. 41.

Pro studio et labore — Za trud i posao.

Providentiae memor — Sjećajući se Providnosti. Geslo saske krune.

Proximus esto bonis, si non potes optimus esse — Budi najbliži dobrima, ako ne možeš biti najbolji. Cato Mon. 8.

Proximus est sibi quisque — Svak je sebi najbliži.

- Proximus sum egomet mihi** — Ja sam sâm sebi najbliži. Ter. Andr. IV 1, 12.
- Pruriunt pugni** — Svrbe me šake. Nekoga ću istući. Erasmus.
- Publicum meritorum pretium** — Javna nagrada za zasluge. Geslo madžarskog reda Sv. Stjepana.
- Pueri puerilia tractant** — Djeca se bave djetinjarijama. Vidi: **Sunt pueri...**
- Pulehrum est digito monstrari et dicier: hic est** — Lijepo je kad na tebe pokazuju prstom i kažu: To je on. Pers. Sat. I 28.
- Pulsate et aperietur vobis** — Kucajte i otvoriće vam se. Ev. Luka XI 9.
- Pulvis et umbra sumus** — Mi smo prah i sjena. Hor. Carm. IV 7, 16.
- Punctum litis** — Prijeporna tačka.
- Punctum saliens** — Tačka koja skače. Glavna stvar oko koje se sve vrti.
- Punica fraus** — Punska prijevara. Liv. XXII 48.
- Puras Deus, non plenas aspiciit manus** — Bog gleda jesu li ruke čiste a ne jesu li pune. Publ. Syr.

Quae culpae soles, ea tu ne feceris ipse — Što običavaš koriti, toga da nijesi činio sam. Cato Dist. I 30.

Quae mala sunt hominum rebus tria maxima, scire Quæris? habe paucis: femina, flamma, fretum — Želiš li znati, koja su tri najveća zla za čovjeka? Evo ukratko: žena, požar, poplava! Joh. Secundus.

Quae medicamenta non sanant, ferrum sanat, quae ferrum non sanat, ignis sanat — Što ljekarije ne izliječe, izliječi nož, što nož ne izliječi, izliječi vatra.

Quae mutatio rerum — Kolike li promjene.

Quae nocent, docent — Što škodi, uči. Šteta čovjeka opameti.

Quaerenda pecunia primum, virtus post nummos — Najprije novac, onda krepost. Ironički Hor. Ep. I 1, 54.

Quale vinum, tale Latinum — Kakvo vino, takva latinština. — Donosio domaćina pred gosta redovnika najprije loše, pa bolje i konačno vrlo dobro vino. Gost je govorio: **Bonus vinus**, pa **Bonus vinum** i napokon ispravno **Bonum vinum**. Odatle je nastala gornja uzrečica.

Qualis artifex pereo! — Kakav umjetnik pogibam! To su bile po Suet. Nero 44 posljednje riječi Neronove.

Qualis dominus, talis et servus — Kakav gospodar, takav i sluga. Petron. 58, 3.

Qualis pater, talis filius — Kakav otac, takav sin.
Qualis rex, talis grex — Kakav kralj, takav narod.
Qualis vir, talis oratio — Kakav muž, takav način govora.

Quam quisque norit artem in hac se exerceat — Što je tko izučio time neka se bavi. Cic. Tusc. I 18, 41.

Quando conveniunt Margreta, Sibylla, Camilla, Garrire incipiunt et ab hoc, et ab hac, et ab illa — Kad se sretnu Katica i Janica i Anica, počnu brbljati i o ovome i o onome i o svačemu. Taubmann († 1613).

Quandoque bonus dormitat Homerus — Katkada spava i dobri Homer. Hor. Ars poet. 359. I najgenijalniji čovjek može katkada biti nemaran.

Quantilla prudentia — Skraćeno mjesto: **An nescis, mi fili, quantilla prudentia regatur orbis?** — Vidi pod: **Nescis, mi fili...**

Quantum est, quod nescimus! — Koliko mi toga ne znamo!

Quantum habebis, tantum eris — Koliko ćeš imati toliko ćeš vrijediti. August. De disc. Christ. 11, 12.

Quantum mutatus ab illo — Koliko drukčiji od onoga! Verg. Aen. II 274. Tako je kliknuo Eneja, kad je ugledao u snu Hektora pokrivena ranama.

Quantum satis — Koliko je dosta. (Upotrebljava se osobito na liječničkim receptima.)

Quasi re bene gesta — Kao da je sve izvršno učinjeno.

Qua talis — Kao onakav, kakav bi morao biti.

Quemcumque miserum videris, hominem scias — Kogagod vidiš nevoljnoga, znaj da je čovjek. Sen.

Quem Deus perdere vult, dementat — Koga Bog hoće da uništi, oduzme mu pamet. Vidi: **Quos Deus...**

Quem di diligunt, adolescens moritur — Koga bogovi ljube mlad umire. Plaut. Bacch. IV 7, 18.

Quem di odere, paedagogum fecere — Koga bogovi mrze učine ga školnikom.

Quem saepe transit casus, aliquando invenit — Preko koga slučaj često prođe jednom ga ipak nađe. Sen. Herc. fur. 326. Vrě ide tako dugo na vodu dok se ne razbije.

Qui alteri exitium parat, eum scire oportet sibi paratam pestem — Tko drugom sprema propast, treba znati da mu je pripravan grob. Cic. Tusc. II 17, 39. Tko pod drugim jamu kopa, sam u nju padne.

Quia nulla est iniuria, quae in volentem fiat — Nema nepravde protiv onoga koji pristaje. Marcian. Dig. 47, 10, 1.

Quia receptores non minus deliquunt, quam aggressores — Jatak je jednako kriv kao i tat. Marcian. Dig. 47, 16, 1.

Qui asinum non potest, stratum caedit — Tko ne može magarca, bije samar. Petr. 45, 8. Iskaliti svoju srdžbu na nedužnom.

Qui bene amat, bene castigat — Tko dobro ljubi, dobro kažnjava.

Qui bene cantat, bis orat — Tko dobro pjeva, dvostruko se moli. Sv. Augustin.

Qui bene distinguit, bene docet — Koji dobro razlikuje, dobro uči.

Qui cupiet, metuet quoque — Koji će željeti, taj će se i bojati. Hor. Ep. I 16, 65.

Quid ad me — Koliko se mene tiče.

Qui desiderat pacem, praeparet bellum — Tko želi mir, neka sprema rat. Vidi: **Si vis pacem...**

Quid faciam? — Što da radim?

- Quid faciemus nos?** — Što ćemo raditi. Schiller: Govor kapucina u Wallensteinovu taboru.
- Quid hic statis otiosi?** — Što tu stojite bez posla? Schiller: Govor kapucina u Wallensteinovu taboru.
- Quid hoc sibi vult?** — Što to znači?
- Quid iuvat amisso claudere saepta grege?** — Što koristi zatvarati ogradu, kad je stado nestalo? Kasno je poslije podne ići k misi.
- Quid iuvat aspectus, si non conceditur usus** — Što ti koristi gledati, kad ne smiješ to uživati?
- Quid magis est saxo durum, quid mollius unda?**
Dura tamen moli saxa cavantur aqua. — Što je tvrđe od kamena, što mekše od vode? Ipak meka voda bude tvrdi kamen. Ov. Ars am. I 475-6.
- Quid non sentit amor** — Što ne opaža ljubav? Ov. Met. IV 68.
- Quid novi (ex Africa)?** — Što ima novo (iz Afrike)? Arist. Hist. anim. VIII 28.
- Quidquid agis, prudenter agas et respice finem** — Štogod radiš, razborito radi i obaziri se na konac. Gesta Romanorum 103.
- Quidquid discis, tibi discis** — Štogod učiš, za sebe učiš.
- Quidquid est in parochia est etiam de parochia** — Štogod se zbiva u župi, spada pod župu.
- Quidquid fit cum virtute, fit cum gloria** — Štogod se događa s vrlinom, donosi slavu. Publ. Syr.
- Quidquid id est, timeo Danaos et dona ferentes** — Štogod to bilo, bojim se Danajaca (Grka), makar i darove nosili. Tako je rekao u Verg. Aen. II 49 Trojanac Laokoon, kad je ugledao trojanskog konja, jer je slutio da njegovu gradu od tog konja prijeti propast. Zato se od tada kobni darovi zovu i danajski darovi.

- Quidquid sub terra est, in apricum proferet aetas** — Štogod je pod zemljom, na svijetlo će iznijeti vrijeme. Hor. Ep. I 6, 24. Zaklela se zemlja raju, da se tajne sve saznaju.
- Quidquid venerit obviam, loquitur** — On govori što mu padne na um. Mart. XI 6, 7.
- Quid sit futurum cras, fuge quaerere** — Ne pitaj što će biti sutra. Hor. Carm. I 9, 13.
- Quid vesper ferat, incertum est** — Neizvjesno je što donosi večer. Liv. XLV 8, 6.
- Quieta non movere** — Ne kretati ono što je mirno. Bismarckova opomena protiv pretjeranih novotarija.
- Quieto mari recte navem et imperitus dirigat** — Po mirnu bi moru i nevješt pravo ravnao lađom. Greg. M. reg. past. I 9. Lasno je na dobrom vremenu kormaniti. Nar. posl.
- Qui holera spectant, lardum tollunt** — Koji gledaju u zelje, a grabe slaninu. Petron. 39. Govori se o razrokima, koji tobože nehotice promašaju.
- Qui in pergula natus est, aedes non somniatur** — Koji se rodio u potstrešju ne sanja o dvorcu. Petron. 74.
- Qui laborat, orat** — Koji radi, taj se i moli. Lichtenberg.
- Quilibet suae fortunae faber** — Svak je svoje sreće kovač.
- Quilibet praesumitur bonus (malus), donec probetur contrarium** — Za svakog se drži da je dobar (zao), dok se ne dokaže protivno.
- Quinam hi sunt mores?** — Ta kakvi su to običaji?
- Qui nescit orare, pergat ad mare** — Tko se ne zna moliti neka ide na more (ono će ga već naučiti moliti se).
- Qui nescit dissimulare, nescit regnare** — Tko se ne zna pretvarati, ne zna vladati. Louis XI.

- Qui nescit tacere, nescit et loqui** — Tko ne zna šutjeti, ne zna ni govoriti. Pseud. Sen. De morib. 132.
- Qui nimium probat, nihil probat** — Tko previše dokazuje, ništa ne dokazuje.
- Qui non moderabitur irae, infectum velet esse, dolor quod suaserit et mens** — Tko neće obuzdati svoju srdžbu, taj će željeti da se nije dogodilo ono, na što ga bude svjetovala bol i žestina. Hor. Ep. I 2, 59—60.
- Qui non proficit, deficit** — Tko ne napreduje, nazaduje.
- Qui non vult intellegi non debet legi** — Tko ne će da ga razumiju, neka ne da ga čitaju.
- Qui pingit florem, floris non pingit odorem** — Tko slika cvijet, ne slika cvijetov miris.
- Qui prior est tempore, potior est iure** — Tko je prvi po vremenu, preči je po pravu.
- Qui proficit in litteris et deficit in moribus, plus deficit quam proficit** — Tko napreduje u znanostima a nazaduje u vladanju, više nazaduje nego napreduje.
- Qui pro innocente dicit, satis est eloquens** — Tko brani nevinoga dosta je rječit. Publ. Syr.
- Qui pro quo** — Jedan za drugoga. Zamjena lica.
- Qui recte vivendi prorogat horam, rusticus expectat, dum defluat amnis** — Tko odlaže čas poštenog života, (taj je kao) seljak (koji stoji na obali i) čeka dok oteče rijeka, (da može prijeći). Hor. Ep. I 2, 41.
- Qui sapit, de me discet** — Tko je pametan učiće od mene.
- Qui se ultro morti offerant, facilius reperiuntur, quam qui dolorem patienter ferant** — Lakše se nalaze ljudi koji se dobrovoljno izvirgavaju smrti nego koji strpljivo podnose bol. Caes. Bell. Gall. VII 77.

- Quis miserum sciret, verba nisi haberet dolor?** — Tko bi znao za bijednika, da bol nema riječi? Publ. Syr.
- Quisque suos patimur manes** — Svaki od nas mora u podzemnom svijetu podnijeti muke, da dušu očisti. Verg. Aen. VI 743
- Quisque suorum verborum optimus interpres** — Svak je najbolji tumač svojih riječi.
- Quis? Quid? Ubi? Quibus auxiliis? Cur? Quomodo? Quando?** — Tko? Što? Gdje? Čim? Zašto? Kako? Kada? — Filozofski pojmovi ili kategorije, što ih je u heksametar složio filozof Joh. Georg Daries († 1791).
- Quisquis magna dedit, voluit sibi magna remitti** — Tkogod je veliko dao, htio je da mu se velikim uzvraća. Mart. V 59, 3.
- Quis separabit?** — Tko će (ih) rastaviti? Geslo engleskog Patrikovog reda.
- Quis solem fallere possit?** — Tko bi mogao prevartiti sunce? Ov. Ars am. II 575.
- Qui studet optatam cursu contingere metam, Multa tulit fecitque puer, sudavit et alsit, Abstiniuit venere et vino** — Tko se biljege domoć željene utrkom mari, Mnogo taj se mladićem mučio, potio, zebo, Čuvalo se ljubavi, vina. Hor. Ars poet. 412—4.
- Quis tulit Gracchos de seditione querentes** — Tko bi podnosio Grakhe, kad se tuže na bunu (kad i oni sami čine bunu). Iuv. Sat. 2, 24. Tko sluša onoga koji sam čini ono na što više.
- Quis ut Deus?** — Tko je kao Bog? Geslo bavarskog reda Sv. Mihovila.
- Qui tacet, consentire videtur** — Koji šuti, čini se da pristaje. Načelo pape Bonifacija XIII. Decret. V 12, 43.
- Quod ante pedes est non vides** — Što je pred nogama, ne vidiš.

- Quod bene** (ili: **optime**) **notandum** — Što treba dobro (ili: vrlo dobro) upamtiti.
- Quod bonum, felix, faustum, fortunatumque sit!** — Bilo dobro, sretno, blagosloveno i spasonosno! Skraćeno: **Q. B. F. F. F. S.**
- Quod cito fit, cito perit** — Što brzo nastane, brzo i prođe.
- Quodeumque labore, sine sudore nihil** — S napo-rom štošta, bez znoja ništa.
- Quod Deus bene vertat** — Neka to Bog sretno promijeni. Skraćeno: **Q. D. b. v.** Vidi se na nekim poveljama
- Quod differtur non aufertur** — Što se odgađa, ne ukida se.
- Quod dubitas, ne feceris** — O čemu si u sumnji, ne čini. Plin. Ep. I 18.
- Quod erat demonstrandum** — Što je trebalo dokazati. Skraćeno: **Q. e. d.**
- Quod est, eo decet uti, et quidquid agas agere pro viribus** — Što imaš, time se valja služiti i što-god radiš raditi prema silama. Cic. Cato 9.
- Quod factum est, infectum fieri nequit** — Što je učinjeno ne može postati neučinjeno.
- Quod faxitis deos velim fortunare** — Neka bogovi blagoslove vaše nastojanje.
- Quod fors feret, feremus aequo animo** — Što će sudba donijeti, snosićemo ravnodušno. Sen. Hercul. fur. 656. Što Bog dava, podnositi se ima. Nar. posl.
- Quod hodie non est, cras erit** — Šta nije danas biće sutra. Petron. 45.
- Quod in buccam venit, scribito** — Piši što ti padne na um. Cic. Ad Att. I 12.
- Quod intra nos sit** — Neka ostane među nama rečeno. Sen. Ep. 12, 2.
- Quod intristi exedendum est** — Što si udrobio valja ti pojesti. Prema: **Tute hoc intristi...**

- Quod latet, ignotum est, ignoti nulla cupido** — Što je skriveno, nepoznato je, što ne poznamo, za tim ne težimo. Ov. Ars am. III 397.
- Quod licet Iovi, non licet bovi** — Što je dopušteno Jupiteru, nije dopušteno volu. Nije sve za svakoga.
- Quod mirum est** — Što je čudno.
- Quod nocet, docet** — Što škodi, to podučava. Šteta čovjeka opamećuje. Što muči, uči. Nar. posl.
- Quod non est in actis, non est in mundo** — Što ne stoji u spisima, toga nema u svijetu tj. za suca, gdje postoji pismeni postupak.
- Quod non est in sensu non est in intellectu** — Ne može biti u svijesti što nije bilo u osjećaju. Princip senzualista.
- Quod non fecerunt barbari, fecere Barberini** — Što ne učiniše barbari, učiniše Barberini. Barberini bili su jedno odlično rimsko pleme. Te porugljive riječi odnose se na rušenje rimskih starina, koje je za pape Urbana VIII bilo potrebno srušiti, da se na istom mjestu podignu nove građevine. Inače je Francesco Barberini osnovao glasovitu Barberinsku biblioteku sa 60.000 svezaka i 8.000 vrlo dragocjenih rukopisa.
- Quod non opus est, asse carum est** — Što nije potrebno, skupo je, pa makar stajalo i jedan as.
- Quod non vetat lex, hoc vetat pudor** — Što ne brani zakon, brani stid. Seneca Troades III 2.
- Quod periit, periit** — Što je propalo, propalo je. Plaut. Cist. IV 2, 35. Bilo pa prošlo. Nar. posl.
- Quod rarum carum** — Što je rijetko drago je.
- Quod satis est cui contingit, nihil amplius optet** — Koji poluči koliko je dosta, neka ništa više ne želi. Hor. Ep. I 2, 46.
- Quod scripsi, scripsi** — Što pisah, pisah. Ev. Ivan 19, 22. Riječi Pilatove.

- Quod sensus ostendit, credit animus** — Što vide oči, vjeruje srce. Sen. Ep. 117. 12.
- Quod tentabam scribere, versus erat** — Što sam kušao pisati, bio je stih. Ov. Trist. IV 10, 26.
- Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris** — Što ne-ćeš da bude tebi, ne čini drugomu. Lampr. Alex. Severus. 51.
- Quod tua nihil refert, ne cures** — Što te se ne tiče, za to se ne brini.
- Quod vult Deus** — Kako Bog hoće.
- Quo mihi fortunam, si non conceditur uti?** — Što će mi sreća, kad se ne smijem njom služiti. Hor. Ep. I 5, 12.
- Quoniam non potest id fieri, quod vis, id vellis, quod possit** — Kad već ne može biti ono, što hoćeš, htij ono, što može (biti). Ter. Andr. II 1, 5.
- Quorum pars magna fui** — Od čega sam bio velik dio. Verg. Aen. II 6.
- Quos deus perdere vult dementat** — Koje bog hoće uništiti, tima oduzme pamet.
- Quos ego** — Daću vam ja! Verg. Aen. I 135.
- Quo semel est imbuta recens servabit odorem testa diu** — Kojim je mirisom jednom prožeta nova posuda, zadržaće ga dugo. Hor. Sat. II 1, 27.
- Quos vult Jupiter perdere, dementat prius** — Koje Jupiter hoće da upropasti, tima prije od-uzme pamet. Misao Euripidova.
- Quot capita tot sensus** — Koliko glava, toliko mi-šljenja.
- Quot capitum vivunt, totidem studiorum milia** — Koliko ima živih glava, toliko je tisuća misli. Hor. Sat. II 1, 27.
- Quot homines, tot sententiae** — Koliko ljudi, toliko misli. Ter. Phorm. II 4, 14.
- Quotidiana vilescunt** — Što je svagdašnje gubi na vrijednosti.

- Quotiens cum stercore certo, aut vincor aut vinco, semper maculatus ero** — Kadgod se sa smradom borim, bilo da sam pobijeden, bilo da po-bjeđujem, uvijek ću ostati okaljani.
- Quoties res initio pusilla crescit in maius** — Koliko puta stvar isprva malena naraste do velike. Erasmus.
- Quot linguas cales, tot homines vales** — Koliko je-zika znaš, toliko ljudi vrijediš.
- Quot verba, tot pondera** — Koliko riječi, toliko utega.
- Quousque eadem** — Dokle ćeš isto. Sen. Ep. 24, 26.
- Quousque tandem** — Ta dokle (ćeš još Katilina zloupotrebljavati našu strpljivost?). Riječi Ci-ceronove na početku prvog govora protiv Ka-tiline.
- Quo vadis, Domine?** — Kamo ideš, Gospodine? — Prema legendi susreo je Sv. Petar, kad se spre-mao da ostavi Rim radi progona kršćana, na Apijevoj cesti Krista i upitao ga: Quo vadis, Domine? A Krist mu je odgovorio: **Venio Ro-mam iterum crucifigi** — Dolazim u Rim da budem ponovno razapet na križu. Nato se Sv. Petar vratio u Rim, gdje je bio razapet na križu.

- Rana in fabula** — Žaba u priči. Odnosi se na žabu, koja je vidjela vola pa se naduvala, ne bi li postala velika kao on, dok se nije raspuknula.
- Rana in paludes resilit, etiam si in solium locaveris** — Žaba skače u močvare, makar je postavio na prijestolje.
- Rara avis** — Rijetka ptica. Nešto neobično. Hor. Sat. II 2, 26.
- Rara avis in terris** — Rijetka ptica na zemlji. Iuv. Sat. VI 165. Pjesnik misli Rimljanku Lukreciju koja se ubila, jer ju je obeščastio sin kralja Tarkvinija Oholog.
- Rari nantes in gurgite vasto** — Rijetki plivači u pustom vrtlogu. Verg. Aen. I 118. Mislj se nešto osebuju i rijetko.
- Raro antecedentem scelestum deseruit pede poena claudo** — Rijetko je kazan s hromom nogom napustila opakog čovjeka, koji ide pred njom. Hor. Carm. III. 2, 31—2. Katkada kazan dolazi kasno, ali ipak dolazi.
- Rationes alicui conturbare** — Pomrsiti komu račune. Ter. Eun. V 2, 29.
- Ratum et gratum** — Snažno i ugodno.
- Ratio ad nummum convenit** — Račun se slaže do pare. Račun je na vlas točan.
- Rebus angustis animosus atque fortis adpare** — U nevolji pokaži se smionim i hrabrim. Hor. Carm. II 10, 21.
- Rebus in adversis animum submittere noli** — U nevolji nemoj klonuti duhom. Cato Dist. II 25.

- Rebus in angustis facile est contemnere vitam, Fortiter ille facit, qui miser esse potest** — U nevolji je lako prezirati život; hrabro radi onaj, koji može biti bijedan. Mart. XI 56, 15—16.
- Rebus sic stantibus** — Uz ovakve prilike. Kad je tomu tako.
- Receptores non minus delinquant, quam aggressores** — Vidi: **Quia receptores...**
- Recta via** — Ravnim putem.
- Redde legiones** — Vрати mi legije. Augustov poklik Varu, koji je nesretno vojevao.
- Refugium peccatorum** — Utočište grešnika.
- Regalis ornatus** — Kraljevski ukras.
- Regia, crede mihi, res est succurrere lapsis** — Vjeruj mi, da je kraljevsko djelo pomagati posrnutima. Ov. Ex Ponto II 9, 11.
- Regens chori** — Zborovoda.
- Regnum regno non praescribit leges** — Kraljevstvo kraljevstvu ne propisuje zakone. Poruka Hrvata Mađarima.
- Re infecta** — Ne obavljena posla.
- Relata refero** — Pričam kako sam čuo. Pošto kupio, poto prodao.
- Relicta non bene parmula** — Ostavivši ne baš lijepo štit. Hor. Carm. II 7, 10. Tu misli pjesnik sebe, kad je u boju bacio štit i pobjegao.
- Reliquiae reliquiarum** — Ostaci ostataka.
- Rem acu tetigisti** — Taknuo si stvar iglom. Pogodio si u živac.
- Rem involutam emere** — Kupiti zastrtu stvar. Sen. Ep. 80, 8. Kupiti mačka u vreći.
- Rem timide tractat** — Stvar plašljivo obrađuje. Vrti se kao mačak oko vrele kaše.
- Repetitio est mater studiorum** — Ponavljanje je majka nauka.

Requiescat in pace — Počivao u miru.

Rerum omnium magister usus — Običaj je učitelj svega. Caes. Bell. civ. II 8.

Res ad triarios rediit — Stvar je došla do najstarijih vojnika. Liv. VIII 8, 11. Došlo je do krajnjega.

Reservatis reservandis — Uza sve priuzdržaje.

Res est in portu — Stvar je u luci. Plaut. Merc. IV 7, 48. Za to nema opasnosti. Sad je na sigurnu mjestu.

Res incepta porro tractatur (et absolvitur) — Započeta se stvar nastavlja (i svršuje).

Res non verba — (Daj) nešto stvarno a ne riječ.

Res nullius — Stvar bez vlasnika. Ničija stvar.

Res perit domino — Stvar propada na račun i štetu gospodarevu.

Res sacra miser — Nesretan čovjek je sveta stvar. Sen. Epig. 4. Svačiju nevolju valja poštovati.

Res severa est verum gaudium — Ozbiljna je stvar prava radost. Sen. Ep. 23.

Restitutio in integrum — Povratak u prvotno stanje.

Rex non moritur — Kralj ne umire. Načelo nasljedne monarhije. Čim kralj umre, odmah je njegov nasljednik kralj. To su značile i francuske riječi: *Le roi est mort, vive le roi!* — Kralj je umro, živio kralj!

Rex regnat, sed non gubernat — Kralj kraljuje, a ne vlada. To je rekao g. 1605 Jan. Zamojski u poljskom saboru. To je isto god. 1830 izrekao i Thiers riječima: *Le roi règne et ne gouverne pas.*

Ridentem dicere verum quid vetat? — Što priječi da čovjek smješkajući se kaže istinu. Hor. Sat. I 1, 24.

Ridiculus mus — Vidi: *Parturiunt montes . . .*

Risum teneatis, amici? — Zar biste se uzdržali od smijeha, prijatelji? Hor. Ars poet. 5. Kaže se za nešto previše smiješno.

Rixari de lana caprina — Pravdati se za kozju vunu. Hor. Ep. I 18, 15. Mlatiti praznu slamu.

Roma aeterna — Vječni Rim. Prema: **Aeterna urbs** — Vječni grad. Tib. II 5, 23.

Roma locuta (est), causa finita est — Rim je svoje rekao, stvar je riješena. Augustin: Sermo 131, 10.

Romam cuncta undique atrocita aut pudenda confluunt celebranturque — U Rim se zgrće odat svud sve gadno i sramotno. Tac. Ann. XV 44.

Romani imperii semper auctor (rjede: augustus) — Vječni povećavatelj rimskog carstva. Jedan od naslova nekadašnjeg njemačkog cara.

Rosa non nascitur e squilla — Ruža se ne rađa iz trnja.

Ruborem amico excutere amicum est perdere — Prijatelja postidjeti znači prijatelja izgubiti. Publ. Syr.

Ruere in servitium — Srljati u ropstvo. Tac. Ann. I 7.

Rumpitur invidia — On puca od nenavidnosti. Mart. IX 98.

Rusticus agricolam, miles fera bella gerentem, Rectorem dubiae navita puppis amat — Seljak ljubi ratara, vojnik onoga koji vodi divlje ratove, mornar upravljača nesigurnog broda. Ov. Ex Ponto II 5, 61.

Sacrilegia minuta puniuntur, magna in triumphis feruntur — Malena se nedjela kažnjavaju, velika pronose u slavlju. Sen. Ep. 8, 20.

Saepe decipimur specie recti — Često nas zavodi tobožnje pravo. Hor. Ars poet. 25.

Saepe nihil inimicius est homini, quam sibi ipse — Često nije čovjeku ništa neprijateljskije nego on sam sebi. Cic. Ad Att. X 12.

Saepe stilum veritas — Često okreni pisaljku. Hor. Sat. I 10, 72. Ublaži izraz! (Pisaljka je na jednoj strani bila sploštena da se njom može izgladiti, što je oštri šiljak zagrebao u vosak).

Saepe ventis agitur ingens

Pinus et celsae graviore casu

Decidunt turres feriuntque summos

Fulgura montes — Češće vjetar trese golemu omoriku i visoke kule padaju težim padom, a munje udaraju u vrhunce gora. Hor. Carm. II 10, 9. Što je tko na višem položaju, to više je izvrnut napadajima.

Saevis pax quaeritur armis — Mir se traži ljutim oružjem. Stat. Pap. Theb. III 554.

Salivam aliquid mihi movet — Nešto mi vabi slinu na usta. Sen. Ep. 76, 6.

Salus publica suprema lex esto — Dobro države neka je najviši zakon.

Salus rei publicae suprema lex est — Spas države najpreči je zakon.

Salva fama — Bez štete za dobar glas.

Salva venia — S dopuštenjem.

Salve regina! — Zdravo kraljice!

Salvus conductus — Pismo jamstvo kojim se nekome jamči da mu se neće ništa dogoditi. Takovo je jamstvo dao kralj Žigmund Stjepanu Lackoviću, no ipak su ga Žigmundovi pristaše sasjekli na krvavom saboru u Križevcima god. 1397.

Sancta simplicitas — Vidi: **O sancta** . . .

Sapere aude — Usudi se biti mudar. Hor. Ep. I 2, 40. Pokušaj biti razumljiv.

Sapiens nihil affirmat, quod non probet — Mudrac ništa ne tvrdi, što ne bi dokazao.

Sapiens omnia sua secum portat — Mudrac sve svoje sobom nosi.

Sapientia est omnium bonarum artium mater — Mudrost je majka svih plemenitih vještina.

Sapienti sat — Pametnome dosta. Ter. Phor. III 3, 8.

Sapit nimio plus quam Thales — Pametan je daleko više nego Tales. Prema Plaut. Bacch. I 2, 13. On čuje kako trava raste.

Sat celeriter fit, quidquid fit satis bene — Dosta se brzo događa, što god se događa dosta dobro. Suet. Aug. 25. Za dobro djelo treba vremena.

Satis magnum alter alteri theatrum sumus — Jedan smo drugom dosta veliko kazalište. Sen. Ep. 7, 11. Jedan pred drugim dosta glumimo.

Satius est enim otiosum esse quam nihil agere — Bolje je biti besposlen nego raditi nekorisne poslove. Plin. Ep. I 9.

Sat prata biberunt — Livade su dosta pile. Verg. Buc. III 111. Vidi: **Claudite** . . .

Saxa loquuntur — Kamenje govori (o prošloj slavi). Vidi: **Te saxa** . . .

Saxa moves gemitu — Kamenje ganjavaš plačem. Ov. Met. XIII 48.

Scapham scapham dicere — Nazivati čamac čamcem. Kazati bobu bob.

Sceletus, non homo est — On je kostur, a ne čovjek.

Scientia nihil aliud est quam veritatis imago — Znanje nije ništa drugo nego slika istine. Baco Nov. organ.

Scientia potestas est — Znanje je moć. Baco.

Scribendi recte sapere est et principium et fons — Biti pametan je i početak i izvor za dobro pisanje. Hor. Ars poet. 309.

Scribitur ad narrandum, non ad probandum — Piše se radi pripovijedanja, ne radi dokazivanja. Kvintilijanovo mišljenje o povijesti.

Secreto amicos admone, lauda palam — Prijatelje nasamo opominji, javno ih hvali. Publ. Syr.

Secundae res ei de amore sunt — On ima sreće u ljubavi.

Secundo loco — Na drugom mjestu.

Sedes materiae — Mjesto u zakonu odlučno za rješavanje nekog pitanja.

Sed fugit interea, fugit irreparabile tempus — Medutim juri vrijeme, koje se ne može vratiti. Verg. Georg. III 284.

Sed haec hactenus — O tomu toliko. Cic. De off. III 26.

Sed nunc non erat his locus — Ali to nije sad bilo na mjestu. Hor. Ars poet. 19.

Semel emissum volat irrevocabile verbum — Jednom izrečena riječ leti bez opoziva.

Semel heres semper heres — Tko jednom postane baštinik, ne treba više vraćati baštine.

Semel pro semper — Jedanput za uvijek.

Semper aliquid haeret — Vidi: Calumniare

Semper aliquid novi Africa affert — U Africi se uvijek dešava nešto novo.

Semper avarus eget — Škrcu uvijek nešto nedostaje. Hor. Ep. I 2, 56.

Semper dic verum, vacuam duc crimine vitam, Fac sapienter opus, fer patienter onus — Uvijek govori istinu, provodi život bez grijeha, mudro obavlja posao, podnosi strpljivo teret. U tom se distihu nalaze sva četiri nepravilna imperativa.

Semper homo bonus tiro est — Dobar čovjek ostaje uvijek početnik. Mart. XII 51.

Semper idem — Uvijek isti. Cic. Tusc. III 15, 31. Riječi Ksantipe žene Sokratove o Sokratu.

Semper pauper eris, si pauper es, Aemiliane.

Dantur opes nulli nunc nisi divitibus — Ako si siromah, siromah ćeš i ostati, Emilijane. Sad se bogatstvo daje samo bogatima. Mart. V 81.

Senatus populusque Romanus — Senat i narod rimski. Skraćeno: S. P. Q. R.

Senectus est natura loquacior — Starost je od prirode brbljavija. Cic. Cato 16.

Senectus ipsa est morbus — Starost je sama po sebi bolest. Ter. Phorm. IV 1, 9.

Septem (sex) horas dormivisse sat est iuvenique senique — Sedam (šest) sati prospavati dosta je i mladiću i starcu.

Sera parsimonia in fundo est — Kasno je štedjeti kad si već na dnu. Sen. Ep. 1, 5.

Sera, tamen tacitis poena venit passibus — Makar i kasno kazan ipak dolazi tihim korakom. Tib. I 9, 4.

Seris venit usus ab annis — Sa starošću dolazi iskustvo. Ov. Met. VI 29.

Sermo hominum mores et celat et indicat idem — Govor sakriva, a isto tako ođaje značaj ljudi.

Sero molunt deorum molae — Polako melje božji mlin. Erasmus. Bog je spor, ali dostižan.

Sero sapiunt Phryges — Frižani dolaze kasno k pameti. Cic. Ad fam. VII 7, 16.

Sero venientibus ossa — Onima koji kasno dolaze (na ručak, ostaju) kosti.. Vidi: **Tarde...**

Serva me, servabo te — Čuvaj ti mene, pa ću i ja tebe. Petron. 44. 3. Milo za drago.

Servi aere parati iniusta imperia dominorum non perferunt — Robovi kupljeni za novac ne podnose nepravednu vlast gospodarevu. Sall. Iug. 31, 11.

Servum pecus — Ropsko blago. Hor. Ep. I 19, 19. Vidi: **O imitatores...**

Sesquipedalia verba — Riječi od stope i po. Hor. Ars poet. 97.

Sex horas dormire satest iuvenique senique; Nos septem pigris, nulli concedimus octo. —

Šest sati spavati dosta je i mladiću i starcu. Sedam dopuštamo lijenima ali osam nikomu.

Sibi asciam in erus impigere — Zatjerati si bra-dvu u nogu. Petron. 74, 16.

Sibi quisque proximus est — Svak je sebi najbliži.

Siccis omnia nam dura deus proposuit — Bog tri-jeznima prikazuje sve kao tužno. Hor. Carm. I 18, 3. Zato pijmo!

Sic erat in fatis — Tako je bilo suđeno. Ov. Fast. I 481.

Sic eunt fata hominum — Tako idu ljudski udesi.

Sic figulus figulo, faber fabro invidet — Tako za-vidi lončar lončaru, a kovač kovaču. Tertul. Ad nat. I 19.

Sic itur ad astra — Tako se ide k zvijezdama. Verg. Aen. IX 641. Tako se dolazi do slave. Vidi: **Macte animo...**

Sic me servavit Apollo — Tako me je spasio Apo-lo. Hor. Sat. I 9, 78. Tako sam se izbavio iz pogibli.

Si componere magnis parva mihi fas est — Ako smijem s velikim poređivati malo. Ov. Met. V 416—7.

Sic transit gloria mundi — Tako prolazi slava (ovoga) svijeta. Početak jedne crkvene pje-sme, koja se pjeva kod papina krunisanja, kad ga nose k oltaru sv. Petra, dok pokraj oltara izgara pahuljica kućine.

Sic vertuntur omnia — Tako se mijenja sve.

Sic vive cum hominibus, tamquam deus videat: sic loquere cum deo, tamquam homines audiant --

Tako živi s ljudima, kao da bog vidi: tako go-vori s bogom, kao da ljudi čuju. Sen. Ep. 195.

Sic volo, sic iubeo: sit pro ratione voluntas — Vi-di: **Hoc volo.**

Sic vos non vobis — Tako (radite) vi ali ne za se-be. Prema Donatu: Vita Vergilii 17 riječi Ver-gilove.

Vergil je napisao na vrata cara Augusta la-skav distih. Budući da se nije potpisao, drugi dan je neki loš pjesnik Batil izjavio da je on pisac tih rredaka i dobio od cara nagradu. Da pokaže nesposobnost Batilovu, Vergil je napi-sao četiri puta po redu na vrata: **Sis vos non vobis**. Drugi su se zaludu mučili da te riječi nadopune, a Vergil je odmah napisao:

Sic vos non vobis nidificatis aves.

Sic vos non vobis vellera fertis oves.

Sic vos non vobis mellificatis apes.

Sic vos non vobis fertis aratra boves.

Tako vi, ptice, gradite gnijezda ne za sebe.

Tako vi, ovce, nosite vunu ne za sebe.

Tako vi, pčele, pravite med ne za sebe.

Tako vi, volovi, vučete plug ne za sebe.

Si digito quem attigisset — Da je koga makar i pr-stom taknuo. Cic. Tusc. V 19, 55.

- Si diis placet** — Ako je bogovima pravo. Kaže se također i ironično: Ako bogovi mogu takvu glupost podnijeti.
- Si duo faciunt idem, non est idem** — Ako dvojica čine isto, nije isto.
- Si fabula vera (est)** — Ako je pripovijest istinita. Ako je to istina.
- Si fortuna iuvat, caveto tolli, si fortuna tonat, caveto mergi** — Ako ti je sreća sklona, pazi da te ne zanese; ako sreća grmi, pazi da ne zaroniš. U dobru se ne ponesi, a u zlu se ne poništi.
- Si fractus inlabatur orbis inpavidum ferient ruinae** — Ako se skršen sruši svijet, neustrašivog će pokopati ruševine. Hor. Carm. III 3, 7—8. Dogodilo se što mu drago, značajan će čovjek ostati na svom mjestu.
- Si fueris Romae, Romano vivito more,**
Si fueris alibi, vivito sicut ibi — Budeš li u Rimu, živi na rimski način, budeš li drugdje, živi kako se živi tamo. — Uvijek se moramo ravnati po lokalnim prilikama.
- Signa suo nomine** — Imenuj to pravim imenom.
- Si haberem, darem** — Da imam, dao bih.
- Si habes unde, infunde** — Natoči, ako imaš odakle.
- Si id certius scirem** — Kad bih to pouzdanio znao.
- Silent leges inter arma** — U ratu šute zakoni. Cic. Pro Mil. 4, 10. Sila je jača nego pravo.
- Si libet, licet** — Ako ti se mili, dopušteno je. Spart. Carac. 10.
- Si licet exemplis in parvo grandibus uti** — Ako se u malom smijemo služiti velikim primjerima. Ov. Trist. I 3, 25.
- Simia quam similis, turpissima bestia, nobis!** — Kako nam je sličan majmun, ta najružnija životinja! Enn. Sat. fr. 490.
- Simile claudicans** — Hroma poredba. Nezgodna poredba.

- Similia similibus cognoscuntur** — Slično se po sličnom prepoznaje.
- Similia similibus curantur** — Slično se sličnim liječi. Osnovno načelo homeopatije. Klin se klinom izbiја.
- Similibus similia gaudent** — Jednako se veseli jednako. Macrobr. VII 7, 12. Odatle je došlo u srednjem vijeku:
- Similis simili gaudet** — Jednak se veseli jednako.
- Simplex sigillum veri** — Jednakost je pečat istine.
- Simplicitas veri forma est** — Jednostavnost je oblik istine. Cato Dist. III 4.
- Simul flare sorbereque haud factu facile est** — Duvati i ujedno srkati teško je. Plaut. Most. III 2, 104.
- Simul sorbere et flare difficile** — Teško je srkati i ujedno duvati. Erasmus.
- Si natura negat, facit indignatio versum** — Ako priroda i uskraćuje pjesnički dar, samo negodovanje stvara stih. Iuv. Sat. I 79.
- Sincere et constanter** — Iskreno i postojano. Geslo ruskog reda Crvenog orla.
- Sincerum est nisi vas, quodcumque infundis accescit** — Ako nije posuda čista, ukiseli se sve što u nju ulijevaš. Hor. Ep. I 2, 54. Smrdljivo bure najbolje vino pokvari. Nar. posl.
- Sine amicitia vitam esse nullam** — Bez prijateljstva nema života. Cic. Lael. 23, 86.
- Sine Cerere et Baccho friget Venus** — Bez Cerere i Bakha smrzava se Venera. Ter. Eun. IV 5, 6. Bez kruha i vina nema ni ljubavi.
- Sine die** — Bez (određena) dana. Kaže se to za raspuštanje parlamenta, kad nije unaprijed određen dan za ponovni sastanak.

Sine die et consule — Bez dana i konzula tj, bez naznake dana i godine, jer su stari Rimljani godinu označivali navodeći imena konzula koji su te godine bili na vlasti.

Sine ira et studio — Bez mržnje i pristranosti. Tac. Ann. I 1.

Sine loco et anno — Bez mjesta i godine. Skraćeno: s. l. e. a. piše se za knjige izdane bez naznake mjesta i godine.

Sine mora — Bez oklijevanja.

Sine nomine vulgus — Bezimena svjetina tj. gomila posve običnih ljudi.

Sine pinnis volare haud facile est — Bez krila letjeti nije lako. Plaut. Poen. IV 2, 49.

Sine qua non — Bez kojega ne može biti. Obično se kaže: **Conditio sine qua non** — Uvjet bez kojega nešto ne može biti.

Sine ullo crimine — Bez ikakove razlike. Poprijetko.

Singula de nobis anni praedantur euntes — Godine što prolaze oduzimlju nam jednu po jednu stvar. Hor. Ep. II 2, 55.

Si non caste, caute tamen — I ako ne radiš nedužno, a ono radi oprezno.

Sint Maecenates, non desunt, Flacce, Marones — Ako ima Mecenata, neće nedostajati Marona. Mart. Epigr. VIII 56. Ako umjetnost ima pokrovitelja, tad ima i pjesnika.

Sint ut sunt, aut non sint — Neka budu kakvi jesu, ili neka ne budu. Riječi isusovačkog generala Ricci-a, kad su od njega zahtijevali da promijeni pravila isusovačkog reda.

Si parva licet componere magnis — Ako se smije malo porediti s velikim. Verg. Georg. IV 176.

Si quid fecisti, nega — Ako si što počinio, poriči. Kaže se još i: **Nega, quod fecisti** —, a i skraćeno: **Fecisti nega!**

Si res firma est, itidem firmi amici: si res labat itidem amici collabascunt — Ako je sreća stalna, stalni su i prijatelji, ako se sreća klima, klimaju se i prijatelji. Plaut. Stich. IV 1, 16. Dok je sreća, dosta prijatelja. Nar. posl.

Si sapis, quod scis, nescis — Ako si mudar, ne znaš što znaš. Ter. Eun. IV 4, 53. Što čuo, ne čuo, što vidio, ne vidio. Nar. posl.

Si tacuisses, philosophus mansisses — Da si šutio, ostao bi bio mudrac. Da nisi to bubnuo, smatrali bi te mudrim. — Osniva se na jednoj pripovijetki Boethius-a: De consolatione philosophiae 2, 17.

Sit tibi (illi) terra levis — Bila ti (mu) laka zemljica!

Sit venia verbo — Neka mi bude dopušteno reći. S dopuštanjem.

Si vis amari, ama! — Ako želiš biti ljubljjen, ljubi! Sen. Ep. 9, 6.

Si vis me flere, dolendum est primum ipsi tibi — Hoćeš li da ja plačem, valja da se najprije ti sam žalostiš. Hor. Ars poet. 102.

Si vis pacem, para bellum — Ako želiš mir, spremaj se na rat. Slično kao Flavius Vegetius: Epitome rei militaris 3 prolog: **Qui desiderat pacem, praeparet bellum** — Tko želi mir, neka spremna rat.

Societas leonina — Lavlje društvo. Društvo u kojem jedan uzima sve, a drugima ne ostaje ništa. Tako je lav dijeleći s drugim životinjama uzeo sve a njima nije ostavio ništa.

Sociorum olla male fervet — Zlo kipi lonac dioničara. Petron. 38, 13. Gdje je mnogo snaja preslana je čorba. Nar. posl.

Socordia et desidia bonum otium conterere — U neradu i tromosti gubiti dane. Sall. Cat. 4, 1.

Solamen miseris socios habuisse malorum — Utjeha je nevoljnima da su imali drugove u nevolji. Spinoza: Etika IV 57. To se često mijenja ovako:

Solamen miserum socios habuisse malorum — Bijedna je utjeha, da si imao drugove u nevolji.

Soles occidere et redire possunt.

Nobis cum semel occidit brevis lux

Nox est perpetua una dormienda — Sunce može zalaziti i vraćati se. Kad nama jednom zađe kratko svijetlo, valja nam spavati jednu vječnu noć. Catull. 5.

Solem e mundo tollunt, qui amicitiam e vita tollunt — Sunce uklanjaju iz svijeta oni, koji uklanjaju prijateljstvo iz života. Cic. Lael. 13, 47.

Solem quis dicere falsum audet? — Tko bi se usudio nazvati sunce lažnim? Verg. Georg. I 463.

Soli Deo gloria! — Jedino Bogu slava!

Sol omnibus lucet — Sunce sja za sve. Petron. 100. Svi imaju pravo na sunčanu svjetlost.

Solum sapientem esse liberum — Jedino je mudrac slobodan.

Solve senescentem mature sanus equum — Ispregni rano konja kad stari, ako si pametan. Hor. Ep. I 4, 8. Umjetnici neka se znadu u pravo vrijeme povući iz javnog života, jer se mogu lako osramotiti kao najbolji konj koji konačno vuče truh po tlima. Obično se citira samo: **Solve senescentem.**

Spartam et Martham — Imati Spartu i Martu. Imati službu i ženu. Imati sve.

Spatium deliberandi — Rok za razmišljanje.

Speciosum damnum — Blještava bijeda.

Spectatum veniunt, veniunt spectentur ut ipsae — (Žene) dolaze da vide, dolaze da ih drugi vide. Ov. Ars am. I 99.

Spem alicuius fallere (praecidere) — Prevariti koga u nadi.

Sperat infestis, metuit secundis alteram sortem bene praeparatum pectus — Srce dobro udešeno nada se u nesreći promjeni sudbine, a boji se te promjene u sreći. Hor. Carm. II 10, 13—15.

Sperne voluptates, nocet empta dolore voluptas! — Prezri naslade, jer naslada kupljena bolom škodi! Hor. Ep. I 2, 55.

Spes inopem, res avarum, mors miserum levat — Nada pomaže siromahu, blago lakomeu, smrt nesretniku. Publ. Syr.

Spes nescit vinci, spes pendet tota futuris — Nada se ne da svladati, sva nada ovisi o budućnosti. Seneca Anthologia Latina 25, 7.

Spiritus agens — Pokretač. Duševni vođa.

Spiritus rector — Upravljač.

Sponte sua — Od svoje volje. Hotimice.

Sponte asciam cruribus suis illidere — Hotimice si zatjerati bradvu u nogu. Apul. Met. 3, 23.

Spumare ex ore scelus, anhelare ex intimo pectore crudelitatem — Pljuvati iz usta zločin, izdisati iz dna duše okrutnost. Auct. ad Herenn. IV 55, 68. Rigati žuč i otrov.

Stante pede — Odmah. Smjesta.

Stante sessione — Za trajanja sjednice tj. odmah.

Stat ei in corde silex — U srcu mu stoji kremen. Prema Tib. Srce mu je od kamena. Vidi: **Stat tibi**

Statim urceatim plovebat — Odmah je lijevalo kao iz vrča. Petron. 44. Lije kiša kao iz kabla. Nar. posl.

Stat (magni) nominis umbra — On tu stoji kao sjena velikog imena. Luc. Phars. I 135.

Stat pro ratione numerus — Umjesto vlastitog razuma nastupa većina. Bismarck u njemačkom parlamentu 12 juna 1882.

- Stat pro ratione voluntas** — Vidi: **Hoc volo...**
Stat sua cuique dies — Svakomu je određen njegov dan. Verg. Aen. X 467.
Stat tibi (in) corde silex — U srcu ti je kremen. Tib. 1, 64.
Status quo — Stanje u kojem se nešto nalazi ili se nalazilo.
Status quo ante — Stanje u kojem se nešto nalazilo prije nekog događaja na pr. rata.
Stipulam in alieno oculo facilius prospicere quam in suo trabem — Lakše je vidjeti trn u tuđem oku nego gredu u svojem. Tert. Apol. 30.
Strenua inertia — Prometna besposlica. Hor. Ep. I 11, 28.
Studia vel optimarum rerum sedata tamen et tranquilla esse debent — Revnost i u najboljim stvarima mora biti središna i smirena. Cic. Tusc. IV 24.
Stulti est aliena curare, sua neglegere — Luđak je tko se brine za tuđe stvari, a svoje zanemaruje. Donat uz Verg. Aen. IV 267.
Stultitia est, pater, venatum ducere invitas canes — Ludost je, oče, voditi u lov pse koji to neće. Plaut. Stich. I 2, 82. Koji se hrt silom u lov vodi, onaj zeca ne hvata. Nar. posl.
Stultorum incurata pudor malus ulcera celat — Lažni stid sakriva ranjavanja mjesta luđaka mjesto da ih liječi. Hor. Ep. I 16, 24.
Stultorum infinitus est numerus — Neograničen je broj luđaka. Ecclesiastes 1, 15.
Stultum caput nec canescit nec calvescit — Luđa glava niti ne sijedi, niti ne ćelavi.
Stultum facit Fortuna, quem vult perdere — Koga sreća hoće da uništi, učini ga ludim. Publ. Syr. 612.
Suae quemque fortunae maxime poenitet — Nitko nije zadovoljan svojom sudbinom.

- Suae quisque fortunae faber est** — Svak je svoje sreće kovač. Appius u Pseudo Sall. De rep. ord. I 1.
Sua quisque incommoda optime novit — Svak zna najbolje svoje nevolje. Svak najbolje zna gdje ga što tišti.
Sua sponte — Svojevoljno.
Suaviter in modo, fortiter in re — Vidi: **Fortiter in re...**
Sua vitia fateri honestum est — Svoje mane priznati je pošteno.
Sub auspiciis regis — Pod kraljevim okriljem.
Sub colore iuris — Pod krinkom zakona.
Sub condicione — Pod uvjetom.
Sub divo — Pod vedrim nebom.
Subest aliquid — Vidi: **Causa aliqua...**
Sub hasta — Na dražbi prodati.
Sub Iove — Pod vedrim nebom.
Sub iudice — Pred sucem. Nepresuđeno.
Sublata causa, tollitur effectus — Kad je otklonjen uzrok, otklonjena je i posljedica.
Sub lege libertas — Sloboda u granicama zakona.
Sub poena — Pod prijetnjom kazni.
Sub praetextu — Pod izlikom.
Sub rosa — U povjerenju. Povjerljivo.
Sub sigillo — Pod pečatom (šutnje).
Sub sole nil perfectum — Pod suncem nije ništa savršeno.
Sub specie aeternitatis — U zrcalu vječnosti.
Sub una specie — Pod jednom prilikom. (Katolici se pričešćuju samo kruhom.)
Sub utraque specie — Pod obim prilikama. (Pričešć kruhom i vinom. Odatle dolazi i riječ »utrakvisti«.)
Sub voce — Pod riječju. Na pr.: To se nalazi u rječniku s. v. širina.

Sudamus in ipso clivo — Znojimo se još pod brdom.
Znači: Sad će tek biti znoja! Napor će istom doći!

Sudorem timere — Bojati se znoja tj. teška posla.
Sen. Ep. 31, 7.

Sufficit diei malitia sua — Dosta je svakom danu zla svoga. Ev. Matej VI 34.

Sui cuique mores fingunt fortunam — Svakomu njegov značaj stvara sreću. Corn. Nep. Att. 11, 6. Svak je kovač svoje sreće. Vidi: **Suis fortuna...**

Sui generis — Svoje vrsti tj. osobit.

Sui iuris — Punoljetan. Samostalan. Onaj koji ne stoji pod očinskom vlašću drugoga.

Suis fortuna cuique fingitur moribus — Svakomu njegov značaj stvara sreću. Cic. Parad. V 1, 34. Vidi: **Sui cuique...**

Sumite materiam vestris, qui scribitis, aequam viribus — Odabirite, pisci, građu kojoj su vaše sile dorasle. Hor. Ars poet. 38.

Summa summarum — Sve u svemu. Plaut. Truc. I 1, 4.

Summum ius summa iniuria — Najveće pravo, najveća nepravda. Cic. De Off. I 10, 33. Previše stroga primjena zakona često čini nepravdu.

Sunt certi denique fines... — Vidi: **Est modus...**

Sunt dii immortales lenti quidem sed certi vindices generis humani — Besmrtni bozi su doduše spori ali sigurni osvetnici roda ljudskoga. Sen. Rh. Controv. X praef. 6.

Sunt facta verbis difficiliora — Teža su djela nego riječi. Cic. Ad Quint. fr. I 4, 5.

Sunt pueri pueri, pueri puerilia tractant — Dječaci su dječaci, dječaci se bave djetinjarijama. Poslanica Korinćanima I 13, 11.

Sunt verba et voces — Samo su riječi i glasovi. Hor. Ep. I 1, 34.

Sub tempore — U svoje vrijeme.

Superbientem animus prosternet — Ohologa će uništiti njegov ponos.

Supercilium salit — Obrva mi skače. Plaut. Pseud. I 1, 107. Igra mi oko, dogodiće mi se nešto ugodno.

Super flumina Babylonis — Nad vodama babilonskim. Psalam 136, 1.

Superflua non nocent — Previše ne škodi. Radije previše nego premalo.

Supra grammaticam — Vidi: **Caesar non...**

Surdis auribus canis — Pjevaš gluhim ušima. Bacaš bob u stijenu. Uzalud ti napor.

Sursum corda! — Gore sreća!

Sus artium repertricem (docet) — Svinja podučava izumiteljicu umjetnosti. Hier. Ep. 46, 1. Kad netko neuk hoće da daje savjete stručnjaku. Isto znači i poslovica: **Sus Minervam docet.** Cic. Ac. I 5, 18.

Sustine et abstine — Izdrži i uzdrži se. Prema Aul. Gell. XVII 19, 6.

Suum cuique — Svakomu svoje. Cic. De Off. I 5.

Suum cuique placet — Svakomu se svoje sviđa. Plin. mai. Nat. hist. XIV 71.

Suum cuique pulchrum est — Svakomu je svoje lijepo. Cic. Tusc. V 22, 63.

Suus cuique mos — Svak radi i misli na svoj način. Ter. Phorm. II 4, 14.

Tabula Pythagorica — Jedanputjedan.

Tabula rasa — Glatka, čista ploča. Rimljani su pisali na voštanim pločama. Dakle: izgladena ploča, ili danas poslovično: Nema ništa više.

Taceat mulier in ecclesia — Vidi: **Mulieres taceant...**

Talis hominibus fuit oratio, qualis vita — Ljudima je govor bio onakav, kakav život. Sen. Ep. 114, 1.

Tamdiu discendum est, quamdiu vivis — Treba učiti dok živiš. Sen. Ep. 76, 3.

Tamen est laudanda voluntas — Vidi: **Ut desint...**

Tamquam truncus stipesque stat — Stoji kao komad drva. Kao lipov kip ili lipov svetac.

Tandem aliquando — Napokon. Teda negda.

Tandem bona causa triumphat — Konačno pobijedi pravedna stvar.

Tantae molis erat (Romanam condere gentem) — Tako je teško bilo (osnovati rimski rod). Verg. Aen. I 33.

Tantaene animis caelestibus irae! — Zar toliko gnjeva u dušama božanskim!, kliče Verg. Aen. I, 11 u povodu Junonine mržnje na Trojance.

Tanti, quantum habes, sis — Koliko imaš, toliko vrijediš. Hor. Sat. I 1, 62.

Tantum scimus, quantum in memoria tenemus — Toliko znamo, koliko u pameti imamo. Philippi 2, 211.

Tantum valet, quantum ratio probat — Toliko vrijedi razlog, koliko dokazuje.

Tarde venientibus ossa — Koji kasno dolaze na ručak, ostaju im samo kosti. Vidi: **Sero venientibus...**

Tecto latere abscedere — Izvući živu glavu. Ter. Heaut. IV 2, 5.

Te Deum laudamus — Tebe Boga hvalimo!

Te hominem esse memento — Sjeti se da si čovjek. To je dovikivao servus publicus (državni rob) rimskim triumfatorima za vrijeme svečanog ophoda.

Tempora labuntur, tacitisque senescimus annis — Vrijeme odmiče, i mi neopazice starimo. Ov. Fast. VI 771.

Tempora mutantur nos et mutamur in illis — Vremena se mijenjaju i mi se mijenjamo u njima. Owen: Ad tres Maecenates 53 ep. Te su riječi učinjene prema izjavi Lotara I, koji je rekao: **Omnia mutantur, nos et mutamur in illis** — Sve se mijenja, i mi se u tomu mijenjamo.

Tempora ne culpes, cum sis tibi causa doloris — Ne krivi vrijeme, jer si sam kriv svojoj boli. Dionysius Cato.

Tempora si fuerint nubila, solus eris — Nastane li oblačno vrijeme, sam ćeš biti. Kad te stigne zlo, ostaviće te prijatelji. Vidi: **Donec eris...**

Tempori parendum — Vremenu se valja pokoravati.

Tempus edax rerum — Vrijeme koje sve proždire. Ov. Ex Ponto IV 10, 7 i Met. XV 234.

Tempus fugit — Vrijeme leti.

Tempus ipsum affert consilium — Samo vrijeme donosi savjet.

Tempus omnia revellat — Vrijeme sve otkriva. Tertullianus.

Terminus ad quem — Konačni termin. Dan do koga se nešto ima računati.

Terminus a quo — Početni termin. Dan od koga se nešto ima računati.

Terminus technicus — Stručni izraz.

Terra incognita — Nepoznata zemlja. Nešto nepoznato.

Terra usus mortalium semper ancilla — Zemlja je uvijek služavka ljudske potrebe. Plin. mai. Nat. hist. II 63, 155.

Terror belli, decus pacis — Strah pred ratom je dika mira. Natpis na francuskom maršalskom štapu.

Tertium comparationis — Treći član u poredbi u kojem se dva poređena slažu.

Tertium non datur — Trećega nema. Ili ovo ili ono.

Te saxa loquuntur — Kamenje će o tebi govoriti. — Tunel Neutor u Salzburgu sagradio je nadbiskup Sigmund III. Nad ulazom u tunel nalazi se u medaljonu njegova glava s gornjim riječima. Obično se kaže samo: **Saxa loquuntur**.

Testimonium paupertatis — Svjedodžba siromaštva. U ironičnom smislu znači: svjedodžba gluposti.

Testis unus, testis nullus — Jedan svjedok — nije dan svjedok. Jedan svjedok ne dokazuje još ništa.

Thema probandum — Predmet koji se ima dokazati.

Thesea fides — Tezejeva vjernost. Tezej je bio tako vjeran svom prijatelju Piritoju, da je s njime sašao u podzemni svijet, da otmu Perzeonu ženu Hadovu.

Tibi aras, tibi occas, tibi seris, tibi item metes — Sebi oreš, sebi drljaš, sebi siješ, sebi ćeš i žeti. Plaut. Merc. 71.

Tibi omne est exedendum — To ćeš sve pojesti. Ter. Phorm. II 2, 4. Tu si poparu skuhaš pa ćeš je i pojesti. Vidi: **Tute hoc...**

Tibi valde solet in ore esse — To ti je često na jeziku.

Timeo Danaos et dona ferentes — Bojim se Dana-jaca, makar i nosili darove. Verg. Aen. II 49. Vidi: **Quidquid id est...**

Timeo hominem unius libri — Bojim se čovjeka jedne knjige tj. koji je pročitao samo jednu knjigu.

Timeo naufragus omne fretum — Ja sam brodolomac i bojim se svakog tjesnaca. Ov. Ex Ponto II, 2, 128. Tko se jedanput opeče i na mrzlo puše.

Timidus vocat se cautum, parcum sordidus — Kukavica naziva sebe opreznim, škrtac štedljivim. Publ. Syr.

Timor Domini, principium sapientiae — Strah Gospodnji početak je mudrosti. Salamon 1, 7.

Tintinant aures — Zvoni mi u ušima. Catull. 51, 11.

Totam aequae vitam miscet dolor et gaudium — Čitav život jednako ispunjaju žalost i veselje. Phaed. IV 17, 10.

Tot capita, tot sensus — Toliko glava, toliko misli.

Toto titulo — S punim naslovom. Kratica: **T. T.**

Trahit sua quemque voluntas — Svakog vuče svoja naklonost. Verg. Buc. II 65. Svak ide za onim što mu se sviđa.

Tranquillo quilibet gubernator est — Po mirnu vremenu svak je kormilar. Sen. Ep. 85, 34. Lasno je na dobrom vremenu kormaniti. Nar. posl.

Tres faciunt collegium — Trojica čine društvo. Za društvo su potrebna bar trojica. Neratius Priscus: Digesta 87, 50, 16.

Tria iuncta in uno — Troje udruženo u jedno.

Tria mala aequae nocent: sterilitas, morbus, vicinus — Tri zla jednako škode: nerodica, bolest i susjed. Pallad. I 6, 7.

Tribunus factus, serva ordinem — Postao si tribun, čuvaj red! Ako preuzmeš neku dužnost, treba da je u redu vršiš.

Truditur dies die — Danci gone dane. Hor. Carm. II 18, 15.

Tua res agitur, paries cum proximus ardet — Radi se o tvojoj imovini, kad gori susjedov zid. Hor. Ep. I 18, 84.

Tu delibera utrum mavis — Ti odaberi što voliš.
Tu dic, quo pignore mecum certes — Reci o što da se kladimo. Verg. Buc. III 31.

Tu ne cede malis, sed contra audentior ito — Ne uzmiči pred zlom, već mu se još hrabrije odupri. Verg. Aen. VI 95.

Tu nescies, quod scis, Dromo, si sapias — Ti nećeš znati, Dromo, što znaš, ako ćeš biti pametan. Ter. Heaut. IV 4, 26. Gradi se kao da ne znaš što znaš. Vidi: **Si sapias**...

Tunica pallio propior — Košulja je (tijelu) bliža nego plašt. Plaut. Trin. V 2, 30.

Tuo te pede metire — Svojom se mjerom mjeri. Erasmus.

Tu quoque, fili! — Zar i ti, sinko? Poklik Cezarov, kad je među svojim ubojicama ugledao Bruta.

Turpe est enim mulieri loqui in ecclesia — Jer je ružno ženi da govori u crkvi. Poslanica Korinćanima I 14, 35.

Turpe senilis amor — Sramota je kad se starac zaljubi. Ov. Am. 9, 4.

Tu si hic sis, aliter sentias — Da si ti na mome mjestu, drukčije bi sudio. Ter. Andr. II 1, 10.

Tu solus peregrinus es in Jerusalem — Zar si ti jedini stranac u Jeruzalemu (koji nisi čuo što se dogodilo)? Ev. Luka 24, 18.

Tute hoc intristi, tibi omne est exedendum — To si udobrio, pa ti valja sve izjesti. Ter. Phorm. II 2, 4.

Tu viperam sub ala nutricas — Hraniš guju pod pazuhom. Petron. 77.

Ubi bene, ibi patria — Gdje mi je dobro, tamo mi je domovina. Refrain u jednoj pjesmi njemačkog pjesnika Fr. Hückstäda štampanoj god. 1806 u Rostocku. Rečenica je bez sumnje nastala prema stihu iz Pakuvijeve tragedije Teucer, što ga citira Cic. Tusc. V 37, 108, a glasi: **Patria est, ubicumque est bene.**

Ubi concordia, ibi victoria — Gdje je sloga, tu je i pobjeda. Publ. Syr.

Ubi lex, ibi poena — Gdje je zakona, tu je i kazni.

Ubi periculum, ibi lex — Gdje nastaje pogibao, tu nastaje i zakon.

Ubi semel res inclinata est, amici de medio — Kad jednom okrene stvar nizbrdo, bježe prijatelji na stranu. Petron. 38.

Ubi solitudinem faciunt, pacem appellant — Gdje stvaraju pustoš, nazivaju to mirom. Tac. Agric. 30. O osvajačima.

Udi tamquam mures — Mokri kao miševi. Petron. 44.

Udus tamquam mus — Mocar kao miš.

Ulcus est — To je ranjavo mjesto. Cic. De nat. deor. I 37, 104.

Ulcus tangere — Taknuti ranjavo mjesto. Ter. Phorm. IV 4, 9.

Ultima (hora) latet — Zadnji je (sat) sakriven. Natpis na pješćanim urama.

Ultima ratio — Zadnje sredstvo. Natpis na topovima. Kod Calderona nalaze se u jednoj drami ove riječi: »Ultima rason de reyes son la pol-

vora y las balas« — Zadnje sredstvo kraljeva su barut i kugle.

Ultima Thule — Krajnja Tule. Verg. Georg. I 30. Bajoslovni otok na najsjevernijoj tački zemlje. Na kraju svijeta.

Ultimum refugium — Zadnje utočište.

Ultra alterum tantum — Više nego još jedanput toliko.

Ultra posse nemo obligatur — Nemoguće činiti nije nitko obvezan. Promijenjena pravnička izjava Celza mlađeg: **Impossibilium nulla obligatio est.**

Ultrō istum a me — Daleko s tim čovjekom od mene. Plaut.

Ululas Athenas ferre — Nositi ćukove u Atenu. Cicero prema Aristofanu. Znači što i »nositi drva u šumu«, jer je u Ateni bilo mnoštvo sova.

Umbram suam metuit — Boji se svoje sjene. Cic. De petit. cons. 2, 9.

Umbram timere — Bojati se i sjene. Cic. Ad Att. XV 20, 4.

Una est nobilitas argumentumque coloris

Ingenui, timidas non habuisse manus — Jedino je plemstvo i dokaz prirodne boje, da nisi imao drhtave ruke tj. da nisi nikad bio kukavica. Petronius. Anthologia Latina 98.

Una hirundo non facit ver — Jedna lasta ne čini proljeća.

Una salus victis nullam sperare salutem — Jedini je spas pobijedenima ne nadati se nikakovu spasu. Verg. Aen. II 354.

Una voce — Jednoglasno.

Unde fames homini vetitorum tanta? — Odakle čovjeku tolika žudnja za zabranjenim? Ov. Met. XV 138.

Unguibus et rostro — Pandžama i kljunom. Rukama i nogama. Svim silama.

Unius pecudis scabies totum commaculat gregem — Šuga jedne ovce okuži cijelo stado. Jedna šugava ovca cijelo stado ošuga. Nar. posl.

Unita durant — Ujedinjeno traje. Geslo Otona III.

Uno opere eandem incudem die nocteque tundit — Istim poslom danju i noću udara po istom nakovnju. Cic. Orat. II 39, 162. Dere istu kozu.

Unum et idem — Jedno i isto.

Unus multorum — Jedan od mnogih. Prosječan, običan čovjek. Hor. Sat. I 8, 71.

Unus pro multis — Jedan za mnoge. Verg. Aen. V 814.

Unus quisque tantum iuris habet, quantum potentia valet — Svatko ima toliko prava, koliko ima moći. Tko jači, taj kvači!

Urbem venalem et mature perituram, si emptorem invenerit — Prodajna li grada koji će rano propasti, ako nađe kupca. Sall. Iug. 35, 10. Ove je riječi rekao Jugurta na odlasku iz Rima.

Urbi et orbi — Gradu Rimu i zemaljskom krugu. Formula za papinski blagoslov čitavu svijetu.

Urguet diem nox et dies noctem — Dan gura noć, a noć dan. Hor. Epod. 17, 25.

Usque ad finem — Sve do kraja.

Usque ad nauseam — Sve do bljuvanja. Do potpunog zasićenja.

Usus est magister optimus — Običaj je najbolji učitelj. Plin.

Usus (est) tyrannus — Običaj je nasilnik.

Usus magister egregius — Običaj je izvrstan učitelj. Plin. Ep. 13, 20.

Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas — I ako nedostaju sile, ipak treba pohvaliti volju. Ov. Ex Ponto III 4, 79.

- Ut fata trahunt** — Kako sudbina vuče. Prepustiti se slučaju.
- Ut figura docet** — Kako dokazuje ovaj primjer.
- Ut homost, ita morem geras** — Kakav je čovjek, onako se vlada. Ter. Adel. III 3, 77.
- Utile dulci** — Korisno s ugodnim. Hor. Ars poet. 343. Vidi: **Omne tulit...**
- Utinam hic annus laetus sit** — Da bi nam ova godina bila vesela.
- Uti non abuti** — Upotrebljavati a ne zloupotrebljavati. Umjerenost u svemu.
- Ut pictura poesis** — Pjesništvo je kao slikarstvo. Hor. Ars poet. 361.
- Ut quisque fortuna utitur, ita praecelet** — Kako se tko srećom služi, tako će se odlikovati. Plaut. Pseud. II 3, 13.
- Utres inflati ambulamus** — Hodamo kao napuhnuti mjehovi. Petron. 42.
- Utrique parti favere** — Držati s obje stranke. Sjediti na dvije stolice.
- Utrumne divitiis homines an sint virtute beati** — Jesu li ljudi sretni po bogatstvu ili po kreposti? Hor. Sat. II 6, 73—4.
- Utrumque enim vitium est et omnibus credere et nulli** — Oboje je zlo: i svima vjerovati i nikomu. Sen. Ep. 3, 4.
- Ut salutabis, ita et resalutaberis** — Kako ćeš pozdraviti, tako će ti se i odzdraviti. Erasmus. Kaka pozdrav, onaki i odzdrav. Nar. posl.
- Ut sementem feceris, ita metes** — Kako posiješ, tako ćeš i žeti. Cic. Orat. II 65, 261.
- Ut supra** — Kao gore.
- Uxorium se praebet** — On je pod papučom. Mart. Sat. VII 3, 19.

Vacare culpa magnum est solacium — Biti bez grijeha velika je utjeha.

Vade ad formicam, o piger, considera vias eius et disce sapientiam — Idi k mravu, ljenivče, gledaj puteve njegove i uči se mudrosti. Solomun Prov. 6, 6.

Vade in pace — Idi s mirom. Ev. Luka VII 50.

Vade mecum — Idi sa mnom. Uobičajeni naslov za vodiče i priručnike, koje ljudi nose sa sobom na putovanje.

Vade retro, Satana! — Idi od mene, Sotono! Ev. Mat. IV 10.

Vae misero! — Jao bijednome!

Vae soli! — Teško jednome. Jao samcu. Teško onome koji je sam. Ecclesiastes 4, 10.

Vae vietis! — Teško pobijedenima!, uskliknuo je 390 god. galski vođa Breno. Liv. V 48.

Vallis lacrimarum — Dolina suza. Psalam 83, 7.

Vana surdis auribus canere — Govoriti uzalud gluhim ušima. Liv. XL 8. Jalov ti je trud.

Vanitas vanitatum et omnia vanitas — Taština nad taštinama i sve je taština. Ecclesiastes I 2.

Vara vibiam sequitur — Prijevornica ide za gredom. Auson. Praef. ad monosyll. 12. Jedno zlo donosi drugo.

Vare, Vare, legiones redde! — Vare, Vare, vrati legije! Tako je kliknuo car August (Suet. Aug. 23) poslije poraza Varova u Teutoburškoj šumi 9 god. poslije Krista.

Variatio delectat — Promjena je ugodna. Phaed. Fab. 2.

- Varietas delectat** — Promjena je ugodna.
- Varium et mutabile semper femina** — Žena je uvijek nestalna i promjenljiva. Verg. Aen. IV 563.
- Vaticinium ex eventu** — Proricati nešto, pošto se to već dogodilo. (Na pr. u Enejidi proricanje Enejina oca o budućoj slavi Rima, ili proricanje Srdevo u Palmotićeve Pavlimiru o budućoj slavi Dubrovnika).
- Velle suum cuique est** — Čovjeku je njegova volja njegovo kraljevstvo. Pers. V 53.
- Velut aegri somnia** — »Kao bolesnički snovi« je književno djelo bez cjeline. Hor. Ars poet 7.
- Venaticus ex quo tempore cervinam pellem latravit in autā militat in silvis catulus** — Kad lovački pas jednom zalaje na jelenju kožu, tad vojuje i dalje po šumi. Hor. Ep. I 2, 65.
- Venatum ducere invitas canes** — (Ludost je) vući pse protiv njihove volje u lov. Plaut. Stih. I 2, 83. Raditi suvišan posao. Vidi: **Stultitia est...**
- Venia legendi** — Dopuštenje za predavanje (obično na sveučilištu).
- Veni creator Spiritus** — Dođi stvoritelju Duše. Početak himne od Rabana Maura.
- Veni sancte Spiritus** — Dođi sveti Duše. Sekvenca nastala oko god. 1000.
- Venit post multos una serena dies** — Poslije mnogo dana došao je jedan vedar. Tib. III 6, 32.
- Veni, vidi, vici** — Dođoh, vidjeh, pobijedih. Lakonska vijest, kojom je Cezar javio senatu da je kod Zele pobijedio Farnaka.
- Venter caret auribus** — Trbuh nema ušiju.
- Venter praecepta non audit** — Trbuh ne sluša zapovijedi. Sen. Ep. 21, 11.
- Verba dare ventis** — Govoriti u vjetar. Val. Flacc. V 21 i Ov. Am. I 6, 42: **Verba dare in ventos.**

- Verba ligant homines, taurorum cornua funes** — Riječi vežu ljude a užeta rogove bikova. Vol se veže za rogove, a čovjek za riječ.
- Verba movent, exempla trahunt** — Riječi pokreću, primjeri povlače za sobom. Više postigneš davajući primjer nego gubeći previše riječi.
- Verba puellarum foliis leviora caducis** — Riječi djevojaka lakše su od lišća što pada. Ov. Am. II 16, 45.
- Verba res sequitur** — Iza riječi slijedi čin.
- Verba volant, scripta manent** — Riječi odlijeću, pisano ostaje.
- Verecundari neminem apud mensam decet** — Kod stola se ne smije nitko stidjeti. Plaut. Trin. II 4, 77. Ne treba se stidjeti jela nego sramotna djela. Nar. posl.
- Vereri perdidit** — Izgubio je stid. Plaut. Bacch. I 2, 50.
- Veritas attributa vino est** — Istina se obično čuje kod vina. Plin. mai. Nat. hist. 14, 141.
- Veritas odium parit** — Istina stvara neprijateljstva. Ter. Andr. I 1, 141.
- Veritas vel mendacio corrumpitur vel silentio** — Istina se kviri ili izvrtanjem ili prikrivanjem.
- Veritatis oratio simplex est** — Jednostavan je govor istine.
- Vestigia me terrent** — Plaše me tragovi (onih koji su u spilju ušli, a nisu izašli). Tako je rekla u Ezopovoj 246 basni lisica bolesnu lavu, koji ju je zvao da uđe u spilju. I tuđa nevolja uči nas oprezu.
- Vestis virum reddit** — Odijelo čini čovjeka. Quint. Inst. or. 8, 5.
- Via crucis, via lucis** — Put križa, put svijetla.
- Via facti** — Samim činom. Samo po sebi.

Via hostibus, qua fugiant, munienda — Neprijateljima treba sagraditi put, da po njem pobjegnu. Vegetius: Epit. rei mil. III 21.

Vice versa — Obrnuto. Naizmjenice.

Victis honos — Čast pobijeđenima. Tako se kaže kod šaha ili druge igre, kad pobjednik nudi pobijeđenome neka on započne novu igru.

Victrix causa diis placuit, sed victa Catoni — Pobjednička se stvar svidjela bogovima, a pobijeđena Katonu. Lucanus: Pharsalia I 123. Pjesnik kaže da je Katon ostao vjeran Pompeju, makar ga je Cezar pobijedio. Danas se taj stih kaže, kad se govori o nekome koji radi za pravednu stvar, i ako je ona izgubila svaku nadu za uspjeh. Prirodne su simpatije uza slabijega.

Victum et vestitum — Hranu i odijelo. S te dvije riječi kazano je ono što je čovjeku nužno za život.

Videant consules, ne quid res publica detrimenti capiat — Neka se konzuli brinu da država ne pretrpi kakvu štetu. To je tako zvani Senatus consultum ultimum, kojim je senat u zadnjem vijeku rimske republike u slučaju kakve opasnosti davao konzulima diktatorsku vlast.

Video lupum — Isto što i: *Lupus in fabula...*

Video meliora proboque, deteriora sequor — Vidim bolje i odobravam mu, povodim se za gorim. Ov. Met. VII 20. To kaže za sebe Medeja, ali i vrlo mnogi od nas može to kazati za sebe. Svi mi znamo što je bolje, pa ipak to uvijek ne činimo.

Videre nostra mala non possumus: alii simul delinquant, censores sumus — Vlastite pogreške ne vidimo; čim drugi pogriješe, osuđujemo ih. Phaed. IV 10, 5.

Vigilando ascendimus — Budnošću se uzdižemo. Geslo reda Bijelog sokola.

Vigilantibus iura — Budni i oprezni stiču prava.

Vigilantibus leges sunt scriptae — Zakoni su pisani za budne. To znači: Tko hoće svoje pravo braniti, mora poznavati zakone svoje zemlje. Nepoznavanje zakona nije nikakva isprika.

Vilius argentumst auro, virtutibus aurum — Srebro je jeftinije od zlata, zlato je jeftinije od kreposti. Hor. Ep. I 1, 52.

Vi muneris — Na osnovi svoje službe, svoga zvanja.

Vim vi repellere licet — Dopušteno je silu odbiti silom.

Vincere aut mori — Pobijediti ili umrijeti. Petar Zrinjski.

Vincere seis, Hannibal, victoria uti nescis — Pobijediti znaš, Hanibale, pobjedom se poslužiti ne znaš. Liv. XXII 51.

Vinum caret clavo — Vino nema ključa. Pijanu čovjeku ne metnu lasno lokota na usta. Nar. posl.

Vinum dementat et sapientes — Vino i mudre pobudali. Manut. Col. 717.

Vinum de vite — Vino s loze. Oznaka u katoličkoj Crkvi za čista, naravna vina.

Vinum et musica laetificant cor — Vino i glazba razveseljuju srce. Bibl. Eccl. 40, 20.

Vinum lac senum — Vino je mlijeko staraca.

Viperam sub ala nutricas — Hraníš guju pod pazuhom. Petron. 77.

Vires acquirit eundo — Šireći se stiče sve više snage. Verg. Aen. IV 175 o Glasini.

Viribus unitis — Sjedinjenim silama. Geslo Franje Josipa I.

Viri infelicis procul amici — Kad si nesretan, daleko su ti prijatelji.

- Viros bonos omnia decent** — Dobrim se muževima sve pristoji. Mañut. col. 1049.
- Virtus est vitium fugere et sapientia prima stultitia caruisse** — Krepost je izbjegavati manu, a prva je mudrost biti bez ludosti. Hor. Ep. I 1, 41—2.
- Virtus post nummos** — Najprije novac onda krepost. Hor. Ep. I 1, 54.
- Virtute et exemplo** — Vrlinom i primjerom. Geslo Josipa II.
- Virtutem incolumem odimus** — Mrzimo netaknutu vrlinu. Hor. Carm. III 24, 31. Ne gledaju ljudi rado bolje od sebe.
- Virtute semper praevallet sapientia** — Mudrost uvijek više vrijedi nego snaga. Phaed. Fab. I 13, 13. Bolji je razum negli snaga. Nar. posl.
- Virtutes paganorum splendida vitia** — Vrline pagana su sjajne opačine.
- Virtuti in bello** — Za hrabrost u ratu.
- Vis comica** — Snaga smiješnoga. Sueton kaže u životu Terencijevu da te riječi potječu od Cezara.
- Vis consilii expers mole ruit sua** — Sila bez uma ruši se sama od svoje težine. Hor. Carm. III 4, 65.
- Vis inertiae** — Sila ustrajnosti.
- Vis maior** — Viša sila, o kojoj ne odlučuje čovjek na pr. potres, poplava, požar, rat itd. sve to može čovjeka spriječiti da ne može izvršiti svoje obveze.
- Vis probandi** — Sila dokaza.
- Vis vitalis** — Životna snaga.
- Vita brevis, ars longa** — Život je kratak, umjetnost duga. Rečenica učinjena prema Hipokratu.
- Vitae, non scholae, discimus** — Učimo za život, ne za školu.

- Vitae summa brevis spem nos vetat incohare longam** — Kratak život brani nam gajiti dugu nadu. Hor. Carm. I 4, 15. Čemu da se nadamo onome što bi se moglo ispuniti u dalekoj budućnosti?
- Vitiosum est ubique, quod nimium est** — Svagda je pogrešno što je suviše. Sen. De tranquill. an. IX 6.
- Vitam impendere vero** — Život posvetiti istini. Iuv. Sat. IV 91.
- Vitium capiunt, ni moveantur aquae** — Voda se usmrđi, ako miruje.
- Vivant sequentes** — Živili oni koji slijede.
- Vivas, ut possis, quando nequis, ut velis** — Živi, kako možeš, kad ne možeš, kako hoćeš. Stat. Caec.
- Vivat, floreat, crescat** — Neka živi, cvate i raste!
- Vivat sequens** — Živio slijedeći!
- Viva vox docet** — Živa riječ uči.
- Vivere est militare** — Živjeti znači boriti se. Sen. Ep. 96.
- Vivere si recte nescis, decede peritis!** — Ne znaš li pravo živjeti, daj mjesta iskusnima! Hor. Ep. II 2, 213.
- Vivitur parvo bene** — Dobro živi, komu je maleno dosta tj. koji je s malim zadovoljan. Hor. Carm. II 16, 13.
- Vivos voco, mortuos plango, fulgura frango** — Žive zovem, mrtve oplakujem, munje lomim. Te je riječi uzeo Fr. Schiller za motto svojoj pjesmi: »Pjesma o zvonu«.
- Vix ossibus haerent** — Na njima je samo kost i koža. Verg. Buc. III 102.
- Volens-nolens** — Hoćeš-nećeš.
- Volente Deo** — S Božjom voljom. Skraćeno: V. D.
- Volenti non fit iniuria** — Onomu koji pristaje ne čini se nepravda. Ulpian Gest. 220.

Volumus videri — Hoćemo da nas vide.

Voluntas legis — Volja zakona.

Voluptas humilis et pusilla est — Naslada je niska i neznatna stvar. Sen. Ep. 123, 16.

Vota paria — Raspolovljeni glasovi.

Votum consultativum — Savjetujući glas.

Votum decisivum — Odlučujući glas, kad su glasovi raspolovljeni: **Vota paria**.

Votum separatum — Odvojeno mišljenje.

Vox audita perit, littera scripta manet — Riječ čuvena nestaje, napisano slovo ostaje.

Vox clamantis in deserto — Glas onoga, koji vapi u pustinji. Ev. Mat. III 3. Danas se te riječi krivo citiraju, kad hoćemo da naznačimo nekoga koji govori i podučava, a nitko ga neće da sluša.

Vox faucibus haesit — Riječ mu zape u grlu. Verg. Aen. III 48.

Vox populi, vox Dei — Glas naroda, glas Božji.

Vulnerant omnes, ultima necat — Sve ranjavaju, zadnja ubija tj. ura. Stari natpisi na javnim satovima.

Vulpes iungere — Upregnuti lisice. Verg. Buc. III 31. Učiniti nešto nemoguće.

Vulpes pilum mutat, non mores — Lisica mijenja dlaku, (ali) ne ćud. Suet. Vesp, 12. U našoj se poslovići to kaže za vuka.

Vultur est, cadaver expectat — Jastreb je; čeka na lešinu. Sen. Ep. 95, 43. Seneka kaže: Ako netko sjedi uz bolesna prijatelja, mi to odobravamo; ali ako to čini radi baštine, on je jastreb i čeka na lešinu.

DODATAK

VENI SANCTE SPIRITUS...

Sekvencija na Duhove
Spjevao Stjepan Langton,
nadbiskup Kenterbrijski
(† 1228).

(Prijevod iz rimskog misala od Dr.
Kniewalda.)

**Veni sancte Spiritus,
Et emitte coelitus
Lucis tuae radium.**

Dodi, Duše presveti,
Takni naše pameti
Zrakom svoje milosti.

**Veni pater pauperum
Veni dator munerum,
Veni lumen cordium.**

Dodi, oče ubogih,
Davaoče dara svih,
Dodi, srca svjetlosti.

**Consolator optime,
Dulcis hospes animae,
Dulce refrigerium.**

Utjeho za svaki bol,
Goste duše sladak tol'
Okrepe nam viru tih.

**In labore requies,
In aestu temperies,
In fletu solatium.**

Umornima odmore,
U vrućini lahore,
Razgovore žalosnih.

**O Lux beatissima,
Reple cordis intima
Tuorum fidelium!**

O, ti svjetlost iz raja
Prožimlji nas do kraja
Napuni nam dušu svu!

**DIES IRAE
(SUDNJI DAN)**

Spjevao: Toma Celano, franjevac.
(Prijevod iz rimskog misala od Dr.
Kniewalda.)

**Dies irae, dies illa
Solvit saeculum in favilla
Teste David cum Sibylla.**

Strašni sud će u dan cvila
Spasit cio svijet bez mila,
Kažu David i Sibila.

**Quantus tremor est futurus,
Quando iudex est venturus
Cuncta stricte discussurus.**

Kolik trepet biće tude,
Kada sudac stigo bude,
Da po pravdi sudi ljude.

**Tuba mirum spargens sonum
Per sepulcra regionum
Coget omnes ante thronum.**

Gromki glas će trube zvati,
Iznad svih će raka zjati,
Sve pred prijesto prinukati.

**Mors stupebit et natura,
Cum resurget creatura
Iudicanti responsura.**

Smrt i narav u čudu će
Gledat mrtvih uskrснуće
I sud, koji biti tu će.

**Liber scriptus proferetur,
In quo totum continetur,
Unde mundus iudicetur.**

Knjiga će se izvaditi,
Svaki čin će tu se štiti,
S kojeg svijet će suđen biti.

**Iudex ergo cum sedebit,
Quidquid latet, apparebit,
Nil inultum remanebit.**

I kad Sudac sudit sjedne,
Otkrit on će sve što htjedne,
Platit zloće sve do jedne.

**Quid sum miser tunc dicturus,
Quem patronum rogaturus,
Cum vix iustus sit securus?**

Što ću jadan tada moći?
Komu ću se molit poći,
Gdje će jedva dobri proći?

**Rex tremendae maiestatis,
Qui salvandos salvas gratis,
Salva me, fons pietatis.**

Divan Kralju strašne slave,
Koji daješ spas badave,
Spasi mene u dan strave.

**Preces meae non sunt dignae,
Sed tu bonus fac benigne,
Ne perenni cremer igne.**

Molbe su mi jadne toli,
Al' Ti dobar ne dozvoli,
Da me more vječne boli.

**Inter oves locum praesta
Et ab haedis me sequestra
Statuens in parte dextra.**

Daj mi mjesto s ovcam svojim,
S jarcima se da ne brojim,
S desne strane da ti stojim.

**Confutatis maledictis,
Flammis acribus addictis,
Voca me cum benedictis.**

Kad u oganj prokletnike
Survaš među paklenike,
Zovni me uz blaženike.

**Oro supplex et acclinis,
Cor contritum quasi cinis.
Gere curam mei finis.**

Klečeć smjerno dižem glase,
Molim srca skrušena se:
U skrajnje me čuvaj čase.

**Lacrimosa dies illa,
Qua resurget ex favilla
Iudicandus homo reus.**

U dan onaj teška cvila,
Budit svijet će Božja sila
Sudiće se čovjek krivi,

**Huic ergo parce, Deus.
Pie Iesu, domine,
Dona eos requie!**

Ti mu praštaj, Bože živi!
Isukrste blagi čuj,
Vjerne mrtve pomiluj!

HIMNA

**benediktinskog monaha Pavla đakona u čast
Sv. Ivanu Krstitelju zaštitniku pjevača**

(Iz šezdesetih godina VIII stoljeća)

**Ut queant laxis
Resonare fibris
Mira gestorum
Famuli tuorum
Solve polluti,
Labii reatum,
Sancte Ioannes.**

Da uzmognu tvoje sluge glasno pjevati
o čudesima tvojih djela, očisti im usne
od svake gnjusobe, Sveti Ivane.

Melodija te himne komponirana je tako, da svaki stih počinje jednim tonom više. To je navelo Guidu Avetinskog na to, da tonove redom krsti početnim slogom pojedinog stiha himne, kako bi učenike lakše priučio pogađanju intervala kod pjevanja i pravilnom izgovaranju svih vokala. Tako su nastali slogovi ut, re, mi, fa, sol, la. Sedmi slog si (od Sancte Ioannes) potječe od Belgijca Waebranta († 1595). »Ut« je kasnije zamijenjen s »do« po svoj prilici zato, jer je u poduci pjevanja važno da se pjevanje izdržanog tona započne konsonantom.

Guido Avetinski (995—1050) rodio se u okolici Pariza.

TE DEUM

**Te Deum laudamus: Te Dominum confitemur.
Te aeternum patrem omnis terra veneratur.
Tibi omnes Angeli, Tibi Caeli et universae
potestates
Tibi Cherubim et Seraphim incessabili voce
proclamant:
Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth!**

Tebe, Bože, hvalimo, Tebe Gospodine ispovijedamo,
Tebe, vječni Oče, sva zemlja poštuje,
Tebi svi anđeli, Tebi nebesa i sve vlasti,
Tebi kerubini i serafini bez prestanka uzvikuju:
Svet, svet, svet, Gospod Bog nad vojskama!

(Prijevod iz rimskog misala od Dr. Kniewalda.)

SVJETOVNE PJESME

GAUDEAMUS IGITUR...

U veselju živimo...

(Đačka pjesma)

**Gaudeamus igitur,
iuvenes dum sumus;
Post iucundam iuventutem,
post molestam senectutem
nos habebit humus.**

U veselju živimo,
dok smo tako mladi,
jer kad divna mladost prođe,
pa nam kruta starost dođe
shrvaće nas jadi.

**Ubi sunt, qui ante nos
in mundo fuêre?
Transiere ad superos,
adiere ad inferos
ubi iam fuêre.**

Oni, što su živjeli
od nas mnogo prije
leže već u zemlji davno...
Neke b'jedno, neke slavno
grobni hum sad krije.

Vita nostra brevis est,
brevi finietur.
Venit mors velociter,
rapit nos atrociter,
nemini parcetur.

Naš taj v'jek je kratak baš,
vrlo brzo svrši,
uz to pun je tuge, muke;
smrt svud pruža gadne ruke,
da nam život skrši.

Vivat academia,
vivant professores,
vivat membrum quodlibet,
vivant membra quaelibet,
semper sint in flore!

Stog' nek žive škole sve,
profesori s njima ...
Bog poživi i nâs đake,
prisutne sve veseljake,
koliko nas ima!

Vivant omnes virgines
faciles, famosae!
Vivant et mulieres,
tenerae, amabiles,
bonae, laboriosae!

Živile sve ženice,
nježne, zgodne, mile,
neka živu djeve mlade,
jer nam one život slade,
kao bajne vile.

Vivat et res publica,
Et qui illam regit,
vivat nostra civitas,
maecenatum caritas,
quae nos hic protegit!

Živila nam država
i naš vladar blagi,
uz to neka još zaori:
Živili nam dobrotvori
ljubljeni i dragi!

Pereat tristitia,
pereant osores,
pereat diabolus,
quivis antiburschius
atque irrisores!

Tugu mi ne volimo;
nek je nosi đavo ...
U veselju i bez jada
nek nam kliče duša mlada
to je naše pravo!
Zdravo! Zdravo!
Zdravo!

Slobodan prijevod od D. T. Vragobe.

(Ljubavna pjesmica)

**Lingua mendax et dolosa,
Lingua procax, venenosa,
Lingua digna detruncari
Et in igne concremari.**

Na jezik taj lažan, drzak,
Opak, otrovan i mrzak
Treba b'jes i jad iskalit
I u ognju njega spalit,

**Quae me dicit deceptorem
Et non fidum amatorem,
Quam amabam, dimisisse
Et ad alteram transisse.**

Jer on tvrdi podlo b'jedan,
Da ja nisam tebe vr'jedan
I da neku drugu snubim,
Pa da tebe već ne ljubim.

**Sciat deus, sciant dei,
Non sum reus huius rei;
Sciant dei, sciat deus,
Huius rei non sum reus.**

Ali Bog je svjedok eto,
Da je puka zloba sve to;
Za te bije srce moje
I ono je samo tvoje.

**Volo foedus observare
Et ad haec dicemus, quare:
Inter choros puellarum
Nihil vidi tam praeclarum.**

Ja te uv'jek ljubim vjerno,
Stoga ti i velim smjerno:
Najljepša si ti na sv'jetu,
Jer si slična krasnom cv'jetu.

**Inter quas appares ita
Ut in auro margarita.
Crines tuos adamavi,
Quoniam fuere flavi.**

Kao biser meni blista
Tvoja ljupka duša čista,
Ti si čedo umiljato,
Plavokoso moje zlato.

**Ergo dum nox erit dies,
Et dum labor erit quies,
Et dum silva sine lignis,
Et dum aqua erit ignis,**

Tek kad noć se u dan stvori,
Kad presahnu svi izvori,
Kada voda vatra bude,
Kad smrt satre sv'jet i ljude,

**Et dum mare sine velis,
Et dum Parthus sine telis,
Cara mihi semper eris,
Nisi fallar, non falleris!**

Kad potamni žarko sunce,
Rušeć brda i vrhunce,
Kad ću zadnji dah svoj gubit,
Onda ću te prestat ljubiti!

Slobodan prijevod od D. T. Vragobe.

NAZDRAVICE

**Dulce et decorum est pro patria mori,
Sed dulcius pro patria vivere,
Et dulcissime pro patria — bibere!
Ergo bibamus pro salute patriae!**

Slatko je i časno za domovinu umrijeti,
Ali je još slađe za domovinu živjeti,
A najslađe je ipak za domovinu piti!
Pijmo dakle za spas (boljitak) domovine!

Prvi redak ove napitnice je krasni Horacov stih (Carm. III 2, 13), na koji su veseli studenti nadovezali ovako profani završetak, pa odonda ova četiri retka često služe u veselim društvima kao zdravica.

**Si bene commemini, causae sunt quinque bibendi:
Hospitis adventus, praesens sitis atque futura,
Aut vini bonitas, aut quaelibet altera causa.**

Ako se ne varam eto, razloga pet je da piješ:
U zdravlje gostu svom, pa sadašnja žeđ il buduća,
Ili pak vina čar, il ostali uzrok ma koji.

KOD ČAŠE VINA

(Vesela vinska pjesmica)

**In taberna quando sumus,
Non curamus, quid sit humus,
Sed ad ludum properamus,
Cui semper insudamus,
Quid agatur in taberna,
Ubi nummus est pincerna,
Hoc est opus, ut quaeratur,
Sed quid loquar, audiatur.**

U krčmi, kod pune čaše,
Mi tažimo jade naše,
Tu se klikće, tu se smije,
Tu se rujno vince lije,
Jer kada je drug uz druga,
Tad prestaje svaka tuga,
A od sreće oko s'jeva,
Kad se skače, igra, pjeva.

**Quidam ludunt, quidam bibunt,
Quidam indiscrete vivunt,
Sed in ludo qui morantur,
Ex his quidam denudantur,
Quidam ibi vestiuntur,
Quidam saccis induuntur,
Ibi nullus timet mortem,
Sed pro Baccho mittunt sortem.**

Neki viču, neki piju,
Da se vina naužiju,
Neki kockom vr'jeme trate,
Dnevno do u rane sate.
Sva su srca razigrana,
Od večeri, pa do dana
Ori poj, u polumraku,
Sve u počast bogu Baku.

Primo pro nummata vini,
 Ex hac bibunt libertini:
 Semel bibunt pro captivis,
 Post haec bibunt ter pro vivis,
 Quater pro christianis cunctis,
 Quinquies pro fide defunctis,
 Sexies pro sororibus vanis,
 Septies pro militibus silvanis.

Prvu čašu tu se pije
 Za mrtve, što grob ih krije,
 Drugu s trećom tad se toči
 Za sve ženske krasne oči,
 Četvrta je za veselje,
 Peta za sve l'jepe želje,
 Šesta je za prošlost svetu,
 Sedma svima na tom sv'jetu.

Octies pro fratribus perversis,
 Novies pro monachis dispersis,
 Decies pro navigantibus,
 Undecies pro discordantibus,
 Duodecies pro paenitentibus,
 Terdecies pro iter agentibus,
 Tum pro papa quam pro rege,
 Bibunt omnes sine lege.

Osma čaša je za zdravlje,
 Deveta za bratsko slavlje,
 Deseta za bolesnike,
 Jedanaesta za putnike,
 Dvanaesta je za mornare,
 Trinaesta za ljude stare,
 Tad još dođe nazdravica
 I za ujnu i za strica.

Bibit miles, bibit clerus,
 Bibit hera, bibit herus,
 Bibit ille, bibit illa,
 Bibit servus, cum ancilla,
 Bibit velox, bibit piger,
 Bibit albus, bibit niger,
 Bibit constans, bibit vagus,
 Bibit rudis, bibit magus.

Svatko pije, jer to prija,
 Pije služnik, noćobdija,
 Pije gazda, gazdarica,
 Pije dama, sobarica,
 Pije djed i pije baka,
 Čak i ptica pije svaka,
 Piju zdvojni, veseljaci,
 Kukavice i junaci.

Bibit pauper et aegrotus,
 Bibit exul et ignotus,
 Bibit puer, bibit canus,
 Bibit praesul et decanus,
 Bibit soror, bibit frater,
 Bibit anus, bibit mater,
 Bibit ista, bibit ille,
 Bibunt centum, bibunt mille!

Piju bokci, bogataši,
 I krojači i skijaši,
 Piju kasni, piju rani,
 Župnici i kapelani,
 Piju brzi, piju spori
 I svima im grlo gori,
 Jer tko želi vedar biti,
 Taj i vince mora piti!

Slobodan prijevod od D. T. Vragobe.

NAPITNICA

Vivat ergo semper prosper
 Carissimus — noster,
 Qui amore et honore
 Semper est dignissimus!

Prijevod: Živio stoga uvijek sretno predragi naš
 —, koji je uvijek najdostojniji naše ljubavi i časti.

Kod nas se obično pjeva u veselim društvima
 na isti napjev ova kajkavska kitica:

Ki bi anda hotel znati
 Kaj je ljubav bratinska,
 Taj naj dojde i pogleda
 Kinč pajdaštva našega!

—o—

ZADOVOLJSTVO

Beatus ille homo
 Qui sedet sua domo,
 Qui habet bonam pacem
 Et sedet post fornacem,
 Et bibit bonum vinum,
 Et laudat deum trinum.

Blažen život onom vr'jedi,
 Tko kod kuće mirno sjedi,
 Pa ga sudba zla ne bije
 Kod ognjišta kad se grije
 I uz vina pehar mali
 Dobrog, višnjeg Tvorca hvali!

—o—

ANAKREONTIKA

Omne mundi trinum:
 Mulier, tabacum, vinum,
 Et qui curat de pluribus
 Maximus est asinus!

Tri na svijetu jesu stvari:
 Duhan, vino, žena;
 Tko za drugo što još mari
 Najveća je bena!

—o—

Dives eram dudum,
 Fecerunt me tria nudum:
 Alea, vina, Venus,
 Per quae sum factus egenus.

Bogataš sam bio stari,
 Al' tri me ubiše stvari:
 Igra, vino i žene
 Uništiše posvema mene!

—o—

Per potum primum
 Non possum noscere vinum,
 Non laudo vina,
 Ni datur potio trina.

Kod prve čašice male
 Stručnjaci vino ne hvale,
 Tek kad stigne vrčić treći
 O vinu možeš sud izreći!

—o—

CURIOSA I VARIA

PREGRŠT ŠALE I ZABAVE

MAGIČKA FORMULA

Sator Arepo tenet opera rotas.

Sijač Arepo drži s mukom kola.

Te riječi čitane doslovce unatrag glase jednako.
Što više, ako napišemo riječi jednu pod drugu

S	A	T	O	R
A	R	E	P	O
T	E	N	E	T
O	P	E	R	A
R	O	T	A	S

vidimo da se svaka riječ može čitati četiri puta.

To je jedna od najraširenijih čarobnjačkih formula. Po vjerovanju srednjega vijeka branila je od bjesnoće i drugih bolesti, a i od požara. Među ostalim nalazi se u podu od mozaika iz XI stoljeća u crkvi u Pieve-Terzagni kod Verone.

Nedavno je grof Hardenberg (Rosenkranz und Bafomet: Ges. Hess. Büchfr. Darmstadt 1932) pokušao da tu Sator-formulu protumači.

Njemu je najprije palo u oči da je slovo N položeno centralno pa da na taj način sačinjava središte križa sastavljenog od riječi TENET (= on

drži). N = nomen ili numen, dakle: božanstvo
TE = te drži.

Četiri ugla kvadrata daju svaki put ro-sa tj. ruže okružuju križ TENET. Po Hardenbergovu mišljenju to su Salamonove ruže od Saron, jer uzme li se centralno N i doda riječi RO-SA, dobije se SARON.

Slovo N okružuju slova R — P — P — R koje Hardenberg tumači kao četiri službe Kristove rex — pontifex — propheta — redemptor.

Povuku li se u ovom kvadratu dijagonale, dobijemo oko TENET znak X Andrijin križ kojega krajevi S — S i R — R znače rex regum i Spiritus Salvator.

Slože li se slova, koja preostanu kad odbijemo riječi ROSA SARONA, u rečenicu, dobiju se riječi: PETRO ET REO PATET ROSA SARONA tj. I Petru, ma da je skrivio, otvorena je saronka ruža. Dakle je saronka ruža opisivanje božanske ljubavi.

Prema tome je zadnje tumačenje magičnog kvadrata: I Petru, koji se odrekao Gospoda, može da se udijeli milostiva ljubav.

Stoga Hardenberg drži da ovaj kvadrat ima čisto religiozni karakter i nije bio namijenjen kao čarobno sredstvo, nego je samo značio utjehu po-božnima.

— o —

ORIGINALAN EPITAF

Fui quod es. Eris quod sum.

Ovaj grobni natpis preveden znači:

Ja sam bio što si ti sada
Ti ćeš biti što sam ja sada.

— o —

ŠALA FILOZOFA

Kad je Artur Schopenhauer čuo za smrt svoje nekadašnje gazdarice, krojačice Marquet, kojoj je radi tjelesne ozljede morao plaćati doživotnu rentu, napisao je:

Obit anus, abit onus

Umrla je starica, nestade tereta.

—o—

POLITIČKA DOSJETKA

U prošlom stoljeću govorilo se u Beču:

Noster imperator clemens est et clam exercitum regit.

To znači: Naš je car blag i potajno upravlja vojskom.

Ali gornje su riječi značile sasvim drugo. Clemens (Metternich) bio je tada kancelar a grof Clam svemoćni generalni adjutant Franje Josipa.

—o—

NEOBIČNA PORUKA

Kad je Galilei otkrio promjenu na liku Venerinu saopćio je to 11 decembra 1610 Kepleru ovim riječima:

Haec immatura a me iam frustra legentur o. y.

U tim se riječima nalaze slova heksametra:

Cynthiae figuras aemulatur mater amorum.

Tj. Majka ljubavi (Venera) nadmeće se u oblicima sa Cintijom (Dianom, božicom mjeseca).

Tako je on sačuvao tajnu svoga otkrića a učeni ga je prijatelj, kažu, razumio.

—o—

REČENICA S DVA ZNAČENJA

Ante pontem Angelorum

Ovako pisano znači: Pred Andeoskim mostom,

Ante pontem ange lorum

a ovako: Pred mostom pritegni uzdu.

—o—

NEOBIČAN POZDRAV

Mitto tibi navem prora puppique carentem.

Prijevod glasi:

Šaljem ti lađu bez pramea i krme tj.

N] A V E [M = bez N i M = AVE

Poruka dakle znači: Šaljem ti pozdrav!

—o—

NATPIS NA RODNOJ KUĆI KOLUMBOVOJ U GENOVI

Unus erat mundus. Duo sunt, ait ille. Fuere.

Jedan je bio svijet. Dva su, reče onaj. Bila su.

—o—

PAMFLET

Ave Caesar!

Fatalia quattuor Cé

Corona, Conscriptio,

Commissariat, Contributio

Salutant te!

Zdravo, care!

Zlokobna četir Cé:

Kruna, konskripcija,

Komisarijat, kontribucija

Pozdravljaju te!

Taj su pamflet napisali prigodom boravka cara Josipa II u Zagrebu.

(Tomić: Za kralja — za dom II str. 317).

—o—

NATPIS NA GROBU

Ferdinanda Baptista Schilla u Stralsundu

Pruski patriota Schill poginuo je u Stralsundu. Glava mu je bila metnuta u žestu, a tijelo pokopano u grob, na koji je stavljen natpis:

— Magna voluisse magnum —

Occubuit fato. Iacet ingens littore truncus

Avolsunque caput: tamen haud sine nomine corpus.

— Velika je stvar htjeti veliko. —

Poginuo je sudbinom. Leži silan trup na obali i otkinuta glava: no ipak ne tijelo bez imena.

To je parodija Verg. Aen. II 557

Iacet ingens litore truncus

Avolsunque umeris caput et sine nomine corpus.

Sad trup na obali veliki leži, i glava otkinuta s ramena i tijelo bez imena.

—o—

I M M M M u Leipzigu

Sveučilišni profesor Ivan Jessenius, koji se proslavio nadgrobni govornikom Tychu de Brache-u, zapleo se u političke spletke i napokon 21 juna 1621 bio od krvnika u Beču smaknut.

Prije nego je napustio svoju tamnicu napisao je na zid tajanstvena slova:

I M M M M

Ta je slova nadvojvoda Ferdinand nadopunio ovako:

Imperator Mathias Mense Martis Morietur
(Car će Matija umrijeti mjeseca marta). Ali je odmah nadodao:

Jesseni Mentiris Mala Morte Morieris
(Jesenije, lažeš, grdnom ćeš smrću umrijeti!)

Oba su se proroštva ispunila.

—o—

ODGOVORI PROROČIŠTA

Dvoličan odgovor proročišta macedonskom kralju Piru:

Aio te, Aeacida, Romanos vincere posse

Enn. Ann. VI fr. 132

Taj se heksametar može dvojako prevesti:

1) Kažem, Ejakoviću, da ti možeš pobijediti Rimljane.

2) Kažem, Ejakoviću, da te Rimljani mogu pobijediti.

—

Evo još jedan ovakav odgovor.

Ibis redibis nunquam peribis in bello

Značenje tih riječi ovisi o tomu kamo metnemo zarez.

Taj odgovor pisan ovako:

Ibis, redibis, nunquam peribis in bello

znači: Ići ćeš, vratićeš se, nikad nećeš poginuti u ratu,

a ovako: Ibis, redibis nunquam, peribis in bello

Ići ćeš, nikad se nećeš vratiti, poginućeš u ratu.

—o—

ODLUČNO SLOVO

Duo erant fratres, alter allium edebat.

Kad se ova rečenica pročita svatko će je u prvi čas prevesti ovako:

Dva su bila brata, jedan je jeo drugoga.

Ali kod pomnijeg pregledavanja treba zamjetiti da je riječ *allium* pisana s dva l, pa znači češnjak. Tada rečenica glasi:

Dva su bila brata, jedan je jeo češnjak.

—o—

CRKVENA DOSKOČICA

iz 1896 godine

**Quando Marcus Pascam dabit,
Et Ioannes Christum adorabit —
Et Antonius Pentecosten celebrabit,
Totus mundus Vae! clamabit.**

(Kad na Markovo padne Uskrs,
Na Antunovo Duhovi,
A na Ivana Krstitelja Tijelovo,
Onda jao čitavome svijetu!)

Ove latinske stihove donijele su god. 1896 novine i pronijele vijest da se navodno takav stari natpis našao uklesan u kamen negdje kod Rajne. U čitavom svijetu nastala je panika, jer je upravo te godine tako pao Uskrs.

(Interesantno je ipak spomenuti da se uistinu toga ljeta pojavila kolera u svim većim lukama Sredozemnoga mora, pa čak i u Trstu, u Splitu i na Rijeci.)

—o—

ČUDNO OBEĆANJE

Ako heksametar:

Sacrum pingue dabo nec macrum sacrificabo
(Daću pretilu žrtvu i neću žrtvovati mršavu)
čitamo riječ po riječ od natrag, dobijemo pentametar protivnog značenja:

Sacrificabo macrum nec dabo pingue sacrum
(Žrtvovaću mršavu i neću dati pretilu žrtvu).

—o—

TAČKA KAO RIJEČ

Horacov heksametar Ars poet. 433:

Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci
možemo pretvoriti u pentametar ako ga napišemo ovako:

Utile qui dulci miscuit omne tulit ●

DUHOVIT POZDRAV

Kad se Stanislaw Leszczynski početkom 18 stoljeća vratio u Poljsku, njegov je bivši učitelj, rektor Jablonski, njemu u počast priredio balet.

Taj je balet izvodilo 13 maturanata. Ovi su bili obučeni kao rimski vojnici, a svaki je na štitu imao po jedno slovo. Na koncu svake slike baleta stajali su plesači drukčije poredani, pa su se mogle čitati ove riječi:

**Domus lescinia
Ades incolumis
Omnis es lucida
Lucida sis omen
Mane sidus loci
Sis columna Dei
I scande solium.**

Potomče Leszczynskih
Tu si nepovrijeđen
Sav se sjajiš
Budi sjajno znamenje
Ostani zvijezdom zemlje
Budi stupom Božjim
Idi uspnj se na prijestolje.

—o—

PROROČANSTVO

Caru Karlu VI prerekli su iz njegova naslova:

Carolus Sextus Imperator
(Karlo Šesti, car)

prebacivši slova ovo:

Uxor pariet tres masculos
Žena će roditi tri dječaka.

—o—

NERAZUMLJIVA PORUKA

Mea, pater, ultra mare, sine vestem, ego suam.

Rečenica zvuči čudno i nerazumljivo dok se ne dođe na to da mea dolazi od meo 1, a suam od suo 3.

Tako onda prijevod glasi:

Idi, oče, preko mora, ostavi odijelo, ja ću ga sašiti.

—o—

ČUDAN ZOV

Mea mater sus est mala.

Na prvi pogled djeluje ova rečenica neukusno,
jer bi značila:

Moja majka je zla svinja.

Kad uzmemo da mea dolazi od meo 1, a est od
edo 3, onda dobiva rečenica posve drugo značenje:

Žuri se, majko, svinja jede jabuke.

—o—

NATPIS NA GROBU

jednog trgovca u Bavarskoj

P P P
P P P
P P P
P P P

Piper peperit pecuniam
Pecunia peperit pompam
Pompa peperit paupertatem
Paupertas peperit pietatem.

Papar rodi novae
Novae rodi sjaj
Sjaj rodi siromaštvo
Siromaštvo rodi pobožnost.

—o—

U ŠALJIVOM OZBILJNO

Alarihov dolazak pred Rim objavljuje ovaj
neobični stih:

Tete roro mama nunu dada tete lala tete.

Ispravno se piše:

Te tero Roma manu nuda, date tela, latete!

Uništavam te, Rime, golom rukom, dajte
oružje, sakrijte se!

—o—

IGRE RIJEČI

Filia sub tilia nebat subtilia fila.

(Kćerka je pod lipom prela tanke niti.)

—o—

Ne cane, cane decane, de cano cane, sed cane,
cane decane, de decano cano.

(Ne pjevaj, sijedi dekane, o sijedom psu, već
pjevaj, sijedi dekane, o sijedom dekanu.)

—o—

Non vini vi no sed aquae vi no.

(Ne plivam snagom vina već snagom vode.)

—o—

Malo esse mala mala bona mala quam bona
mala mala mala.

(Volim jesti zle jabuke dobrim ustima nego
dobre jabuke zlim ustima.)

—o—

Domine, domine dominae sunt?

(Gospodine, jesu li gospođe kod kuće?)

—o—

Quid facies, facies si Veneris veneris ante,
pereas per eas; ne sedeas, sed eas.

(Što ćeš učiniti, ako pred lice Venere dođeš;
da ne pogineš od toga, ne sjedni, već idi.)

—o—

Mala mali malo mala contulit omnia munde;
Causa mali tanti femina sola fuit.

(Usta su sa zlom od jabuke donijela sva zla svijetu;
Uzrok tolikog zla bijaše žena.)

—o—

Est bellum bellum bellis bellare puellis.

(Lijep je rat ratovati s lijepim djevojkama.)

—o—

Malo malo malo transire fretus quam esse mala mala mala.

Volim s lošim jarbolom prijeći tjesnac nego čeljustima jesti loše jabuke.

—o—

Mater ait natae: Dic natae, filia, natam

Ut moneat, natae plangere filiolum.

Majka reče kćeri: Reci, kćerko, kćeri neka opomene kćer da oplakuje kćerinu kćerkicu.

Koliko je generacija navedeno u ovom distihu?

—o—

NEŠTO O ADAMU

Ovaj heksametar:

Adam primus homo crux omni posteritati

(Adam prvi čovjek križ čitavog potomstva) može se, ako ga čitamo riječ po riječ natrag, pretvoriti u pentametar

Posteritati omni crux homo primus Adam

(Čitavog potomstva križ prvi čovjek Adam) dok, kako vidimo, značenje ostaje isto.

—o—

VERSUS CANCRINI

(Račji stihovi)*

PALINDROMI

Anna tenet mappam, madidam mappam tenet Anna.

Ana drži ubrus, vlažan ubrus drži Ana.

—o—

Sumitis a vetitis; sitit is, sitit Eva, sitimus.

Uzimate od zabranjenog, žeda on, žeda Eva, žedamo.

* Oba su ova stiha složena tako, da se mogu čitati i unatrag, pa se zato i zovu račji stihovi.

O NAPOLEONU

Najsavršeniju igru riječi u ovoj vrsti poezije daju ova tri distiha, koji se odnose na Napoleona. Osebnost je u tomu, da čitani od početka do kraja, riječ po riječ, govore u korist, a riječ po riječ od kraja prema početku na štetu Napoleonovu.

Vaticino tibi quod navalis laurea cinget

Tempora nec magnas spes mare destituet.

Deiciet tua gens cunctos nec Gallia victrix

Denique frangetur litus ad Albionum.

Sors bona non mala sors concludet proelia quare

Saecula te dicent pars bona non mala pars.

Proričem da će ti pomorska lovorika ovjenčati čelo i more te neće prevariti u velikim nadama. Tvoje će pleme srušiti sve, i pobjednica se Galija neće razbiti na žalu Albionovu. Dobra kob, a ne zla kob, završiće bojeve, zato će te vijekovi zvati dobar dio (bona pars tj. Bonaparte), a ne zao dio.

Gornji stihovi čitani unatrag glase ovako:

Pars mala non bona pars dicent te saecula

Quare proelia concludet sors mala non bona sors.

Albionum ad litus frangetur denique

Victrix Gallia nec cunctos gens tua deiciet.

Destituet mare spes magnas nec tempora

Cinget laurea navalis quod tibi vaticino.

Zao dio, a ne dobar dio (bona pars tj. Bonaparte), zvaće te vijekovi. Stoga će bojeve završiti zla kob, a ne dobra kob. Na Albinionovu će se napokon žalu razbiti pobjednica Galija, i neće tvoje pleme srušiti sve. Prevariće te more u velikim nadama, i neće ti čelo ovjenčati pomorska lovorika; to ti proričem.

—o—

OSOBIT PRIMJER ALITERACIJE

O Tite tute Tati tibi tanta tyranne tulisti
O, Tite Taciju, tiranine, ti si sebi toliko nanio.
Enn. Ann. I fr. 65.

—o—

SJAJAN PRIMJER ONOMATOPEJE

At tuba terribili sonitu taratantara dixit
A trublja strašnim zvukom jekne taratantara.
Enn. Ann. II fr. 95.

—o—

JOŠ JEDAN PRIMJER ONOMATOPEJE

Quadrupedante putrem sonitu quatit ungula
campum Verg. Aen. VIII 596.

Kopito topoće grabom i bije po buhavnom
polju. (T. Maretić)

—o—

ISTO TO SAMO MALO DRUGAČIJE

Quadrupedumque putrem cursu quatit ungula
campum. Verg. Aen. XI 875.

Bježi konjsko kopito i bije po buhavnom polju.
(T. Maretić)

—o—

KREKETANJE ŽABA

U ovom se stihu (Ov. Met. VI 376) kod čitanja
jasno čuje kreketanje žaba:

Quamvis sint sub aqua, sub aqua maledicere tentant
I ako su pod vodom, pod vodom kušaju ružiti.

—o—

ZAGONETKE

Qui de nobis: longe venio, late venio?

Tko od nas: idem uduž, idem ušir?

Platno. Osnova ide uduž, potka ušir. Petron. 58.

—o—

Qui de nobis currit et de loco non movetur?

Tko od nas trči i ne miče se s mjesta?

Vreteno. Petron. 58.

—o—

Qui de nobis crescit et minor fit?

Tko od nas raste i manji postaje?

Kad se vuna prede, biva ona manja, a isto-
dobno veća kao pređa. Petron. 58.

—o—

Collis sum collisque fui collisque manebo;

Tertia si pereat littera, sexta manet. —

Gora sam, gora sam bio i gora ću ostati; ako
nestane treće slovo, ostaje šesto,

HAEMUS (Balkan) — HAMUS (kuka, udica) — S

On nepoznatog pisca. Cod. Turicen. 78 saec.
IX fol. 82.

—o—

STIH U KOME SE NALAZE 23 RAZLIČNA SLOVA

Sic fugiens, dux, zelotypus quam karus haberis

Ako ovako bježiš, vođo, smatraju te ljubomor-
nim poput Karanina.

Od nepoznatog pisca u Cod. Bessar. 497 saec.
XII fol. 58 b

—o—

ZAGONETKE IZ ZBIRKE

Symphosii aenigmata

Anthologia Latina 440

Tegula

Glaeba mihi corpus, vires mihi praestitit ignis;
De terra nascor, sedes est semper in alto;
Rore ego perfundor, sed me cito deserit umor.

CRIJEP

Gruda mi je dala tijelo, vatra snagu; rađam se
iz zemlje, boravište mi je uvijek u visini; mene
škropi rosa, ali me brzo ostavlja vlaga.

PEDUCULUS

Est nova notarum cunctis captura ferarum,
Ut, si quid capias, et tu tibi ferre recuses
Et, si non capias, tecum tamen ipse reportes.

UŠ

Nov je lov na svima poznate zvijeri, te se neć-
kaš sebi ponijeti, ako što uloviš, a ako ne uloviš
ipak sa sobom kući nosiš.

—o—

PULLUS IN OVO

Mira tibi referam nostrae primordia vitae:
Nondum natus, eram matris damnatus in alvo;
Iam posito partu natum me nemo videbat.

PILE U JAJETU

Pripovijedaću ti čudan početak svoga života.
Premda se još nisam rodio, osuđen bijah u utrobi
majčinoj; a nakon gotova poroda nitko nije vidio
da sam se rodio.

—o—

PAPAVER

Grande mihi caput est, intus sunt membra minuta;
Pes solum est unus, sed pes longissimus unus;
Et me somnus amat, proprio nec dormio somno.

MAK

Glava mi je velika, u njoj su sitni udovi, noga
je samo jedna, ali zato vrlo velika; i mene ljubi
san, ali ne spavam svojim snom.

—o—

CUCURBITA

Pendeo, dum nascor; rursus, dum pendeo, cresco;
Pendens commoveor ventis et nutrior auris;
Pendula si non sim, non sum iam magna futura.

BUNDEVA

Visim dok se rađam, i rastem dok visim; dok
visim zibaju me vjetrovi i hrane povjetarci, kad
ne bih visjela, ne bih postala velika.

—o—

DISTIH U ČETIRI RIJEČI

Perturbabantur Constantinopolitani
Innumerabilibus sollicitudinibus.

Smučivali su se Carigradani
nebrojenim uznemirivanjima.

—o—

IZ ZBIRKE

CARMINA DUODECIM SAPIENTUM

(Pjesme dvanaest mudraca)

SINGULI VERSUS SENIS VERBIS ET
LITTERIS.

(Pojedini stihovi od po šest riječi od po šest slova.)

Anthologia Latina 132

Palladii

Sperne lucrum: versat mentes insana cupido.

Prezri dobitak: smućuje duše mahnita strast.

—o—

Eusthenii

Lusuri nummos animos quoque ponere debent.

Koji se kane igrati za novac moraju i duše staviti na kocku.

—o—

Pompiliani

Irasci victos minime placet, optime frater.

Nipošto se ne dolikuje pobijedenima srditi, predobri brate.

—o—

Vitalis

Siquis habens nummos venies, exhibis inanis.

Ako dođeš (na igru) s novcima, otići ćeš prazan.

—o—

Basilii

Lusori cupido semper gravis exitus instat.

Strastvena igrača uvijek čeka težak svršetak.

—o—

Vomanii

Nullus ubique potest felici ludere dextra.

Nitko se ne može svagdje igrati sretnom desnicom.

—o—

DE MUSIS

Clio saecula retro memorat sermone soluto.
 Euterpe geminis loquitur cava tibia ventis.
 Voce Thalia eluens soccis dea comica gaudet.
 Melpomene reboanst tragicis fervescit iambis.
 Aurea Terpsichorae totam lyra personat
 aethram.

Fila premens digitis Erato modulamina fingit.
 Flectitur in faciles variosque Polymnia motus.
 Uranie numeris scrutatur sidera mundi.
 Calliope doctis dat laurea certa poetis.

Florus, Anthologia Latina 276

O MUZAMA

Klija u nevezanu govoru govori o prošlim vjekovima.

Euterpina frula govori na dvije cijevi.

Božica Talija oglasujući se šaljivim glasom raduje se sandalama.

Melpomena se zagrijava odjekujući tragičkim jambima.

Zlatna se Terpsihorina lira ori po čitavu eteru.

Erato pritište prstima žice i stvara sklad.

Polihimnija se daje na lake i raznolike napjeve.

Uranija broji zvijezde svijeta.

Kaliopa daje lovor-vijence učenim pjesnicima.

—o—

SUDENICE

Tres sunt fatales quae ducunt fila sorores

Clotho colum baiulat, Lachesis trahit, Atropos occat.

Tri su sudbonosne sestre koje vuku niti, Klota nosi vreteno, Laheza vuče, Atropa obrađuje.

Cod. Burneianus 224 saec. XIII p. 358.

—o—

REBUSI

<u>O</u>	<u>QUID</u>	<u>TUA</u>	<u>TE</u>
BE	BIS	BIA	ABIT

O super-be, quid super-bis? tua super-bia te super-abit!

Oj oholice, što se oholiš? Tvoja će te oholost nadvladati!

—o—

	RA	RA	RA
ES	ET		IN
RAM	RAM		RAM
	I	I	

Ter—ra es et in ter—ram i—bis!
Zemlja si i u zemlju ćeš otići!

